

Institut pro kriminologii
a sociální prevenci

Milada Martinková
Eva Biedermanová

Senioři v České republice jako oběti i pachatelé kriminálních deliktů

Senioři v České republice jako oběti i pachatelé kriminálních deliktů

Milada Martinková
Eva Biedermanová

Autorky:

PhDr. Milada Martinková, CSc. (kapitoly I, II, IV)

Mgr. Eva Biedermanová (kapitoly III, IV)

Recenzenti:

PhDr. Olga Havránková, PhD. (Katedra sociální práce FF UK)

PhDr. Martin Cejp, CSc. (výzkumný pracovník)

Technická spolupráce:

Lucie Černá

ISBN 978-80-7338-181-3

© Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019

www.kriminologie.cz

Obsah

I. Úvod	9
II. Seniori jako oběti kriminálních deliktů	13
II.1. Současné zkoumání viktimizace seniorů sociálně patologickými jevy	13
II.2. Zkušenosti seniorů s vybranými delikty	19
II.2.1. Cíle výzkumu, použité metody, soubor respondentů	19
II.2.2. Delikty, které se týkaly domácnosti respondenta	22
II.2.2.1. Vloupání do obydlí	22
II.2.2.2. Vloupání do chaty nebo chalupy	23
II.2.2.3. Krádež auta	24
II.2.2.4. Krádež věci z auta	25
II.2.2.5. Krádež jízdního kola	26
II.2.2.6. Přehled hlavních poznatků	27
II.2.3. Delikty proti osobě respondenta (bez použití fyzického násilí ze strany pachatele)	30
II.2.3.1. Krádež osobní věci	30
II.2.3.2. Krádež (po vpuštění cizí osoby respondentem do obydlí)	31
II.2.3.3. Vylákání peněžní hotovosti (vč. pokusu) cizí osobou	34
II.2.3.4. Zneužití osobních údajů	35
II.2.3.5. Vyžadování úplatku	36
II.2.3.6. Žádost o poskytnutí bezpečnostních kódů k platební kartě/bankovnímu on-line účtu	38
II.2.3.7. Přehled hlavních poznatků	38
II.2.4. Delikty proti osobě respondenta (s použitím fyzického násilí nebo s vyhrožováním fyzickým násilím ze strany pachatele)	42
II.2.4.1. Loupež (včetně pokusu)	42
II.2.4.2. Fyzické násilí od osoby, kterou respondent neznal	45
II.2.4.3. Vyhrožování fyzickým násilím od osoby, kterou respondent neznal	47
II.2.4.4. Fyzické násilí od osoby, kterou respondent znal	49
II.2.4.5. Vyhrožování fyzickým násilím od osoby, kterou respondent znal	52
II.2.4.6. Přehled hlavních poznatků	54
II.2.5. Podvody na respondentovi při nákupu zboží, služeb	57
II.2.5.1. Podvod při nákupu na prodejních zájezdech, předváděcích akcích	57
II.2.5.2. Podvod při nákupu zboží	59
II.2.5.3. Podvod při nákupu služby	61
II.2.5.4. Přehled hlavních poznatků	62
II.2.6. Setkání respondentů s některými sociálně nežádoucími jevy	64
II.2.7. Strach respondentů z kriminality	66
II.2.8. Zasažení respondentů více delikty	69
II.2.9. Zadlužení a exekuce respondentů	70

III. Senioři jako pachatelé trestné činnosti	75
III.1. Cíle šetření, použité metody, zkoumané osoby	75
III.1.1. Trestná činnost seniorů z pohledu resortních statistik	76
III.1.1.1. Statistiky Ministerstva vnitra ČR	76
III.1.1.2. Statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR	78
III.1.1.3. Statistiky Vězeňské služby ČR	79
III.1.2. Analýza trestních spisů vybraného souboru seniorů – pachatelů trestných činů	80
III.1.2.1. Trestná činnost pachatelů	81
III.1.2.2. Uložené tresty	82
III.1.2.3. Recidiva	83
III.1.2.4. Osoba pachatele	84
III.1.2.5. Socioekonomický status pachatelů	86
III.1.2.6. Oběti pachatelů seniorského věku	88
III.1.2.7. Přehled hlavních poznatků	88
IV. Závěr, diskuze	91
Resumé	101
Summary	109
Použité prameny	117
Přílohy	123

I.

Úvod

V České republice, právě tak jako v mnoha dalších zemích světa, se očekává do budoucna značný nárůst podílu starších osob mezi občany. Stoupá proto i potřeba shromáždit dostatečné a aktuální poznatky o skupině obyvatel pokročilého věku. Senioři tvoří složku obyvatelstva, jejíž stále větší část, oproti minulosti, je funkčně zdatná a všestranně činorodá až do vysokého věku.

Znalost míry zasažení různých skupin obyvatel kriminalitou a dalšími sociálně nežádoucími jevy (právě tak jako poznání různých věkových skupin obyvatel coby případných pachatelů kriminality), patří mezi poznatky, které slouží mimo jiné k lepšímu zaměření prevence výskytu sociálně patologických jevů ve společnosti a k cílenějšímu uplatnění intervence v uvedených oblastech. I proto jsme se zaměřili jak na výzkum zkušeností seniorů s vybranými kriminálními delikty, tak také na výzkum trestné činnosti páchané staršími obyvateli ČR. Získanými poznatky obsaženými v předkládané práci bychom chtěli přispět k lepšímu zmapování zmíněných oblastí, které by bylo možné dále využít především při přípravě nových opatření eliminujících negativní jevy dopadající na seniory.

Konkrétním cílem této publikace je: 1. přinést údaje o zasažení obyvatel seniorského věku v ČR vybranými delikty během vymezeného časového období a poskytnout některé bližší informace o viktimizaci seniorů těmito delikty (např. o opakované viktimizaci, latenci), 2. přinést poznatky o pachatelích kriminality seniorského věku v ČR a o jimi páchané trestné činnosti s důrazem na pravomocně odsouzené jedince vykonávající trest nepodmíněného odnětí svobody.

Předkládaná práce je členěna do několika částí, které odpovídají výše uvedeným hlavním cílům řešeného úkolu. Přílohy zprávy obsahují přehledové tabulky s vybranými daty získanými při výzkumu. Jednou z příloh jsou také tři kazuistiky pachatelů trestné činnosti v seniorském věku.

Při řešení výzkumného úkolu zaměřeného na zjištění skutečností popsanych výše byly použity následující výzkumné metody:

- studium literárních pramenů domácích i zahraničních a studium oficiálních dokumentů
- dotazníkové šetření formou rozhovoru se seniory žijícími v ČR (metodou CAPI)
- rozbor statistických údajů (policejních, justičních, vězeňských)
- analýza vybraného vzorku trestních spisů.

Informace o výzkumných souborech, metodologických omezeních a další podrobnosti o použitých metodách zkoumání jsou uvedeny v příslušných kapitolách této práce.

Větší část publikace je věnována, vzhledem k závažnosti problematiky, otázkám viktimizace seniorů, menší část se, s ohledem na zatím nikoli zásadní podíl seniorů mezi pachateli evidované kriminality v České republice, zabývá trestnou činností jedinců pokročilého věku.

Protože se v předkládané publikaci budeme zabývat osobami seniorského věku jak v pozici obětí vybraných sociálně patologických jevů, tak také v roli pachatelů kriminality, je nezbytné zastavit se úvodem u pojmu stáří.

Stáří je jedno z období životního cyklu člověka a např. podle Vidovičové a Rabušice (2005) nejde o specifický stav na základě biologického nebo chronologického vývoje, protože stáří je kontinuum. Stáří může být považováno za sociální fenomén, který by měl být odlišován od jevu s věkem rostoucího tělesného a duševního ochabování. Kalvach a spoluautoři (2004) uvádějí, že biologické stáří je označení pro konkrétní míru involučních změn toho kterého jednotlivce. Přesné vymezení biologického stáří se ale podle nich nedaří a ani není shoda v tom, co by mělo vyjadřovat.

Při úvahách o stáří např. podle Kuchařové a jejích spolupracovníků (2017) je však třeba brát v úvahu, že s nárůstem chronologického věku se zvyšuje pravděpodobnost výskytu některých zdravotních problémů a chorob, které mohou způsobit snížení pracovní a jiné výkonnosti a postupně spolupůsobit při vzniku potřeby péče o osobu vysokého věku ze strany druhých. Přitom za pomyslné milníky v uvedeném procesu stárnutí lze podle Petrové-Kafkové (podle Kuchařová, a další, 2017, str. 177) považovat věk 50 let, 75 let a 80 let.

Světová zdravotnická organizace navrhl členit vyšší věk jednotlivce na období raného stáří (staršího věku: 60–74 let), období vlastního stáří (pokročilého, vysokého věku: 75–89 let), období dlouhověkosti (nad 90 let) (Zavázalová podle Vohradílková & Rabušic, 2004, str. 6). Vymezení období stáří může být ale různorodé (u nás Vágnerová, 2007; Příhoda, 1974 a další). Každý stárne jinak a existují značné individuální rozdíly v průběhu stárnutí. Nicméně podle Kuchařové a jejích spolupracovníků (2017) bývá za účelem demografických a statistických šetření obvykle za stáří považována hranice 60 či 65 let jedince. Tato věková hranice byla ale ustanovena konvenčně¹. V této publikaci bude akceptován jako hranice stáří právě věk 65 let.

V České republice v posledních letech vzrůstá oproti minulosti zájem o různorodou seniorskou problematiku vyvolaný stárnutím obyvatelstva² a z něho vznikajících zvyšujících se nároků na finanční zajištění starobních důchodů ze strany státu. V neposlední řadě se jí dnes věnuje pozornost také s ohledem na nabývání společenské hodnoty seniorů jako dost početné voličské základny.

V souvislosti se zvyšujícím se zájmem o různorodou seniorskou tematiku je třeba si i u nás povšimnout skutečnosti, že s prodlužujícím se aktivním věkem starých osob zůstávají funkční mnohé jejich potřeby, které měly i v mladším věku. Mnozí senioři tak bývají velmi náročnými spotřebiteli nejrůznějších produktů a služeb a mnohdy se nezanebatelně spolupodílejí na prosperitě různých odvětví ekonomiky (cestovní ruch, lázeňství, kosmetický a farmaceutický průmysl, kultura, sport, motorismus a další).

Zájem o seniory u nás se odrazil mimo jiné i na vzniku národních akčních plánů podporujících pozitivní stárnutí a na činnosti různých organizací a specializovaných týmů odborníků zaměřených při svých aktivitách na zkoumání a řešení problematiky

1 Vohradílková a Rabušic uvádějí (2004): „Konvenčně se v současné době pracuje s věkovou hranicí 60 nebo 65 let, ovšem bez existence jednoznačných objektivních odůvodnění. Určení věkové hranice stáří je totiž především konvencí a sociálním konstruktem, který vznikl z potřeb administrativy sociálního státu“.

2 Ke konci roku 2017 v České republice osoby ve věku 65 a více let tvořily cca 19,2 % populace. Muži mezi obyvateli staršími 65 let byli zastoupeni 41,9 % a ženy 58,1 % (Statistická ročenka 2017, 2018).

starých osob. Děje se tak navzdory projevům ageismu³ a despektu ke stáří v naší společnosti (Šperkerová-Alfrödi; 2014, Mühlpachr & Kocanda, 2018; Tošnerová, 2002; Vidovičová & Gregorová, 2008 a další). Na pozitivní posun ve vývoji zájmu o seniorskou tematiku v České republice mají vliv i nejrůznější aktivity vyvíjené v posledních dekádách mezinárodním společenstvím.

3 Ageismus může být chápán jako „ideologie založená na sdíleném přesvědčení o kvalitativní nerovnosti jednotlivých fází lidského životního cyklu, manifestovaná skrze proces systematické, symbolické i reálné stereotypizace a diskriminace osob a skupin na základě jejich chronologického věku, a/nebo na jejich příslušnosti k určité generaci“ (Vidovičová & Rabušic, 2005, str. 6).

II.

Senioři jako oběti kriminálních deliktů

II.1. Současné zkoumání viktimizace seniorů sociálně patologickými jevy

Pokud jde o problematiku **viktimizace⁴ starších osob** různými sociálně patologickými jevy, která nás v této kapitole zajímá především, je jí v posledních desetiletích v mezinárodním kontextu věnována značná pozornost. Děje se tak i s ohledem na celosvětový trend stárnutí obyvatelstva, a tím i s ohledem na riziko poškozování čím dál většího počtu osob. Svoji roli v tomto zájmu o viktimizaci sehrává pravděpodobně také skutečnost, že její důsledky mohou být pro mnoho seniorů mnohem závažnější než pro mladší jedince např. vzhledem k tzv. křehkosti⁵ části starší populace.

Dokladem zájmu mezinárodního společenství o tematiku viktimizace seniorů různými sociálně nežádoucími jevy jsou nejen různé mezinárodní dokumenty, v nichž je na tuto problematiku upozorňováno (viz např. Madridský mezinárodní akční plán pro problematiku stárnutí 2002 /2002/), ale i analytické a výzkumné zprávy. Ty se snaží nejen mapovat, ale i navrhnout různá řešení k zabránění poškozování starší populace osob. V těchto souvislostech je třeba zmínit alespoň takové zprávy, jako jsou: Světová zpráva o násilí a zdraví (Krug, a další, 2002), Světová zpráva o stárnutí a zdraví (World Report, 2015), Evropská zpráva o prevenci špatného zacházení se staršími lidmi (Sethi, a další, 2011) nebo Globální strategie a plán aktivit týkajících se stárnutí a zdraví (Global strategy, 2017).

Na druhou stranu se objevují nejnověji také práce, které se pokoušejí na základě dosavadních poznatků zhodnotit situaci seniorů i jako pachatelů trestné činnosti (např. Kratcoski & Edelbacher, 2018).

Lze konstatovat, že mezinárodní snaha o vytvoření ucelenějšího obrazu o rozsahu viktimizace seniorů se dosud potýká s nedostatkem dat z různých oblastí zkoumané tematiky. Ovlivňují ji také rozmanité **metodologické problémy**, které ztěžují vyhodnocování dostupných dat. Naráží se např. na to, že studie a výzkumy v této oblasti se různí v zaměření (na jedné straně se studuje právně vymezená trestná činnost páchaná na seniorech, na druhé straně se zkoumají poměrně různorodě vymezené formy špatného zacházení a ubližování). Formy ubližování seniorům bývají ve výzkumech různě operacionalizovány. Výzkumy se liší v geografickém záběru (studie na úrovni národní, na úrovni regionální), ve zkoumání místa, kde k špatnému zacházení dochází (např. v institucích, v prostředí domova apod.). Seniori jsou ve studiích různě věkově vymezeni (někdy jako osoby ve věku 55 let a více, jindy jako osoby 65 a víceleté apod.). Zkoumané soubory respondentů se ve výzkumech v základních charakteristikách často liší, což též ztěžuje srovnatelnost získaných dat.

Odlíšná právní vymezení trestných činů či vymezení typů kriminality v jednotlivých státech téměř znemožňují mezinárodní srovnání viktimizace různých skupin osob, nejen seniorů. Obdobné problémy se vyskytují i při srovnávání trestné činnosti, kterou páchají seniori.

4 Viktimizace je proces, v jehož rámci se z potenciální oběti stává oběť reálná. V kriminologii se jedná o proces, ve kterém se člověk stává obětí trestného činu.

5 Geriatrická křehkost může být chápána jako věkově podmíněný úbytek potenciálu zdraví (zdatnosti, odolnosti a adaptability organismu) s kumulací funkčně závažných deficitů a změn zvláště mentálních, pohybových a nutričních (blíže viz Kalvach & Holmerová, 2008).

V souvislosti s **obtížnou dosažitelností dat** o viktimizaci seniorů různými nežádoucími společenskými jevy, je třeba zmínit také všeobecně nízkou míru zveřejňování případů ubližování seniorům. Vedle toho chybí studie informující o následcích útoků na seniory, které bývají, jak bylo výše zmíněno, často závažnější než u mladších dospělých jedinců. Zatím velmi nedostatečné jsou i informace o špatném zacházení se starými osobami v různých sociálních a zdravotnických zařízeních pro seniory (podrobně k problematice nedostatků při zkoumání viktimizace populace starých osob, viz též např. Gabor & Kiedrowski, 2009).

Někteří autoři uvádějí k viktimizaci seniorů, že i když osoby seniorského věku bývají obvykle oběťmi té samé trestné činnosti jako zbytek populace, **jsou zvýšeně náchylní k některým typům viktimizace** (včetně finančního vykořisťování, zanedbávání a dalších typů ubližování) (Elder Victimization, 2017). Při viktimologickém pohledu na starší jednotlivce bývá uváděno, že tyto osoby (obzvláště ve vysokém věku) se mohou vyznačovat různými specifiky (např. zdravotními, mentálními apod.), které je již od pohledu mohou coby oběti činit pro pachatele lépe zdatelné, než je tomu u zbytku dospělé populace. Na druhé straně, při případné závislosti části seniorů na pomoci druhých, se zvyšuje možnost jejich zranitelnosti špatným zacházením pečujících osob.

V těchto souvislostech např. Kratcovski a Elderbacher (2016) rozvíjejí úvahu, že dříve se velké části viktimizace starých osob dopouštěli členové rodiny, příbuzní či osoby seniorovi známé. Dnes se **proporce viktimizace** především příbuznými ve srovnání s osobami cizími může snižovat **oproti minulosti**. Množství sociálních kontaktů seniorů mimo příbuzenstvo totiž výrazně vzrostlo (a to nejen prostřednictvím nových technologií). Tyto změny přinášejí nové situace, ve kterých senioři mohou být zasaženi různorodými sociálně patologickými jevy, včetně trestné činnosti. Na druhou stranu tyto změny (např. při prodlužující se zaměstnanosti) nabídly seniorům a seniorkám oproti dřívějšímu také více příležitostí k páčání některých typů trestné činnosti.

V souvislosti se studiem viktimizace starých osob nelze opomenout podle výše zmíněných Kratcovského a Elderbacha, že v současnosti životy mnohem více seniorů, obzvláště v tom nejpokročilejším věku, se odehrávají, ve srovnání s dřívějším (alespoň v některých částech světa), v rámci pečovatelských aktivit různých agentur spíše než za podpory členů rodiny nebo příbuzných. I to má pak vliv na předpokládaný měnící se rozsah viktimizace seniorů cizími osobami.

V návaznosti na předešlé konstatování je třeba také zmínit, že se dnes rodiny často atomizují. Je stále více jedinců, kteří žijí sami⁶, generace příbuzných nežijí spolu, jak tomu bylo dříve. Členové rodin se často vzdalují i místem bydliště. Nicméně, je všeobecně známo, že pokud člen rodiny participuje na péči o starého příbuzného, může se dopouštět špatného zacházení právě tak jako cizí osoby, které se o jedince v pozdním věku starají.

6 Např. v ČR rodiny a partnerství v pozdějším věku se rozpadají obvykle ovdověním (podíl vdov mezi ženami ve věku 60–64 je 15 %, po 80. roce věku je to více než 80 %, u mužů nad 80 let je to 39 %). Čím dál více oproti dřívějšímu se na rozpadu partnerství starších osob podílejí rozvody. Ty u jednotlivců ve věku nad 60 let od roku 1989 oproti dnešku rostou, a to u mužů 2,5x, u stejně starých žen skoro třikrát (Kuchařová, a další, 2017).

Existují různá **vymezení špatného zacházení se seniory**, která téměř všechna mívají svoje nedostatky. Např. definice špatného zacházení se seniory uváděná Krugem a jeho spolupracovníky (2002) „jednorázový nebo opakovaný čin, nebo zdržení se přiměřeného jednání, k němuž dochází v rámci jakéhokoli vztahu, vyznačujícího se důvěrou, který způsobuje újmu nebo strádání staré osobě“ (str. 126) bývá při realizování výzkumů považována za nepřilíš vyhovující. Opomíjí např. ubližování seniorům ze strany cizích osob při násilných útocích nebo při finančním zneužívání⁷ apod. (blíže viz Gabor & Kiedrowski, 2009).

Pro špatné zacházení se seniory bývá v zahraničí někdy používán souhrnný pojem Elder abuse and neglect (EAN). Do špatného zacházení je obvykle zahrnuto: fyzické ubližování, citové či psychické týrání, finanční/materiální zneužívání, zanedbávání (opomenutí péče ze strany druhých osob), sexuální zneužívání, sebepoškozování, systémové týrání (blíže k obsahu těchto pojmů viz např. Tošnerová /2000/). Zvláštní pozornost bývá věnována u seniorů domácímu násilí, které může zahrnovat jednak násilí mezi intimními partnery, jednak násilí mezigenerační. Někdy bývají, a to i v rámci domácího násilí vůči seniorům, rozlišovány aktivní a pasivní formy ubližování (Čírtková, 2012). Ubližování seniorům může být záměrné, či nezáměrné, např. plynoucí z neznalosti (Tošnerová, 2000). Platí, že nevhodné chování k seniorům nemusí mít kvalitu trestného činu, ale i tak bývá pro život seniora destruktivní (Venglářová, 2007a).

Vymezení jevu ubližování seniorům, se zařazením širší škály seniora poškozujícího chování, lze nalézt např. v dokumentu Organizace spojených národů z roku 2002 (Abuse of Older Persons, 2002). Toto vymezení uvádíme vzhledem k jeho obsažnosti v příloze č. 1. I k němu však lze navzdory jeho poměrně širokému obsahovému záběru vznést připomínky.

V souvislosti se snahou o vytváření ucelenějšího obrazu o rozsahu a formách špatného zacházení se seniory je třeba zmínit i zájem o zmapování výskytu v seniorské populaci takových jevů z oblasti viktimizace, jako jsou **opakovaná viktimizace, vícečetná viktimizace či latence**⁸. Ukázalo se například, že případy ubližování starým osobám často zahrnují ubližování vícečetná a že osoby, které zažívají více než jeden způsob abusu, jsou ve větším riziku závažných následků než ty, které zažily jen jednu formu špatného zacházení (viz např. Ramsey-Klawnsnik & Heisler, 2014). Pokud jde o latenci, jak již bylo uvedeno výše, předpokládá se velké množství neohlášených případů špatného zacházení se starými osobami. Zvláště, když se ubližování dopouštějí osoby seniorovi známé.

Je třeba zde zmínit i pojem **viktimnosti** coby míry rizika konkrétního jedince nebo skupiny, že se stane obětí trestného činu. Má se za to, že viktimnost seniorů, obzvláště vyššího věku, je dána obvykle menší možností úniku či obrany, osamělostí, někdy odchýlným způsobem chování, např. zvýšenou důvěřivostí (Mühlpachr, 2009). Mezi charakteristiky seniorů se **zvýšenou zranitelností** patří podle Venglářové (Venglářová, 2007a) snížení

7 Finanční zneužívání seniorů lze definovat např. jako: protiprávní nebo nekalé (nepatřičné) vykořisťování nebo používání peněz či jiných prostředků starých osob (Krug, a další, podle Fealy, a další, 2012, str. 8).

8 Latence (skrytý, utajený, neprojevující se navenek) znamená v těchto souvislostech nezveřejnění skutečnosti, že došlo k zasažení kriminalitou či jinou sociálně závadovou aktivitou.

životního elánu, snížení sociální kompetence (nejistota v jednání, neporozumění kontextu situace), zjevné signály neopatrnosti (nepozornost, snížená ostražitost), známky duševní nepohody nebo onemocnění, tělesná slabost, samota.

Podle naposledy uvedené autorky je potřeba respektovat v praxi při přístupu k obětem kriminality seniorského věku specifika jejich životní a zdravotní situace. Dělí proto seniorské oběti trestné činnosti na 1. zdravé seniory žijící běžným životem, 2. znevýhodněné seniory, 3. tělesně nemocné či fyzicky postižené seniory, 4. duševně nemocné seniory.

Špatné zacházení se starými osobami může mít pro ně velmi závažné následky, včetně smrti. Ačkoli přesná data o výskytu špatného zacházení se seniory, jak již bylo uvedeno, jsou omezená a do velké míry chybí (zvláště ta z prostředí různých institucionálních zařízení), Světová zpráva o stárnutí a zdraví na základě až dosud provedených analýz uvádí, že **výskyt ubližování starým osobám** v zemích s vysokými a středními příjmy (in high or middle income countries) se pohybuje v seniorské populaci v rozmezí 2,2 % až 14 % (Pillemer, a další, podle World Report, 2015, str. 74).

Některé práce se pak snaží zmapovat, jak důkladné jsou **dosavadní poznatky o rizikových faktorech, které se podílejí na špatném zacházení se seniory**. Z údajů v tabulce 1 je zřejmé, že mezi nejrizikovější faktory v této oblasti patří podle dosavadních nálezů špatný zdravotní stav seniorů, sociální izolace, život v bezprostřední blízkosti ubližující osoby a některé charakteristiky pachatele špatného zacházení (např. finanční či emoční závislost na seniorovi, ale i pachatelův abusus alkoholu nebo drog).

Tabulka 1: Rizikové faktory pro špatné zacházení se seniory a síla důkazů dokládajících rizikovost těchto faktorů

Oblast/úroveň	Rizikové faktory	Síla doložení
Individuální (obět)	Pohlaví: žena	nízká až střední
	Věk: starší 74 let	nízká až střední
	Závislost (funkční): významné postižení, handicap	vysoká
	Špatné fyzické zdraví	vysoká
	Mentální poruchy, potíže: deprese	vysoká
	Nízký příjem a socioekonomické postavení	vysoká
	Finanční závislost	nízká až střední
	Rasa	nízká až střední
	Kognitivní vady, postižení	vysoká
	Sociální izolace	vysoká
Oblast/úroveň	Rizikové faktory	Síla doložení
Individuální (pachatel)	Mentální potíže, poruchy: deprese	vysoká
	Zneužívání látek: alkohol a drogy	vysoká
	Závislost na osobě, které je ubližováno: finanční, emoční, vztahová	vysoká

Oblast/úroveň	Rizikové faktory	Síla doložení
Vztahová	Vztah oběť-pachatel	nízká až střední
	Způsob/uspořádání života: oběť žije sama s pachatelem	vyšší
	Rodinný stav	nízká až střední
Komunitní	Geografická poloha: sociálně izolovaná	nízká až střední
Společenská	Negativní stereotypy týkající se stáří	nedostatek dat
	Kulturní normy	nedostatek dat

(převzato z: World Report, 2015, str. 74)

K získávání poznatků o viktimizaci seniorů sociálně nežádoucími jevy mohou přispívat i tzv. **viktimizační výzkumy** obyvatelstva. Ty jsou v některých státech prováděny pravidelně na národní úrovni (např. Velká Británie). Jedná se obvykle o zkoumání zasažení obyvatelstva vybranými delikty v rámci určitého časového období na základě vlastní retrospektivní výpovědi dotázaných osob. Tyto výzkumy mohou být speciálně zaměřeny na seniorskou populaci (viz např. Podnieks, a další, podle Gabor & Kiedrowski, 2009; UK study, 2007) nebo jsou zacíleny na dospělou populaci obyvatel. Druhé jmenované, pokud to způsob provedení výzkumu dovoluje, pak mohou být vyhodnoceny také s ohledem na věk dotázaných osob⁹.

Britský výzkum viktimizace populace seniorů (osob starších 66 let) žijících v prostředí svého domova (včetně chráněného bydlení /sheltered housing/), ukázal, že 2,6 % z nich zažilo během jednoho roku, který předcházel dotazování, různé druhy špatného zacházení nejen od členů rodiny, ale také od přátel a pečovatelů. Když byl dotaz na viktimizaci rozšířen také o sousedy a známé seniorů, špatným zacházením byla zasažena 4 % z nich (UK study, 2007).

Kanadská studie viktimizace obyvatel kriminalitou ukázala, že asi 10 % kanadských seniorů se stalo během jednoho roku obětí zkoumané trestné činnosti, nejčastěji majetkové. Asi jedno procento seniorů bylo obětí násilné kriminality nebo fyzických útoků. Finanční zneužívání nebo vykořisťování a psychické týrání bylo nejrozšířenější formou abusu seniorů v Kanadě (Gabor & Kiedrowski, 2009).

Z výzkumu viktimizace starých osob kriminalitou v USA vyplynulo, že 11 % zkoumané seniorské populace uvedlo zasažení nejméně jednou ze sledovaných forem špatného zacházení (emoční, fyzické, sexuální nebo zanedbávání) během jednoho roku, který předcházel terénní šetření. Finanční zneužívání členy rodiny během jednoho roku zmínilo 5,2 % seniorů (National Institute, 2017).

9 Také v České republice byly v minulosti některé výzkumy, označované jako viktimizační, realizovány na dospělé populaci obyvatel. Získaná data ale nebyla vyhodnocována speciálně s ohledem na seniorský věk dotázaných jednotlivců. Neumožnil to ani rozsah souboru zkoumaných osob (viz např. Martinková, 2007, Martinková, 2015). Poslední v roce 2017 v ČR realizovaný celorepublikový výzkum viktimizace na reprezentativním souboru obyvatelstva staršího 15 let se vyhodnocení získaných dat s ohledem na seniorskou populaci rovněž cíleně nevěnoval (Roubalová, a další, 2019).

Pokud bychom měli zmínit alespoň některé **výzkumné aktivity realizované v ČR**, které se zaměřily na zkoumání viktimizace seniorů buď kriminalitou nebo některými jevy s kriminalitou spojenými, je možné zmínit z těch, které byly provedeny ve zhruba posledním desetiletí, např. výzkum týkající se špatného zacházení se seniory v zařízeních pečujících o seniory (Vidovičová, a další, 2007), výzkum mezi sociálními pracovníky k tématu špatného zacházení členů rodiny se seniory v domácím prostředí (Martinková, Vlach, & Krejčová, 2009), opakovaně provedená terénní šetření zabývající se prevencí kriminality páchané na seniorech (viz např. Smolík & Čeněk, 2018, Smolík & Kajanová, 2012), výzkum života seniorů ve městech, který se dotkl i vnímání vlastní bezpečnosti (Vidovičová, Galčanová, a další, 2014), výzkum zabývající se rizikovým spotřebitelským chováním starších jednotlivců (Mazalová & Vingárková, 2016), výzkum, který se dotkl v seniorské populaci problematiky pocitu bezpečí (Antošová, a další, 2016), pocitu újmy a násilí od okolí (Vacek & Klán, 2014), výzkum zachycující viktimizaci seniorů bez domova některými sociálně nežádoucími jevy (Pěnkava, 2015), výzkum informující rovněž o zasažení starších osob ve vyloučených lokalitách sociálně závadovými aktivitami (Toušek, a další, 2018) a některé další.

Vzhledem k poměrně obtížné dostupnosti dat o zasažení seniorů kriminalitou a jinými sociálně patologickými jevy, soubory zkoumaných osob nebyly ve zmíněných výzkumech realizovaných v ČR většinou příliš rozsáhlé a v souhrnu neposkytují ucelenější obrázek o viktimizaci seniorů u nás. V některých výše uvedených terénních šetřeních byla problematika viktimizace seniorů zkoumána jen okrajově. To naznačuje mimo jiné, že v ČR špatné zacházení se seniory a jejich viktimizace trestnou činností či dalšími jevy vážícími se ke kriminalitě, nejsou zatím v dostatečném záběru výzkumně sledovány. Opomíjeny výzkumem jsou v souvislosti s viktimizací seniorů i některé aktuální kriminogenní jevy, např. materiální zneužívání, zadlužení, agresivní prodejní praktiky (které produkují „šmejdí“, ale v některých případech i běžný podnikatelský trh) apod.

Vedle některých výzkumných aktivit, přinášejících alespoň dílčí poznatky o viktimizaci seniorů u nás, lze zaznamenat i některé příspěvky z praxe zaměřené na zvýšení informovanosti různých specialistů v problematice týkající se viktimizace starších osob, a to především v oblasti práva a prevence kriminality (viz např. Čírtková, 2012, Durdík, 2013, 2015, Hubert, 2015, Konderlová & Papersteinová, 2012, Štěpánková, 2015, Venglářová, 2007a, 2007 b a další).

Z oblastí, které jsou pro poznání zasažení seniorů v ČR závažnými sociálně nežádoucími jevy důležité, nelze opomenout **statistická data policie**. Aktuální poznatky o policií registrované trestné činnosti páchané vůči seniorům bylo možné donedávna u nás čerpat každoročně z policejních statistik týkajících se evidovaných obětí kriminality (v názvosloví policejní statistiky se jednalo o údaje o „objektech napadení“). Protože v současnosti dochází v Evidenčně statistickém systému kriminality ze strany Policie ČR ke změnám ve způsobu statistické evidence obětí trestné činnosti, nejnovější údaje o obětech nejsou zatím k dispozici.

Z policejních statistik z období let 2010–2015 lze vyčíst, že Policie ČR evidovala za toto šestileté období minimálně cca 32 500 obětí kriminality seniorského věku (starších 60 let), což činilo průměrně ročně asi 5 400 osob. Evidované oběti trestné činnosti seniorského

věku v tomto šestiletém období byly nejčastěji oběťmi krádeží, méně často loupeží, úmyslného ublížení na zdraví, nebezpečného vyhrožování (viz v přehledu příloha č. 2 a č. 3)¹⁰. Přitom za toto období šesti let tvořily v ČR policií zaregistrované oběti seniorského věku např. mezi všemi oběťmi vraždy¹¹ téměř 14 %, mezi evidovanými oběťmi ublížení na zdraví z nedbalosti a oběťmi loupežného přepadení po cca 13,5 %, mezi oběťmi úmyslného ublížení na zdraví 4,8 % a mezi oběťmi nebezpečného vyhrožování 5,1 %. Podrobný rozbor starších statistických dat k zasažení seniorů v ČR kriminalitou viz též Martinková (2010).

Z aktuálních poznatků policistů o kriminalitě páchané na seniorech, která je hodnocena jako společensky velmi nebezpečná a na objasnění velmi komplikovaná, plyne také následující. V současnosti narůstá ohrožení seniorů vzrůstajícím počtem tzv. „šmejdu“ v on-line prostředí, dále vzrůstá pronajímání tzv. kamenných prostor pro předváděcí akce, které krátce po akci už nejsou k dispozici (např. pro reklamaci zboží), vzrůstá podvodné vydávání se firm za lékařská zařízení, která oslovují seniory s nabídkou služeb a nejrůznějších tzv. zdravých produktů, vzrůstá počet nabízení nevýhodných služeb a produktů po telefonu seniorům (Pidrmanová, 2018).

Jak bylo výše zmíněno, senioři se jeví i u nás jako skupina obyvatel, která je nejspíš některými typy kriminality zvýšeně ohrožena, a tedy i zvýšeně zranitelná¹². To reflektuje do jisté míry i skutečnost, že od 1. dubna 2017 jsou senioři v ČR podle § 2 odst. 4 písm. b zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů považováni za „zvlášť zranitelné oběti“. Přesto zatím chybí v ČR výzkum, který by zvlášť zachytil zasažení staršího obyvatelstva některými kriminálními delikty na dostatečně velkém reprezentativním souboru osob a který by také o těchto zkušenostech jedinců přinesl podrobnější poznatky. Rozhodli jsme se proto takový výzkum realizovat¹³ a následující kapitola přináší poznatky z námi provedeného terénního šetření.

II.2. Zkušenosti seniorů s vybranými delikty

II.2.1. Cíle výzkumu, použité metody, soubor respondentů

Výzkum, o jehož výsledcích pojednává následující část publikace, byl zaměřený na zjištění zkušeností obyvatel České republiky ve věku 65 až 80 let s vybranými delikty a na zkoumání některých bližších okolností viktimizace těmito delikty. Soustředil se především na zjištění následujících skutečností:

- kolik dotázaných jedinců se stalo oběťmi zkoumaných deliktů během 12 měsíců, které předcházely výzkumu,

10 Jedná se o **minimální** počty osob. Ke způsobu sběru dat Policií ČR o obětech kriminality viz blíže např. Martinková (2017).

11 Jednalo se o oběti dokonané vraždy, včetně o oběti vraždy ve stadiu přípravy a pokusu.

12 „Zranitelnost tvoří soubor charakteristik, které posilují záměr pachatele uskutečnit trestný čin právě vůči této oběti“ (Venglářová, 2007a, str. 60).

13 Výzkum byl realizován v rámci úkolu „Senioři jako oběti i pachatelé trestné činnosti“, který byl součástí střednědobého plánu výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci (dále též IKSP) na období let 2016 až 2019.

- kolik dotázaných jedinců se opakovaně stalo oběťmi jednotlivých zkoumaných deliktů během 12 měsíců, které předcházely výzkumu,
- zda respondenti byli zasaženi během sledovaného období 12 měsíců více zkoumanými delikty,
- do jaké míry respondenti nahlašovali policii delikty, kterých se stali oběťmi (latence),
- jaké byly okolnosti viktimizace respondentů (např. kde k deliktu došlo, kolik bylo pachatelů, zda oběti pachatele znaly, zda pachatelé byli ozbrojeni, zda došlo ke zranění obětí apod.),
- jaké byly názory a zkušenosti respondentů související s prací policie (spokojenost s prací policie po nahlášení deliktu, příčiny neohlášení policii skutečnosti, že se delikt stal, názory na práci policie v místě bydliště apod.),
- zda některé charakteristiky respondentů měly souvislost s tím, že se respondenti stali oběťmi sledovaných deliktů (pohlaví, velikost místa bydliště, věk obětí),
- zjištění kontaktu respondentů s vybranými kriminogenními jevy.

Při sestavování dotazníku pro výzkum jsme se v IKSP inspirovali metodologickými postupy používanými při mezinárodních výzkumech obětí trestné činnosti /ICVS/ a také plánovaným, ale nerealizovaným, evropským výzkumem obětí kriminality.

Při výzkumu, který jsme realizovali, jsme se dotazovali na viktimizaci dotázaných osob následujícími 19 delikty a na níže uvedenou problematiku:

A. Delikty, které se týkaly domácnosti respondenta:

- Vloupání do obydlí (včetně sklepa, garáže a dalších objektů patřících k obydlí)
- Vloupání do chaty/chalupy (včetně sklepa, garáže a dalších objektů patřících k chatě/chalupě)
- Krádež auta
- Krádež věcí z auta
- Krádež jízdního kola

B. Delikty, které se mohly stát jen respondentovi:

- Krádež osobních věcí
- Loupež (včetně pokusu)
- Krádež v bytě/domě (po vpuštění cizí osoby respondentem do obydlí)
- Fyzické násilí od osob, které respondent neznal
- Vyhrožování fyzickým násilím od osob, které respondent neznal
- Fyzické násilí od členů rodiny/respondentovi známých osob
- Vyhrožování fyzickým násilím od členů rodiny/ respondentovi známých osob
- Vylákání peněz v hotovosti (vč. pokusu) cizí osobou
- Žádost o poskytnutí bezpečnostních kódů k platební kartě/bankovního on-line účtu (na internetu)
- Zneužití osobních údajů
- Podvod na spotřebiteli – předváděcí akce, prodejní zájezdy (nákup produktů)
- Podvod na spotřebiteli – nákup zboží (mimo předváděcí akce, prodejní zájezdy)
- Podvod na spotřebiteli – nákup služeb
- Vyžadování úplatku

C. Pozornost jsme také věnovali následující problematice:

- výskyt zadlužení a výskyt exekucí vůči respondentovi
  - setkání respondenta s některými sociálně patologickými jevy v místě bydliště
  - strach z kriminality
- Respondenti vypovídali při výzkumu o tom, zda se stali oběťmi toho kterého sledovaného deliktu **během 12 měsíců, které předcházely realizaci dotazníkového šetření.**
  - Pokud byla dotázaná osoba viktimizována určitým deliktem vícekrát, vypovídala o viktimizaci při **posledním** incidentu.

Výzkum byl proveden na reprezentativním **souboru 3 047 osob ve věku 65 až 80 let z celé ČR** s reprezentativním zastoupením jednotlivců v populaci ČR ve věkových skupinách 65–68 let, 69–72 let, 73–76 let, 77–80 let. Soubor respondentů byl získán kvótním výběrem a byl reprezentativní v následujících ukazatelích: věk, pohlaví, vzdělání, velikost místa bydliště, vyšší územně správní celek (kraj). Výzkum proběhl během srpna až září 2018. Terénní šetření dotazníkem sestaveným v IKSP provedla profesionální agentura ppm factum s r.o. metodou osobního rozhovoru tazatelů s respondenty s využitím záznamového média počítače (CAPI).

Data získaná při výzkumu byla zpracována pomocí třídění prvního a druhého stupně a pro zpracování vybraných dat byla použita metoda chí-kvadrát¹⁴. Jako statisticky významné byly hodnoceny závislosti na hladině významnosti 0,05 a nižší.

Vzhledem k tomu, že se jednalo o první výzkum viktimizace kriminálními delikty speciálně souboru seniorů žijících v České republice, ptali jsme se na zasažení osob i více delikty, než bylo u nás až dosud obvyklé při dříve realizovaných výzkumech viktimizace obyvatel starších 15 let. Při zařazení některých deliktů do námi použitého dotazníku byl brán v potaz jeho pilotážní charakter pro případná další šetření mezi seniory, a to i pokud jde o délku dotazníku.

V rámci výzkumu byly rovněž zjišťovány některé charakteristiky týkající se dotázaných osob, aby byl obrázek o respondentech plastičtější (např. počet členů domácnosti, rodinný stav apod.) (viz příloha č. 4 A a 4 B).

Při vyhodnocování dat získaných výzkumem jsme třídili respondenty-oběti deliktů několika proměnnými, které nutně nemusely mít vždy nějakou souvislost s charakterem zkoumaných deliktů (např. u krádeže jízdního kola pohlaví oběti zjevně nemělo vliv na výskyt deliktu, roli zde spíše sehrávaly takové charakteristiky jako typ či značka bicyklu apod.). Třídění některými proměnnými u vybraných deliktů bylo provedeno hlavně v návaznosti na předchozí naše výzkumy viktimizace obyvatelstva provedené v minulosti v České republice.

Na následujících stránkách budeme postupně uvádět údaje získané o viktimizaci respondentů jednotlivými sledovanými delikty. Pro přehlednost jsme delikty roztřídili do

14 Statistické zpracování dat provedl Mgr. Ondřej Štěch.

skupin a na závěr u každé skupiny deliktů bude uvedeno shrnutí hlavních poznatků. Znění hlavní otázky zaměřené na zjištění zkušeností respondentů s deliktem bude prezentováno vždy v záhlaví pojednání o tom kterém deliktu.

II.2.2. Delikty, které se týkaly domácnosti respondenta

Následujících pět deliktů, kterými se budeme v této kapitole zabývat, bylo do terénního šetření viktimizace seniorů zařazeno jako tradičně sledované delikty ve viktimizačních výzkumech dospělého obyvatelstva, a to i v mezinárodním kontextu. Zkoumanými delikty přitom mohli být zasaženi nejen respondenti, ale případně i širší okruh jedinců žijících v domácnosti dotázaných osob.

II.2.2.1. Vloupaní do obydlí

Znění otázky: *Vloupal se někdo během uplynulých 12 měsíců do Vašeho domu nebo bytu a ukradl nebo se pokusil něco ukradnout? Vezměte v úvahu i vloupání do sklepa, do garáže a dalších objektů, které k vašemu obydlí patří (nezahrnujte rekreační rodinné chaty/chalupy).*

Oběťmi vloupání do obydlí a do objektů patřících k obydlí se stalo během sledovaného jednoročního období **6,4 %** respondentů (**194 osob** – 90 mužů, 104 žen).

Zhruba 30 % z nich **subjektivně hodnotilo** tuto událost jako velmi závažnou (30,9 %, 60 osob), asi polovina jako závažnou, ale ne až tak příliš (52,1 %, 101 osob). Jen asi pětina se o ní vyjádřila jako o celkem bezvýznamné příhodě (16,5 %, 32 osob). Jedna osoba na otázku neodpověděla.

Téměř čtyřem pětinám obětí vloupání do obydlí (77,8 %, 151 osob) bylo při vniknutí do bytu/domu pachateli něco ukradeno.

Při vloupání do obydlí docházelo i k dalšímu poškození majetku, nejen k případným krádežím. Poškození majetku (např. poničení zámeků na dveřích, poškození oken, dveří apod.) uvedlo zhruba 90 % obětí vloupání do obydlí a přilehlých objektů (88,7 %, 172 osob).

Bezmála čtyři pětiny vloupáním postižených osob **nahlásily** událost **na policii** (78,9 %, 153 osob). Neučinila tak jen asi pětina poškozených (19,6 %, 38 osob). Tři oběti se k otázce nevyjádřily.

Z osob, které vloupání oznámily na policii, jich sice více jak polovina byla s prací policie spokojena (55,6 %, 85 osob), ale téměř 40 % z nich spokojeno nebylo (37,9 %, 58 osob). Deset poškozených se k práci policie nedovedlo vyjádřit.

Mezi nejčastější důvody, proč nedošlo k nahlášení události policii 38 oběťmi, patřila skutečnost, že oběti vyhodnotily způsobené škody jako ne až tak závažné (52,6 %, 20 osob), dále proto, že se oběti domnívaly, že policie stejně událost nevyřeší a také proto, že jim událost a způsobené škody nestály za námahu spojenou s oznamováním na policii

(po 36,8 %, po 14 osobách). Pětina z obětí, které událost neoznámily, tak učinila proto, že nebyla pojištěna a nemohla nárokovat pojistné. Další méně časté důvody lze dohledat v příloze č. 10.

Opakované vloupání do obydlí během sledovaného 12měsíčního období uvedla více jak desetina z obětí (11,9 %, 23 osob). Většinou se jednalo o opakování vloupání dvakrát (viz příloha č. 5).

Podrobnější analýza dat ukázala, že obětí vloupání do obydlí bylo v souboru zkoumaných respondentů signifikantně více mezi osobami s bydlištěm ve větších městech (nad 20 tisíc obyvatel) (7,6 %, 109 osob) než mezi jedinci z měst a obcí menších (do 20 tisíc obyvatel) (5,3 %, 85 osob).

Statisticky významné rozdíly nebyly zjištěny v zastoupení obětí vloupání do obydlí mezi respondenty obou pohlaví a mezi osobami ve skupině mladších respondentů (65– až 72letých) a starších respondentů (73– až 80letých).

II.2.2.2. Vloupání do chaty nebo chalupy

Znění otázky: *Vloupal se někdo během uplynulých 12 měsíců do Vaší rekreační chaty nebo chalupy a ukradl nebo se pokusil něco ukrást? Vezměte v úvahu i vloupání do sklepa, do garáže, kůlny a do dalších objektů, které k chatě/chalupě patří. (Respondent byl dotazován nejen na chatu nebo chalupu, která je v jeho soukromém vlastnictví, ale i na takovou, kterou užívá, ale která patří někomu z jeho domácnosti).*

Mezi 3 047 respondenty bylo 25,1 % majitelů/uživatelů chat/chalup (764 osob).

Oběťmi vloupání do chaty/chalupy a do objektů patřících k chatě/chalupě byla během jednoročního období více jak pětina majitelů/uživatelů těchto rekreačních objektů **21,6 % (165 osob – 91 mužů, 74 žen)**.

Zhruba 30 % těchto obětí, obdobně jako u osob, kterým se někdo vloupal do bytu/domu, **hodnotilo ze svého hlediska** tuto událost jako velmi závažnou (28,5 %, 47 osob). Téměř dvě třetiny obětí ji považovaly za závažnou, ale ne až tak příliš (63,0 %, 104 osob) a jen asi desetina ji měla za celkem bezvýznamnou (8,5 %, 14 osob).

Většina obětí, více jak 90 %, byla při vloupání do chaty/chalupy o něco okradena (92,1 %, 152 osob) a téměř všechny oběti (97,6 %, 161 osob) sdělily, podobně jako poškození vloupáním do obydlí, že při vloupání došlo vedle případné krádeže věcí k poškození jejich dalšího majetku (např. poničení dveří, oken, zařízení interiéru apod.).

Převážná většina poškozených vloupáním do chaty/chalupy, a to bezmála 90 %, událost **nahlásila na policii** (87,9 %, 145 osob). Z těchto osob jich zhruba 60 % bylo s prací policie spokojeno (59,3 %, 86 osob) a zbývající s prací policie spokojeny nebyly (38,6 %, 56 osob).

Z 20 osob, které událost nenahlásily policii (což byla asi desetina obětí vloupání do chaty/chalupy a přílehlých objektů), nejčastěji poškození konstatovali, že tak neučinili, protože

způsobená škoda nebyla příliš vysoká (70 %, 14 osob) a protože jim celkově událost nestála za námahu spojenou s oznamováním (65 %, 13 osob). Poněkud méně poškozených (po cca 40 %, po 8 osobách) pak mezi důvody neinformování policie uvedlo, že se na policii neobrátili kvůli tomu, že nebyli pojištěni, dále že nevěřili, že událost policisté vyřeší a také proto, že na vloupání přišli až za delší dobu (6 osob) (viz též příloha č. 10).

K vloupání do rekreačního objektu domácnosti **došlo** během zkoumaného ročního období v téměř pětině případů **vícekrát** než jednou (17,0 %, 28 osob), převážně dvakrát.

Nebyly zjištěny statisticky významné rozdíly v zastoupení obětí vloupání do rekreačních objektů domácnosti mezi jedinci obou pohlaví, mezi jedinci žijícími ve městech s více jak 20 tisíci obyvateli a jedinci žijícími v obcích a městech menších a mezi jedinci tvořícími skupinu mladších respondentů (65– až 72letých) a starších respondentů (73– až 80letých).

II.2.2.3. Krádež auta

Znění otázky: ***Během uplynulých 12 měsíců bylo Vám nebo někomu z Vaší domácnosti ukradeno auto?***

Respondent byl dotazován na automobily (osobní, dodávkové, nákladní), které mohly být jak v soukromém vlastnictví respondenta či někoho z jeho domácnosti, tak i na auta, která jsou firemní, ale respondent či někdo z jeho domácnosti je používá k soukromým účelům.

Mezi 3047 respondenty bylo 59,5 % majitelů/uživatelů automobilů (1 812 osob).

Oběťmi krádeže auta se staly během zkoumaného ročního období **2,0 %** majitelů/uživatelů aut, kteří se vyskytli mezi respondenty (**36 osob** – 20 mužů, 16 žen).

Většina obětí krádeže automobilu, téměř 90 %, **vnímala subjektivně** událost jako velmi závažnou (86,1 %, 31 osob), asi desetina ji měla za závažnou, ale nikoli zase až tak příliš (8,3 %, 3 osoby). Jedna osoba se k tématu otázky nevyjádřila a jedna krádež označila za nezávažnou.

Ke krádeži auta došlo v cca 60 % případů přímo v místě bydliště respondenta či v jeho bezprostředním okolí (58,3 %, 21 osob). Třetina obětí byla o automobil okradena někde v obci či městě, kde bydlela. Jen asi desetina majitelů/uživatelů aut byl dopravní prostředek zcizen někde jinde v ČR mimo obec či město, kde žila.

S výjimkou jedné osoby, která krádež vyhodnotila jako pro sebe celkem nezávažnou, všechny oběti krádeže auta **nahlásily** odcizení automobilu **na policii** (35 osob). Jedna osoba, která uvedla, že incident nenahlásila, tak neučinila z toho důvodu, že si celou záležitost vyřešila sama.

Spokojeny s prací policie byly dvě třetiny o auto okradených obětí, které jí incident nahlásily (65,7 %, 23 osob). Zbývající zhruba třetina obětí nebyla s prací policie spokojena (34,3 %, 12 osob).

Ukradené auto získalo zpět v době dotazování více jak 40 % poškozených krádeží tohoto dopravního prostředku (41,7 %, tj. 15 osob z 36 okradených).

Všechny oběti krádeže auta se ve sledovaném období **staly** oběťmi krádeže tohoto dopravního prostředku **jednou**.

V souboru vlastníků/uživatelů automobilu obou pohlaví bylo krádežemi tohoto dopravního prostředku zasaženo obdobné množství osob mezi jedinci obou pohlaví, mezi jedinci mladšími (65– až 73letí) a staršími (73– až 80letí) a mezi jedinci z měst a obcí menších a jedinci z měst s více jak 20 tisíci obyvateli. Signifikantní rozdíly v uvedených charakteristikách obětí nebyly zjištěny.

II.2.2.4. Krádež věci z auta

Znění otázky: *Došlo během uplynulých 12 měsíců ke krádeži nějakých věcí, které jste nechal/a v autě nebo ke krádeži nějakých součástí automobilu?*

Mezi majiteli/uživateli aut bylo **7,6 %** obětí krádeže věci z auta (**137 osob** – 71 mužů, 66 žen).

Ačkoli dvě třetiny poškozených považovaly krádež věci z auta za událost **subjektivně** nikoli až tak příliš **závažnou** (65,7 %, 90 osob), přesto téměř plná pětina obětí ji měla za událost velmi závažnou (19,7 %, 27 osob). Na druhou stranu více jak desetina poškozených subjektivně prožívala krádež věci z auta jako událost celkem bezvýznamnou (14,6 %, 20 osob).

Pokud jde o místo, kde ke krádeži věci z auta došlo, zhruba tři čtvrtiny obětí byly okradeny v bezprostřední blízkosti svého bydliště nebo někde v obci či městě, kde bydlely (77,4 %, 106 osob). Mimo místo, kde respondent měl bydliště, byla o věci z auta okradena asi pětina majitelů/uživatelů aut (21,9 %, 20 osob). Jedna osoba uvedla, že jí předměty z automobilu byly odcizeny v zahraničí.

Téměř tři čtvrtiny jedinců poškozených krádeží věci z auta **nahlásily** tuto událost **policii** (73 %, 100 osob), více jak čtvrtina to nečinila (27 %, 37 osob) (viz příloha č. 6).

Z osob, které krádež věci z auta nahlásily na policii (100 osob), jich téměř 40 % bylo s prací policie spokojeno (38 osob), a zhruba 60 % nikoli (58 osob). Čtyři osoby se k práci policie nevyjádřily (viz příloha č. 7).

Mezi důvody, proč 37 poškozených nenahlásilo krádež věci z auta policii, dominovalo hodnocení události jako nepřilíš závažné. Vyjádřily se tak téměř čtyři pětiny policii neinformujících obětí (78,3 %, 29 osob). Zhruba polovina poškozených také uvedla, že nevěřila, že událost by policie vyřešila a totéž množství obětí, které se na policii neobrátilo, také sdělilo, že se jim nechtělo vynakládat energii na oznamování krádeže (po 48,6 %, po 18 osobách). U asi 30 % poškozených se na důvodech nenahlášení události policii podílela

jednak skutečnost, že oběti měly za to, že byl nedostatek důkazů a jednak zde spolupůsobila také skutečnost, že nebyly pojištěny a tudíž nemohly vzniklou škodu uplatnit u pojišťovny (po 29,7 %, po 11 osobách). Ostatní méně četné důvody jsou uvedeny v příloze č. 10.

Většina poškozených, bezmála 90 %, **se stala obětí** krádeže věcí z auta **jednou** (89,1 %, 122 osob), zbývající asi desetina obětí byla během zkoumaného jednoročního období okradena o věci z auta vícekrát (10,9 %, 15 osob), s výjimkou jedné osoby vždy dvakrát.

V souboru vlastníků/uživatelů automobilu nebyly zjištěny statisticky významné rozdíly v zastoupení obětí krádeže věcí z auta mezi jedinci mužského a ženského pohlaví, mezi mladšími osobami (65– až 73letí) a staršími osobami (73– až 80letí) a mezi jedinci žijícími ve velkých městech (s více jak 20 tisíc obyvateli) a jedinci z obcí menších. Muži i ženy, mladší i starší senioři, senioři z velkých měst i obcí menších byli okrádáni o věci z automobilu v obdobné míře.

II.2.2.5. Krádež jízdního kola

Znění otázky: ***Bylo během uplynulých 12 měsíců Vám nebo někomu z Vaší domácnosti ukradeno jízdní kolo?***

Respondent byl dotazován na jízdní kola, která mohla být jak v soukromém vlastnictví respondenta či někoho z jeho domácnosti, tak i na jízdní kola, např. zapůjčená od známých k dočasnému používání apod.

Mezi 3047 respondenty bylo 40,4 % majitelů/uživatelů jízdních kol (1 232 osob).

Celkem **8,9 %** majitelů/uživatelů jízdních kol bylo o tento dopravní prostředek okradeno během zkoumaného jednoročního období (**109 osob** – 50 mužů, 59 žen).

Zcizení jízdního kola **vnímalo** 44 % obětí jako velmi závažnou událost (48 osob). Polovina uživatelů bicyklu měla jeho krádež za incident závažný, ale ne zase až příliš (49,6 %, 54 osob). Jen velmi malé množství poškozených hodnotilo krádež tohoto dopravního prostředku jako spíše bezvýznamnou (4,6 %, 5 osob), anebo se k otázce nevyjádřilo (2 osoby) (viz též příloha č. 8).

Bezmála 90 % obětí krádeže bicyklu bylo o tento dopravní prostředek okradeno buď přímo ve svém bydlišti či někde v obci, kde bydlely (88,9 %, 97 osob). Asi desetině obětí bylo kolo ukradeno mimo jejich bydliště někde jinde v ČR (11,0 %, 12 osob).

Policii nahlásily krádež kola čtyři pětiny poškozených vlastníků/uživatelů (80,7 %, 88 osob). Z nich polovina nebyla posléze s prací policie spokojena, druhá téměř polovina však s prací policie spokojena byla (45,5 %, 40 osob). Čtyři osoby (4,5 %) se k práci policie nevyjádřily.

Poškození, kteří nenahlásili krádež kola policii (21 osob), nejčastěji, a to ve 40 %, uváděli, že to bylo proto, že nevěřili, že policie případ vyřeší (38,1 %, 8 osob), dále proto, že škoda

nebyla až tak vysoká (23,8 %, 5 osob) a že jim ztráta nestála za námahu spojenou s oznamováním (28,6 %, 6 osob). Rovněž asi čtvrtina z nich sdělila, že měla špatné zkušenosti s prací policie z minulosti (23,8 %, 5 osob) – viz též příloha č. 10.

Více jak 90 % obětí krádeže kola bylo o tento dopravní prostředek **okradeno jednou** (94,5 %, 103 osoby) a asi 5 % z nich dvakrát (4,6 %, 5 osob). Jedna osoba frekvenci krádeže bicyklu neuvedla.

V souboru majitelů/uživatelů jízdních kol bylo statisticky významně více obětí krádeže tohoto dopravního prostředku mezi jedinci, kteří žili ve městech větších (s více jak 20 tisíci obyvateli) (11,0 %, 56 osob) než mezi jedinci žijícími ve městech a obcích s menším počtem obyvatel (7,3 %, 53 osob). Současně nebyly zjištěny statisticky významné rozdíly v zastoupení obětí krádeže jízdních kol mezi jedinci obou pohlaví a mezi mladšími a staršími respondenty (62– až 73letými, 73– až 80letými).

II.2.2.6. Přehled hlavních poznatků

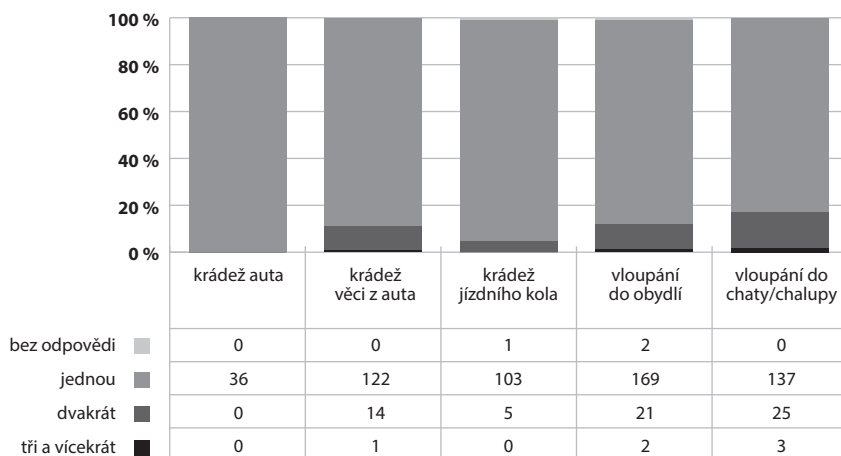
Počty obětí zkoumaných deliktů, jimiž mohli být zasaženi jak respondenti samotní, tak někdo z jejich domácnosti během období jednoho roku, který předcházel výzkumu, lze sledovat v tabulce 2. Z údajů v ní plyne, že nejvíce respondentů bylo zasaženo ze sledovaných pěti deliktů vloupáním do chat/chalup.

Tabulka 2: Počty respondentů zasažených deliktem během 12 měsíců, které předcházely dotazování, ČR

	Počet obětí		Celkem respondentů (majitelů/ uživatelů aut, chat/chalup, jízdních kol)	
	Abs.	%	Abs.	%
Vloupání do obydlí	194	6,4	3 047	100
Vloupání do chaty/chalupy	165	21,6	764	100
Krádež auta	36	2,0	1 812	100
Krádež věcí z auta	137	7,6	1 812	100
Krádež kola	109	8,9	1 232	100

K **opakované zkušenosti s tím samým deliktem** během jednoho roku (která se odehrála obvykle dvakrát) došlo u zkoumaných pěti deliktů nejčastěji mezi oběťmi vloupání do chaty/chalupy, kdy zasáhla téměř pětinu majitelů/uživatelů těchto rekreačních objektů (17,0 %). Na druhou stranu žádná z obětí krádeže auta se nestala obětí krádeže takového dopravního prostředku vícekrát než jednou. Opakovaně poškozeno stejným deliktem bylo 4,6 % až 11,9 % obětí u zbývajících tří zkoumaných deliktů – viz graf 1.

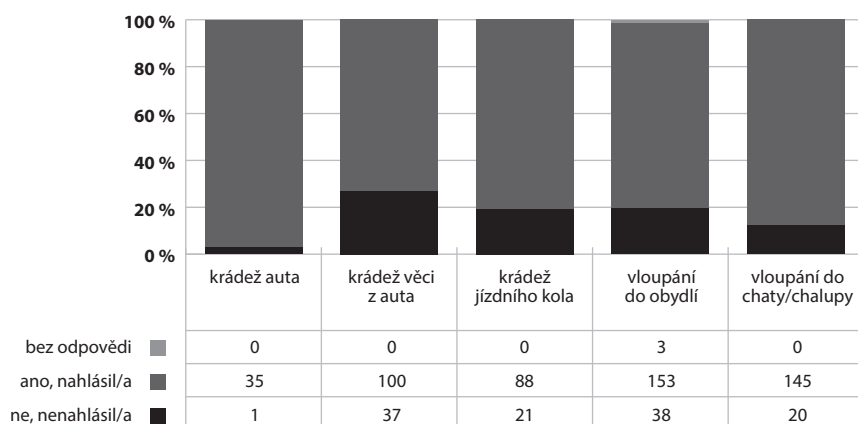
Graf 1: Frekvence zasažení obětí deliktem během 12 měsíců, které předcházely dotazování

Z údajů v grafu 2 vyplývá, že mezi 73 % a 97 % osob poškozených pěti zkoumanými delikty **oznámilo policii**, že se staly obětí deliktu. Nejméně se policie dozvíдалa, že došlo k události, od obětí krádeže věci z auta.

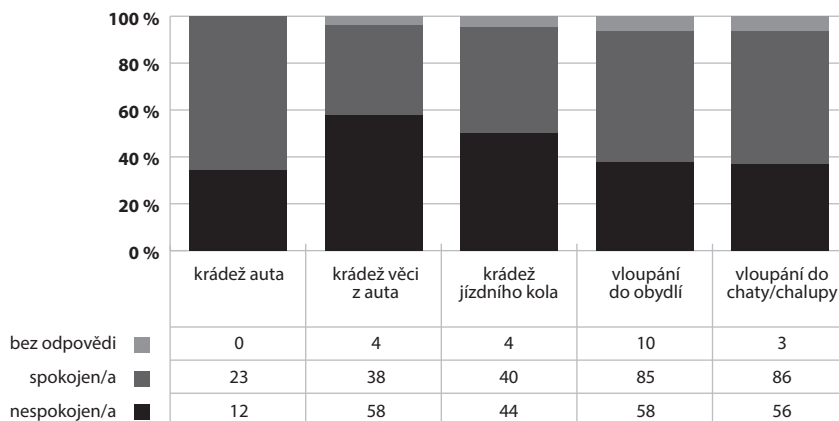
Mezi důvody, že část obětí neohlásila policii krádež věci z auta, vloupání do obydlí a vloupání do rekreačního objektu domácnosti, dominoval názor, že celá věc i škoda nebyly až tak závažné a vysoké, aby bylo nutné se obracet na policii. Dále zde spolupůsobil vyhodnocení události jako takové, že nestála za námahu spojenou s oznamováním. Značnou roli sehrálo i přesvědčení poškozených, že policie případ stejně nevyřeší. U obětí krádeže věci z auta, vloupání do chat/chalup a do obydlí pak také značnou roli při neoznámení měla skutečnost, že osoby nebyly pojištěny a nemohly žádat o vyplacení pojistného. U obětí krádeže kola mezi nejčastější důvody nenahlášení patřilo mínění poškozené osoby, že policie případ stejně nevyřeší a kolo nenajde a že událost nestála za námahu spojenou s jejím oznamováním.

Graf 2: Nahlášení posledního deliktu policii, kterého se respondent stal obětí během 12 měsíců, které předcházely dotazování

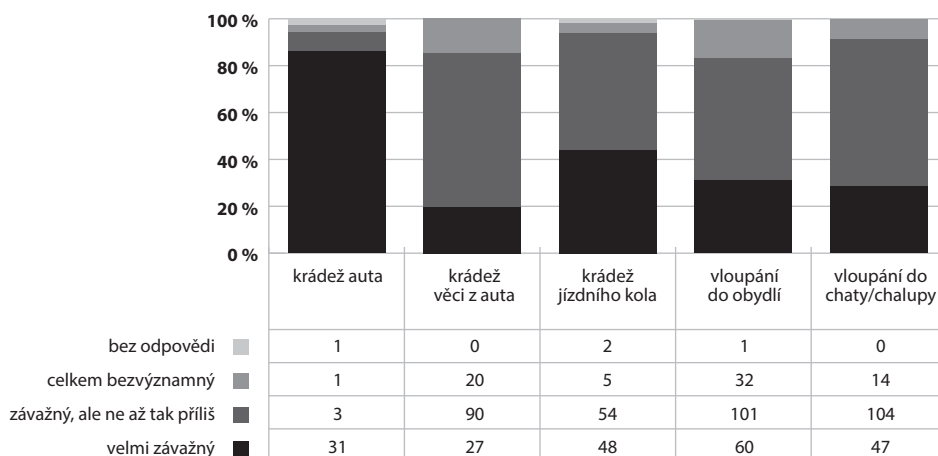
Údaje o **spokojenosti** poškozených osob s **prací policie** po nahlášení v grafu 3 uvedených deliktů ukazují, že spokojeno bylo mezi 38 % až cca 66 % obětí. Přičemž nejvíce nespokojených osob bylo mezi oběťmi krádeží věcí z auta a nejméně naopak mezi oběťmi krádeže automobilu.

Graf 3: Spokojenost s prací policie po nahlášení posledního deliktu, kterého se respondent stal obětí během 12 měsíců, které předcházely dotazování

Pokud jde o **subjektivní závažnost** posledního deliktu, který respondenta potkal, nejčastěji byly poškozenými osobami označeny za velmi závažné krádeže automobilu (hodnotilo je tak 86 % obětí) a také, dost překvapivě, i krádeže jízdního kola (hodnotilo je tak 44 % obětí). Označení události jako velmi závažné bylo nejméně často uváděno, jak je zřejmé z grafu č. 4, oběťmi krádeže věcí z automobilu, kdy tuto krádež za velmi závažnou označila „jen“ asi pětina poškozených (19,7 %).

Graf 4: Subjektivní závažnost posledního deliktu, kterého se respondent stal obětí během 12 měsíců, které předcházely dotazování

Ve zkoumaném souboru respondentů (případně vlastníků/uživatelů) bylo obětí jednotlivých výše uvedených pěti deliktů obdobné množství mezi osobami mladšími (65– až 73letými) a staršími (73– až 80letými) a mezi muži a ženami – statisticky významné rozdíly nebyly zjištěny.

Dále bylo zřejmé, že v souboru respondentů (vlastníků/uživatelů) bylo obětí vloupání do obydlí (a přilehlých objektů) a obětí krádeže jízdního kola statisticky významně více mezi jedinci bydlícími ve městech s více jak 20 tisíci obyvateli než mezi jedinci, kteří žili v obcích a městech menších (do 20 tisíc obyvatel).

II.2.3. Delikty proti osobě respondenta (bez použití fyzického násilí ze strany pachatele)

II.2.3.1. Krádež osobní věci

Znění otázky: *Kromě krádeží za použití násilí existuje mnoho dalších způsobů krádeží osobních věcí, např. kapesní krádež nebo krádež tašky, peněženky, sportovního vybavení, mobilu, oblečení někde v hromadné dopravě, na ulici, v parku, v nemocnici, v restauraci apod. Stal/a jste se během uplynulých 12 měsíců obětí nějaké takové krádeže?*

Téměř desetina z dotázaných seniorů se stala během sledovaného jednorozhodného období obětí krádeže osobních věcí **9,5 % (289 osob** – 118 mužů, 171 žen).

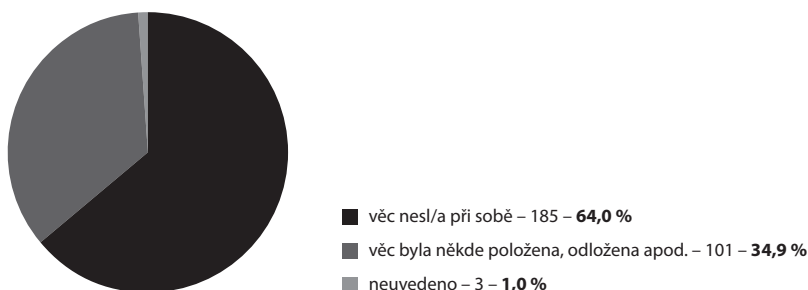
Zhruba 30 % obětí této krádeže **považovalo** újmu způsobenou krádeží za velmi závažnou (30,5 %, 88 osob), pro téměř 60 % obětí byla ztráta závažná, ale ne až tak příliš (57,4 %, 166 osob) a jen asi desetina ji považovala za bezvýznamnou (11,4 %, 33 osob). Dvě oběti se k závažnosti události nevyjádřily.

Jak je zřejmé z grafu 5, u téměř dvou třetin obětí se jednalo o krádež osobní věci, kterou jednotlivec nesl nebo ji měl při sobě (např. mobil, který byl ukraden, nesl v kapse, peněženku v tašce apod.). Více jak třetině obětí byly věci odcizeny, když je při sobě neměly (např. je měly někde položené, odložené apod.). Tři jedinci neuvedli, jak ke krádeži došlo.

Zhruba tři čtvrtiny obětí přišly při krádeži o svoje osobní věci v místě bydliště nebo někde ve městě či obci, kde bydlely (76,1 %, 220 osob) a jejich menší část, asi čtvrtina, byla okradena buď někde jinde v naší republice mimo svoje bydliště (18,3 %, 53 osob) nebo v zahraničí (5,5 %, 16 osob).

Více jak polovina obětí odcizení osobních věcí **ohlásila** krádež **na policii** (54 %, 156 osob) a druhá téměř polovina tak neučinila (46 %, 133 osob).

Graf 5: Počty obětí poslední krádeže osobní věci během 12 měsíců, které předcházely dotazování, N=289

Jen polovina obětí, která o krádeži informovala policii, vyjádřila spokojenost s její prací (50,6 %, 79 osob), zhruba 40 % spokojeno nebylo (41,7 %, 65 osob). Téměř 8 % obětí se k práci policie nevyjádřilo (7,7 %, 12 osob).

Více jak polovina obětí krádeže osobních věcí, která událost policii nenahlásila (jednalo se o 133 osob), uvedla, že se tak chovala proto, že nevěřila, že by případ policie vyřešila (54,9 %, 73 osob) a téměř 40 % z nich sdělilo, že tak jednalo proto, že způsobená škoda nebyla příliš velká (36,8 %, 49 osob). Mezi poměrně častými důvody nenahlášení krádeže osobních věcí asi 30 % obětí byla skutečnost, že poškození celou událost vyhodnotili jako nestojící za námahu spojenou s oznamováním (29,3 %, 39 osob) a také se domnívali, že byl pro odhalení pachatele nedostatek důkazů (32,3 %, 43 osob). Poněkud méně obětí, asi čtvrtina, pak uváděla, že událost neoznámila proto, že na krádež přišla až po delší době (23,3 %, 31 osob). Ostatní méně početné důvody neinformování policie lze nalézt v příloze č. 10.

Během sledovaného dvanáctiměsíčního období bylo zhruba 90 % obětí krádeže osobních věcí **okradeno jednou** (91,7 %, 265 osob). Zbývající téměř desetina obětí byla okradena o osobní věci vícekrát (8,3 %, 24 osob – 18 „mladších“ seniorů, 6 „starších“), z nich naprostá většina dvakrát (viz též příloha č. 5).

Jen minimum obětí krádeže osobních věcí (1 %, 3 osoby – 2 muži, 1 žena) využilo služeb organizace pomáhající obětem trestné činnosti.

V souboru zkoumaných respondentů bylo signifikantně více obětí krádeže osobních věcí mezi osobami, které žily ve městech s více jak 20 tisíci obyvateli (12,0 %, 172 osob) než mezi osobami žijícími ve městech a obcích menších (7,3 %, 117 osob). Statisticky významné rozdíly nebyly zjištěny v zastoupení obětí krádeže osobních věcí mezi osobami obou pohlaví a mezi osobami mladšími (65– až 72letými) a staršími (73– až 80letými).

II.2.3.2. Krádež (po vpuštění cizí osoby respondentem do obydlí)

Znění otázky: *Stalo se Vám během uplynulých 12 měsíců, že jste z vlastní neopatrnosti nebo v dobré víře vpustil/a cizí osobu do svého obydlí (např. jste cizí osobě uvěřil/a, že jde zkontrolovat fungování nějakého zařízení v bytě) a pak Vám tato osoba v bytě/domeč něco ukradla?*

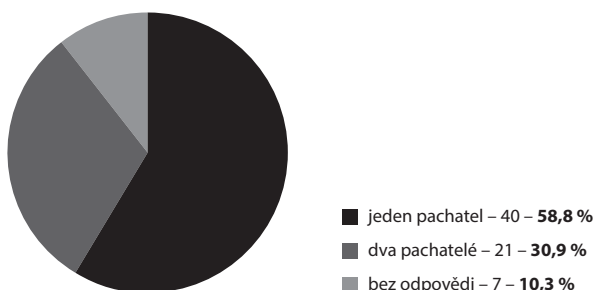

Obětmi krádeže v bytě/domě, když do svého obydlí z vlastní neopatrnosti vpustili cizí osobu, se stalo ve zkoumaném souboru 2,2 % dotázaných (68 osob – 34 mužů, 34 žen).

Bezmála 40 % obětí krádeže v bytě/domě tuto událost **vnímalo** jako velmi závažnou (36,8 %, 25 osob). Polovina poškozených ji měla za závažnou, ale zase ne až tak příliš (34 osob) a pro asi desetinu nebyla nijak významná (13,2 %, 9 osob).

Z grafu 6 je zřejmé, že téměř 60 % obětí bylo v bytě/domě okradeno jedním pachatelem nebo pachatelkou. Zhruba 30 % obětí bylo okradeno dvěma pachateli. Desetina obětí počet pachatelů krádeže v bytě neuvedla a ani se nevyjádřila, zda se jednalo o muže či o ženy.

Graf 6: Počty pachatelů, kteří se dopustili poslední krádeže v bytě/domě respondenta (po vpuštění cizí osoby respondentem do obydlí), N=68

Při krádeži v bytě/domě respondentů přišlo téměř 40 % z nich o peněžní hotovost (38,2 %, 26 obětí – 14 mužů a 12 žen, 9 „mladších“ seniorů, 17 „starších“ seniorů). Jak ukazují údaje v tabulce 3, většina z těchto okradených jedinců (85 %) uvedla, že ukradená suma peněz nebyla vyšší než 10 tisíc Kč. Vedle toho tři osoby (11 %) uvedly výši ukradené finanční hotovosti mezi 10 až 50 tisíci Kč. V případech těchto tří obětí se jednalo o dva muže a jednu ženu; o jednu osobu ve věku 69 až 72 let a dvě ve věku 73 až 80 let; o dvě osoby z obce o velikosti do 2 tisíc obyvatel a o jednu z města s více jak 100 tisíc obyvateli. Další muž, který žil v obci s méně jak 2 tisíci obyvateli, uvedl, že mu bylo zcizeno více jak 100 tisíc Kč. Zbývající osoby okradené při vpuštění cizí osoby respondentem do svého obydlí konstatovaly, že přišly o nějaké věci, ale ne o peníze (61,8 %, 42 osob).

Tabulka 3: Výše finanční hotovosti ukradené v bytě/domě po vpuštění cizí osoby respondentem do svého obydlí, N=26

	Počet obětí	
	Abs.	%
Do 10 tisíc Kč	22	84,6
10–50 tisíc Kč	3	11,5
Více jak 100 tisíc Kč	1	3,9
Celkem obětí	26	100

Z výpovědí poškozených jedinců vyplynulo (viz tabulka č. 4), že zhruba polovina z nich byla okradena pachateli mužského pohlaví. Přitom téměř 30 % z těchto 32 osob bylo okradeno dvojicí mužů (28,1 %, 9 osob). Ženy-pachatelky okradly asi 30 % obětí seniorského věku. Přitom ve dvojici tyto pachatelky okradly 4 z uvedených 21 poškozených (19 %). Zhruba desetinu obětí krádeže v obydlí byly odcizeny věci/peníze dvojicí pachatelů tvořenou mužem a ženou. Přibližně též desetina obětí zde zkoumaného typu krádeže neuvěděla pohlaví osob, které je okradly.

Tabulka 4: Pohlaví pachatelů krádeže v bytě/domě po vpuštění cizí osoby do obydlí respondentem, N=68

	Pohlaví pachatelů, kteří oběti okradli									
	jen žena/ ženy		jen muž/ muži		muž/i a žena/ ženy		bez odpovědi		celkem obětí	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Krádež při vpuštění cizí osoby do obydlí	21	30,9	32	47,0	8	11,8	7	10,3	68	100

Krádež, ke které došlo po vpuštění cizí osoby do obydlí, **nahlásilo na policii** okolo 40 % obětí (41,2 %, 28 osob). Jen zhruba 60 % z těchto 28 jednotlivců byly osoby okradené o finanční hotovost (57,1 %, 16 osob). Policie se tak např. nedozvěděla mimo jiné o jedné z krádeží ve výši 10 až 50 tisíc. Také jí nebyla nahlášena krádež vyšší jak 100 tisíc Kč. Pachatelkou krádeže peněz v naposledy uvedeném případě byla žena (ženy) a obětí byl, jak již bylo uvedeno výše, muž.

Z obětí, které událost ohlásily policii (28 osob), jich téměř 60 % bylo s prací policie spokojeno (57,1 %, 16 osob). Zbývající oběti, až na jednu, která se k otázce nevyjádřila, s prací policie spokojeny nebyly (39,3 %, 11 osob).

Mezi argumenty, proč krádež **nebyla** 40 obětmi **nahlášena policii**, se nejčastěji objevovalo, že způsobená škoda nebyla až tak velká (42,5 %, 17 osob), dále že byl podle názoru poškozených nedostatek důkazů (30 %, 12 osob) a také oběti nebyly přesvědčeny, že by policie případ mohla opravdu vyřešit (25 %, 10 osob). Méně často se vyskytující důvody jsou uvedeny v příloze č. 10.

Většina obětí deliktu, více jak čtyři pětiny, byla během zkoumaného ročního období okradena **jednou** (85,3 %, 58 osob). Desetina obětí ale uvedla, že byla okradena vícekrát než jednou (10,2 %, 7 osob, tři „mladší“ senioři, čtyři „starší“), z nich většina dvakrát. Tři poškození se k frekvenci události nevyjádřili.

Služeb organizace, která pomáhá obětem trestné činnosti, využili čtyři poškození (6,3 %). Jednalo se o čtyři muže, z nichž jeden byl ve věku 65 až 72 let, tři ve věku 77 až 80 let.

Ve zkoumaném souboru respondentů bylo krádežemi věcí z obydlí po vpuštění cizí osoby do bytu/domu poškozeno signifikantně více jednotlivců mezi seniory staršími (73– až 80letými) (3,8 %, 41 osob) než mezi mladšími (65– až 72letými) (1,4 %, 27 osob).

Nebyly zjištěny statisticky významné rozdíly v zastoupení obětí krádeže v bytě/domě mezi osobami obou pohlaví a mezi osobami žijícími ve městech s více jak 20 tisíci obyvateli a osobami žijícími v obcích a městech menších.

II.2.3.3. Vylákání peněžní hotovosti (vč. pokusu) cizí osobou

Znění otázky: *Vylákala na Vás, nebo se o to pokusila, nějaká cizí osoba během uplynulých 12 měsíců větší obnos peněz v hotovosti a to tak, že se tato osoba na Vás obrátila s tím, že někdo (např. Váš vnuk nebo Vám neznámý člověk) opravdu velmi naléhavě potřebuje větší finanční hotovost, kterou mu máte, pokud možno okamžitě, poskytnout a kterou tato osoba dotyčnému bezodkladně předá?*

Během sledovaného jednoročního období nezanedbatelné množství při výzkumu oslovených jednotlivců, a to **2,2 % (68 osob** – 30 mužů, 38 žen), mělo zkušenost s tím, že na nich někdo cizí vylákal, nebo se pokusil vylákat, větší finanční obnos.

Vylákání peněz cizí osobou (nebo pokus o ně), bylo zhruba pětinou obětí **subjektivně hodnoceno** jako velmi závažná událost (22,1 %, 15 osob). Téměř polovina z poškozených událost hodnotila jako závažnou, ale ne až tak příliš (45,5 %, 31 osob) a asi čtvrtina obětí ji považovala za celkem bezvýznamnou (26,5 %, 18 osob). Čtyři oběti se k závažnosti incidentu nevyjádřily (5,9 %).

Z uvedených 68 respondentů, na nichž někdo cizí vylákal peníze v hotovosti nebo se o to pokusil, jich téměř plná čtvrtina peníze žádající osobě předala (23,5 %, 16 osob). Čtyři oběti (jednalo se o muže) se k realizaci vydání požadovaného obnosu nevyjádřily (5,9 %) a 70,6 % oslovených jedinců peníze žadateli nakonec nepředalo (48 osob).

Z 16 obětí, které peníze žadatelům poskytly, jich většina požadovaný obnos dala hned (75 %, 12 osob), 4 osoby ho předaly později, až když peníze někde sehnaly (25 %).

Mezi 16 osobami, které peníze předaly, byli většinou jedinci v našem souboru označení jako starší respondenti. Ti tvořili tři čtvrtiny jednotlivců, kteří peněžní hotovost žadateli vydali (12 osob – z nich 9 jedinců peníze odevzdalo ihned, 3 později, až když finance někde získali). Mezi jedinci, kteří peníze žadatelům předali, bylo 5 mužů a 11 žen.

Jak je zřejmé z údajů v tabulce 5, sumu ve výši do 10 tisíc Kč poskytlo žadatelům 15 osob, sumu mezi 10 a 50 tisíci Kč předala žadateli jedna žena.

Tabulka 5: Výše finanční hotovosti předané cizí osobě-žadateli při poslední události, které se respondent stal obětí, N=16

	Počet obětí	
	Abs.	%
Do 10 tisíc Kč	15	93,8
10–50 tisíc Kč	1	6,2
Celkem osob	16	100

Po zjištění, že je někdo podvedl, nebo se o to pokusil, **nahlásilo na policii** událost jen asi 15 % obětí (10 osob, 14,7 %). Z nich byly jen dvě, které peníze žadateli poskytly a o peníze přišly. Z osob, které událost nahlásily na policii, jich více jak polovina (6 jedinců) byla s prací policie spokojena a zbývající 4 osoby nikoli.

Osoby, které nenahlásily událost policii (55 jednotlivců), jak je zřejmé z přílohy č. 10, jako důvod pro svoji pasivitu v daném směru nejčastěji uvedly, a to zhruba 40 % z nich (21 osob), že nevěřily, že by případ policie mohla vyřešit, dále často konstatovaly, že si událost vyřešily podle svých možností nějak samy (35 %, 19 osob). Podle názoru asi čtvrtiny z osob, které se na policisty neobrátily, nebyl pro policii dostatek důkazů, že k události došlo (15 osob) a případně zde sehrál roli názor obětí, že celá záležitost nebyla až tak příliš závažná, aby bylo třeba se kvůli ní obracet na policii (13 osob).

S vylákáním většího finančního obnosu (nebo s pokusem ho vylákat) cizími lidmi, měly během zkoumaného období **jednorázovou zkušenost** asi čtyři pětiny obětí (82,4 %, 56 osob). Opakovanou zkušenost, obvykle dvakrát, měla desetina obětí (11,8 %, 8 osob). Čtyři poškození se k frekvenci události nevyjádřili.

Jen jeden deliktem poškozený muž navštívil organizaci poskytující pomoc obětem kriminality a násilí.

Ve zkoumaném souboru respondentů bylo zasaženo vylákáním peněžní hotovosti cizími osobami (či pokusem o její vylákání) signifikantně více jednotlivců mezi osobami staršího věku (73– až 80letými) (3,0 %, 32 osob) než mezi osobami mladšími (65– až 72letými) (1,8 %, 36 osob) a signifikantně více mezi osobami žijícími v obcích a městech o velikosti do 20 tisíc obyvatel (3,1 %, 50 osob) než mezi osobami žijícími ve městech větších (1,3 %, 18 osob). Statisticky významné rozdíly nebyly shledány ve zkoumaném souboru v zastoupení obětí sledovaného deliktu mezi jedinci obou pohlaví, což znamená, že ženy a muži byli deliktem zasaženi v obdobné míře.

II.2.3.4. Zneužití osobních údajů

Znění otázky: *Někdo může bez Vašeho svolení zneužít Vaše osobní údaje (číslo občanského průkazu, číslo pasu, Vaše jméno, adresu, datum narození apod.) např. při podpisu různých smluv či úředních listin. Pokud je Vám známo, použil někdo během uplynulých 12 měsíců Vaše osobní údaje bez vašeho svolení?*

Zhruba tři čtvrtě procenta dotázaných respondentů, tj. **0,72 % (22 osob – 11 mužů, 11 žen)** uvedlo, že vědí o tom, že jejich osobní údaje byly během sledovaného období jednoho roku zneužity.

Zneužití osobních údajů **bylo považováno** polovinou dotčených osob za velmi závažné (11 osob). V těchto případech se jednalo většinou o zneužití dat k uzavření půjček a různých smluv (uvedlo 9 osob). Asi třetina poškozených zneužitím osobních údajů hodnotila událost jako závažnou, ale ne až tak příliš (31,8 %, 7 osob), zbývající zhruba pětina obětí vyhodnotila událost pro sebe jako celkem bezvýznamnou (18,2 %, 4 osoby).

Z osob, které blíže specifikovaly, za jakým účelem byly jejich údaje použity, zhruba čtvrtina sdělila, že došlo za pomoci jejich osobních údajů k uzavření nějaké smlouvy (např. s mobilním operátorem apod.) (27,3 %, 6 osob) a k získání nějaké půjčky (22,7 %, 5 osob). Jedna osoba zmínila získání sociální podpory. Jedinci, kteří uvedli jiné účely zneužití svých osobních údajů (31,8 %, 7 osob), nejčastěji zmiňovali vnučování nákupu zboží či jiných produktů (např. pojištění apod.) písemnou či telefonickou formou.

Na dotaz, jak získal osobní údaje respondenta ten, kdo údaje zneužil, zhruba pětina poškozených odpověděla, že data byla získána z jim ukradených dokladů (22,7 %, 5 osob) a část se domnívala, že byla získána z informací, které byly poskytnuty pro jiné /zákonné/ účely (18,2 %, 4 osoby). Méně často respondenti uváděli jednak, že se zneuživatelé k jejich údajům dostali podvodným způsobem (3 osoby) a jednak, a to ojediněle (vždy po jedné osobě), že je získali ze ztracených dokladů, dále prostřednictvím dobrovolného poskytnutí osobních dokladů členům rodiny a také nějaké jim známé osobě. Téměř třetina poškozených nevěděla, jak jejich zneuživatel údaje o nich získal (31,8 %, 7 osob).

Policii nahlásilo událost zhruba 40 % poškozených osob (9 osob). Jednalo se ze dvou třetin o jedince, kterým byly buď doklady ukradeny (5 osob) nebo je ztratili (1 osoba). Dvě osoby, které se ozvaly policii, byly o údaje připraveny podvodným způsobem a jedna osoba neupřesnila, jak o doklady přišla.

Osobní údaje dvou třetin osob, které událost nahlásily policii, byly zneužity buď k získání nějaké půjčky (3 osoby) nebo k uzavření nějaké smlouvy (2 osoby) či k získání nějaké státní podpory (1 osoba). Zbývající tři jednotlivci, kteří se obrátili na policii, blíže nespecifikovali, k čemu byly jejich osobní údaje zneužity.

Pokud jde o **frekvenci výskytu**, ke zneužití osobních údajů došlo u většiny dotčených osob jednou (81,8 %, 18 osob). Dvě osoby uvedly, že k události došlo vícekrát než jednou a dvě osoby se k frekvenci nevyjádřily.

Jen jedna osoba (muž), jejíž osobní údaje byly zneužity, využila služeb organizace na podporu osob zasažených trestnou činností.

II.2.3.5. Vyžadování úplatku

Znění otázky: *V některých oblastech našeho života existuje problém s úplatkářstvím. Požádal Vás v naší republice během uplynulých 12 měsíců někdo o úplatek nebo Vám dal jasně najevo, že úplatek očekává? Nemuselo se vždy jednat jen o peníze, tedy platbu navíc, ale o nějaký dárek či protislužbu za to, co pro Vás někdo udělal nebo měl udělat.*

Mezi dotázanými respondenty bylo **4,4 % osob (133 osob** – 53 mužů, 80 žen), které buď někdo požádal o úplatek, anebo jim dal jasně najevo, že od nich úplatek očekává.

Jak plyne z údajů v tabulce 6, nejvíce respondentů, téměř 30 %, se setkala se žádostí o úplatek (z výzkumu vytipovaných osob) u podnikatelů či živnostníků, dále zhruba pětina u lékařů a rovněž pětina u jiného zdravotnického personálu, než je lékař. Asi 14 % respondentů narazilo na žádost o úplatek nebo na jasné očekávání úplatku u pracovníků

v oblasti péče o seniory (např. v domově důchodců, u pečovatelské služby, ústavu sociální péče apod.). Rovněž nezanedbatelnému množství dotázaných osob, téměř desetině, byla dána najevo žádost o úplatek úředníky (na obecním, městském, krajském či jiném státním úřadě). Ostatní vytipované osoby, coby zdroje žádostí o úplatek, byly zmiňovány respondenty okrajově (po dvou osobách – policista a po dvou osobách pracovník ve školství). Mezi odpověďmi „jiné osoby“, které požádaly o úplatek nebo ho zjevně očekávaly, byly respondenty uváděny: např. pracovník zastavárny, pojišťovny, masérka, kadeřnice, soused, pracovník technických služeb.

Policii byla nahlášena žádost o úplatek jen čtyřmi o úplatek požádanými osobami. Po jednom případě se toto hlášení policii týkalo podnikatele či živnostníka, zdravotnického personálu (ne lékaře/lékařky), pracovníka v oblasti sociální péče o seniory a úřednice/úředníka.

Většinu osob požádal někdo o úplatek ve zkoumaném období **jednou**. Stalo se to více jak třem čtvrtinám žádostí dotčených osob (78,2 %, 104 osob). Dvakrát bylo požádáno o úplatek 15,8 % jedinců (21 osob) a vícekrát než dvakrát tři osoby. Pět jednotlivců se k otázce nevyjádřilo.

Tabulka 6: Kdo žádal úplatek, nebo dal jasně najevo, že ho očekává při poslední události, kterého se respondent stal obětí, N=133

Kdo požádal/čekal úplatek:	O úplatek oslovení respondenti ve věku:					
	65–72 let		73–80 let		Celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Podnikatel či živnostník (např. při jednání o zakázce)	26	30,2	11	23,4	37	27,8
Lékař/lékařka	16	18,6	11	23,4	27	20,3
Jiný zdravotnický personál než lékař	18	20,9	8	17,0	26	19,6
Pracovník v oblasti sociální péče o seniory (např. v domově důchodců, pečovatelské službě, ústavu sociální péče apod.)	8	9,3	10	21,3	18	13,5
Úředník/úřednice na obecním/městském úřadě, jiném státním úřadu vč. ministerstva	7	8,2	3	6,4	10	7,5
Pracovník školství (učitel, ředitel, vychovatel apod.)	2	2,3	0	0	2	1,5
Policista	1	1,2	1	2,1	2	1,5
Někdo jiný: uveďte	5	5,8	2	4,3	7	5,3
Bez odpovědi	3	3,5	1	2,1	4	3,0
Celkem	86	100	47	100	133	100

Ve zkoumaném souboru respondentů nebyly zjištěny statisticky významné rozdíly v zastoupení osob, které někdo požádal o úplatek, mezi muži a ženami, mezi seniory „mladšími“ a „staršími“ a mezi seniory žijícími v obcích a městech větších a menších (nad 20 tisíc obyvatel, s méně než 20 tisíci obyvateli).

II.2.3.6. Žádost o poskytnutí bezpečnostních kódů k platební kartě/bankovnímu on-line účtu

Znění otázky: **Požádal Vás během uplynulých 12 měsíců někdo podezřelý prostřednictvím internetu, abyste mu poskytl/a bezpečnostní kódy ke své platební kartě nebo k bankovnímu on-line účtu?**

Mezi 3 047 respondenty seniorského věku užívalo internet 1 483 jednotlivců (48,7 %), tedy téměř polovina. Mezi těmito uživateli jich většina využívala internetové bankovníctví a/nebo platební kartu (86,6 %, 1 284 osob).

Z respondentů užívajících prostřednictvím internetu on-line bankovníctví a/nebo platební kartu **6,2 % (80 osob** – 43 mužů, 37 žen) uvedlo, že během sledovaného období bylo požádáno někým podezřelým na internetu, aby poskytli bezpečnostní kódy ke své platební kartě a/nebo k bankovnímu on-line účtu.

Z 80 osob, které uvedly, že byly požádány na internetu o sdělení uvedených bezpečnostních kódů, více jak polovina (56,3 %, 45 osob) takovou žádost obdržela během sledované doby **jednou**. Zbývající, s výjimkou dvou osob, které se nevyjádřily, vícekrát než jednou (dvakrát 22,5 %, 18 osob, vícekrát než dvakrát 18,8 %, 15 osob).

Ze dvou žen, které reagovaly na výzvu a požadované údaje poskytly, jedna utrpěla posléze finanční ztrátu v hodnotě do 10 tisíc korun, druhá výši ztráty neuvedla.

Obě ženy, jedna ve věku 65 až 72 let a druhá ve věku 73 až 80 let, které údaje poskytly vyzyvateli, oznámily tuto skutečnost jak bance, tak **policii**.

Obě ženy považovaly událost ze svého hlediska za **velmi závažnou**.

II.2.3.7. Přehled hlavních poznatků

Počty dotázaných osob, které měly během dvanáctiměsíčního období zkušenost se zkoumanými šesti delikty, ukazuje v přehledu tabulka 7. Z dat v ní uvedených plyne, že nejvíce respondentů se stalo ze sledovaných deliktů oběťmi krádeže osobních věcí. Mezi uživateli internetu bylo zaznamenáno rovněž značné množství osob, které byly žádány o sdělení bezpečnostních kódů ke svému on-line účtu a/nebo platební kartě (na něž jen dvě osoby reagovaly vstřícně). Nikoli zanedbatelné množství respondentů bylo poškozeno krádeží v bytě/domě (po dobrovolném vpuštění cizí osoby do obydlí) a vylákáním finanční hotovosti cizí osobou.

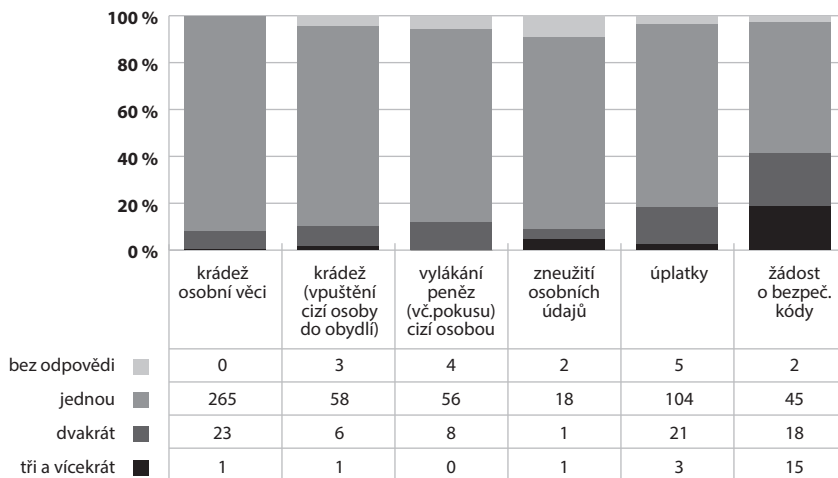
Tabulka 7: Počty respondentů zasažených deliktem během 12 měsíců, které předcházely dotazování, ČR, N=3047

Delikt:	Počet obětí	
	Abs.	%
Krádež osobních věcí	289	9,5
Krádež (při vpuštění cizí osoby do svého obydlí)	68	2,2
Vylákání peněžní hotovosti cizí osobou (vč. pokusu)	68	2,2
Zneužití osobních údajů	22	0,7
Žádost o poskytnutí zabezpečovacích kódů k platební kartě/on-line účtu – internet	80	6,2 ^{x/}
Vyžadování úplatku	133	4,4

^{x/} týká se respondentů, kteří prostřednictvím internetu používali on-line účet/platební kartu (n=1 284)

Graf 7 ukazuje, že **opakovanou zkušenost** s tím samým deliktem měla asi desetina obětí čtyř ze šesti v této kapitole zkoumaných deliktů. Vyšší, a to asi pětina, zastoupení obětí s opakovanou zkušeností bylo patrné u žádostí o úplatek a zhruba 40 % bylo u žádostí o sdělení bezpečnostních kódů k internetovému bankovníctví a/nebo platebním kartám.

Graf 7: Frekvence zasažení obětí deliktem během 12 měsíců, které předcházely dotazování

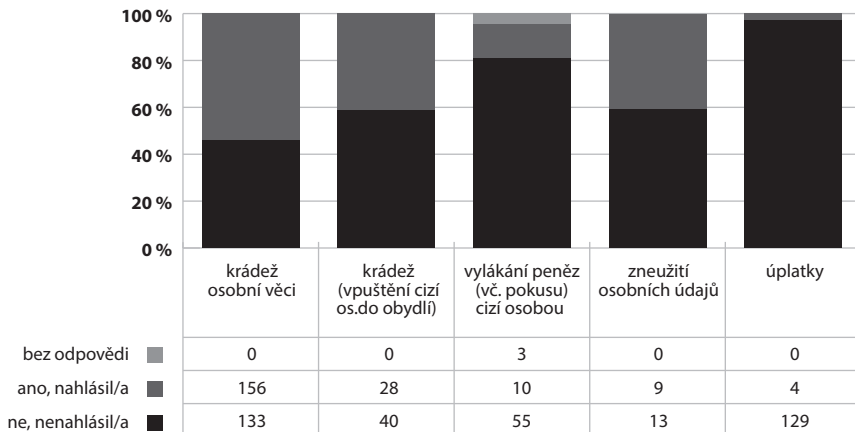

Jak je patrné z grafu 8, oběti pěti zde uvedených deliktů se příliš často neobracely na policii, aby nahlásily, že k události došlo. **Policii** událost **neohlásilo** mezi 59 % až 97 % obětí v grafu uvedených deliktů, s výjimkou obětí krádeže osobních věcí. Obětí zmíněné krádeže se na policii neobrátila „jen“ asi polovina (46 %), což znamená, že police byla informována více jak polovinou obětí krádeže osobních věcí, že se delikt stal. Jak je též zřejmé z grafu 8, naprosto minimálně byly ohlašovány policii případy žádostí o úplatek. (U žádostí o poskytnutí bezpečnostních kódů k platebním kartám a/nebo on-line účtům nebylo oznamování policii sledováno.)

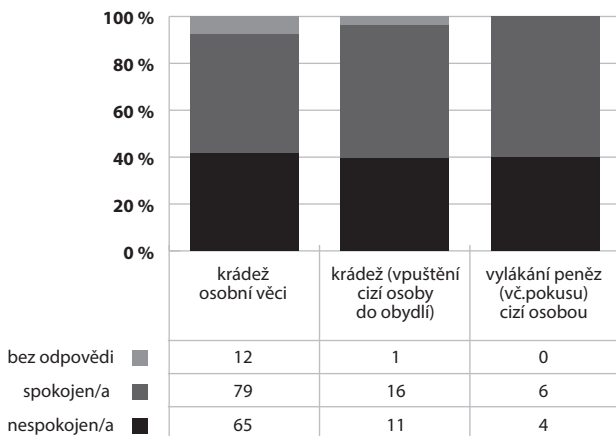
Mezi **důvody**, které nejčastěji vedly k tomu, že delikty **nebyly nahlášený policii**, patřilo u tří deliktů, kde byly zjišťovány (tj. u krádeže osobní věci, u krádeže v obydlí, u vylákání peněz cizí osobou), především přesvědčení obětí, že policie záležitost nevyřeší. Dále zde hrála roli skutečnost, že poškození vyhodnotili jim způsobené škody jako nikoli až tak zásadní. Vliv měla i úvaha obětí, že byl nedostatek důkazů, že k události vůbec došlo. U obětí krádeže osobní věci ovlivnilo neohlášení deliktu policii rovněž přesvědčení značné části z nich, že celá událost nestála za námahu spojenou s oznamováním. V nezanedbatelném počtu uváděli poškození vylákáním peněžní hotovosti cizí osobou, že si záležitost vyřešili nějak sami, a proto policii neinformovali.

Graf 8: Nahlášení policii posledního deliktu, kterého se respondent stal obětí během 12 měsíců, které předcházely dotazování

Míru spokojenosti poškozených osob s **prací policie** po nahlášení události lze sledovat v grafu 9. Údaje v grafu ukazují, že u obětí tří deliktů, u nichž jsme se o míru spokojenosti zajímali, se nespokojenost s prací policie pohybovala kolem 40 %. Přitom u obětí vylákání peněz se jedná, vzhledem k velmi nízkým absolutním četnostem, o údaje pouze orientační.

Graf 9: Spokojenost s prací policie po nahlášení posledního deliktu, kterého se respondent stal obětí během 12 měsíců, které předcházely dotazování

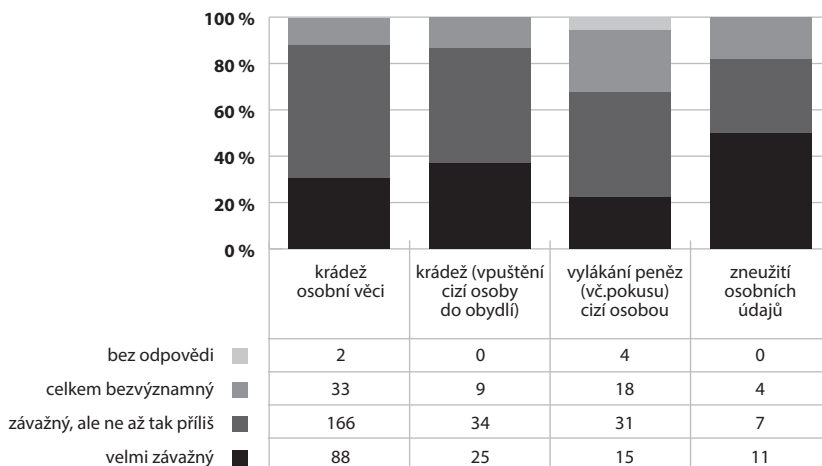
Subjektivní závažnost posledního deliktu, který respondenta potkal, byla zjišťována u čtyř v grafu 10 uvedených deliktů. Obětí, které vyhodnotily událost jako velmi závažnou, bylo nejvíce mezi jedinci poškozenými zneužitím osobních údajů. Zmíněnou událost takto označila zhruba polovina obětí. Zbývající tři delikty byly za velmi závažné označeny zhruba pětinou až cca třetinou obětí.

Bylo zjištěno, že krádežemi v bytě/domě po vpuštění cizí osoby do obydlí a také vylákáním peněžní hotovosti cizí osobou bylo ve zkoumaném souboru respondentů poškozeno signifikantně více osob mezi jedinci starších věkových ročníků (73– až 80letými) než mezi jedinci mladšími (65– až 72letými).

Dále bylo zjištěno, že ve zkoumaném souboru bylo zasaženo krádežemi osobních věcí signifikantně více osob mezi jedinci, kteří žili ve městech s více jak 20 tisíci obyvateli, než tomu bylo mezi jedinci žijícími v obcích a městech menších. Naopak obětmi vylákání peněz cizí osobou se stalo signifikantně více jednotlivců mezi obyvateli měst a obcí menších (do 20 tisíc obyvatel) než těch větších.

Z naší analýzy také vyplynulo, že jednotlivými delikty, kterými jsme se zabývali v této části textu, byly zasaženy ve zkoumaném souboru respondentů v obdobné míře osoby obou pohlaví.

Graf 10: Subjektivní závažnost posledního deliktu, kterého se respondent stal obětí během 12 měsíců, které předcházely dotazování

II.2.4. Delikty proti osobě respondenta (s použitím fyzického násilí nebo s vyhrožováním fyzickým násilím ze strany pachatele)

II.2.4.1. Loupež (včetně pokusu)

Znění otázky: *Během uplynulých 12 měsíců ukradl Vám, nebo se pokusil ukrást, někdo něco za užití násilí nebo pod pohrůžkou násilí? Nemám na mysli kapesní krádež nebo krádež bez použití násilí nebo bez pohrůžky násilím.*

Obětí loupeže nebo pokusu o ni se stalo 1,4 % dotázaných jedinců (41 osob – 16 mužů, 25 žen).

Jako **subjektivně** velmi **závažnou** označila loupež zhruba polovina jejich obětí (51,2 %, 21 osob). Za docela závažný ho mělo asi 40 % napadených (41,5 %, 17 osob). Jen tři osoby ji považovaly za celkem bezvýznamný incident.

Při tomto incidentu bylo 61,0 % obětí (25 osob) okradeno, u zbývajících napadených jedinců k okradení nakonec nedošlo (39,0 %, 16 osob).

Na většinu obětí loupeže zaútočili pachatelé buď přímo v místě bydliště či v jeho bezprostředním okolí, případně někde jinde v obci či městě, kde bydlela (87,8 %, 36 osob). Jen asi desetina obětí tohoto deliktu byla napadena někde jinde v ČR, tedy mimo místo svého bydliště (12,2 %, 5 osob).

Jak je zřejmé z údajů v tabulce 8, na zhruba polovinu obětí při loupežném přepadení **zaútočil** jeden **pachatel**. Bezmála třetina obětí byla napadena dvěma útočníky. Jeden respondent uvedl, že ho atakovalo více osob než dvě. Asi desetina obětí počet útočících pachatelů neuvedla.

Zhruba tři čtvrtiny obětí loupeže útočníky, kteří je napadli, neznaly (73,2 %, 30 osob). Tři osoby **pachatele znaly** od vidění (7,3 %) a jedna oběť pachatele znala jménem. Zbývajících zhruba pětina napadených neviděla na útočící jedince do té míry, aby o nich mohla sdělit, zda se jednalo o jedince jim známé, či neznámé (17,1 %, 7 osob).

Téměř pětina obětí loupeže (17,1 %, 7 osob) byla napadena pachateli, kteří **měli** při sobě **zbraň** nebo něco, co se dá jako zbraň použít. Asi 30 % obětí ale uvedlo, že neví, zda pachatelé byli vyzbrojeni (29,3 %, 12 osob). Zhruba polovina obětí byla přesvědčena, že pachatelé ozbrojeni nebyli (53,7 %, 22 osob).

Dvě ze sedmi obětí loupeže napadené ozbrojenými pachateli sdělily, že pachatelé měli střelnou zbraň. Další dvě oběti konstatovaly, že pachatel měl nůž a dvě, že byl vyzbrojen něčím, co se dá jako zbraň použít. Na jednu oběť zaútočil pachatel, který měl ještě jinou zbraň, než jsou nůž nebo střelná zbraň (např. se mohlo jednat o boxer, obušek apod.).

Tabulka 8: Počty pachatelů posledního deliktu, kterého se respondent stal obětí

Delikty:	Počet pachatelů, kteří respondenta atakovali									
	jeden		dva		tři a více		bez odpovědi		celkem obětí	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Loupež (vč. pokusu)	22	53,7	13	31,7	1	2,4	5	12,2	41	100
Fyzické násilí od cizí osoby	36	81,8	5	11,4	3	6,8	0	0	44	100
Vyhrožování fyzickým násilím od cizí osoby	72	69,2	26	25,0	6	5,8	0	0	104	
Fyzické násilí od osoby oběti známé	30	85,7	3	8,6	0	0	2	5,7	35	100
Vyhrožování fyzickým násilím od osoby oběti známé	54	83,1	9	13,8	0	0	2	3,1	65	100

Proti asi polovině obětí loupeže, která byla napadena ozbrojeným útočníkem (tj. vůči 4 jedincům) byla zbraň použita. Proti jedné osobě byl použit nůž, proti dvěma střelná zbraň¹⁵. Na jednu oběť pachatel zaútočil ještě nějakou jinou zbraní, která ale nebyla napadeným blíže popsána.

Pokud jde o oběť **ohrožující jednání** použité **ze strany pachatele** (mimo použití zbraně), nejčastěji oběti loupeže uváděly, že je útočníci hrubě uchopili (48,8 %, 20 osob) a také se jim snažili znemožnit pohyb (41,5 %, 17 osob). Další formy útoku byly méně časté – viz též tabulka 9.

Při loupeži byla zhruba pětina napadených osob **zraněna** (21,9 %, 9 osob). Zhruba polovina zraněných (4 ženy) vyhledala ošetření lékaře. Nejčastěji měly zraněné osoby (3 mužů a 6 žen) v důsledku napadení modřiny, podlitiny a pohmoždění na těle.

Policii ohlásilo incident téměř plných 60 % obětí loupeže či pokusu o loupež (58,5 %, 24 osob). Z nich cca 40 % bylo s prací policie spokojeno (41,7 %, 10 osob) a asi polovina nikoli (54,1 %, 13 osob). Jedna osoba se k práci policie nevyjádřila.

15 Za použití zbraně bylo považováno vedle úderu zbraní, pořezání, bodnutí, výstřelu apod. i vážné vyhrožování použitím zbraně. Pokud jde o střelnou zbraň, jestliže ji pachatel měl, tak vedle výstřelu bylo míněno jejím použitím i vyhrožování touto zbraní, i když se z ní nevystřelilo.

Tabulka 9: Formy násilí použitého pachatelem při posledním incidentu, kterého se respondent stal obětí. Respondenti mohli uvést více odpovědí.

Formy násilí:	Delikty					
	Loupež, vč. pokusu (n=41)		Fyzické násilí od cizí osoby (n=44)		Fyzické násilí od osoby, kterou oběť znala (n=35)	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Facka/facky	nedotazováno	nedotazováno	7	15,9	14	40,0
Hrubé uchopení	20	48,8	24	54,5	16	45,7
Znemožnění pohybu	17	41,5	15	34,1	15	42,9
Rána/rány pěstí	4	9,8	13	29,5	8	22,9
Kop/kopy	3	7,3	5	11,4	2	5,7
Vlečení, tlačení, strkání	6	14,6	6	13,6	6	17,1
Bodnutí, pořežání	0	0	0	0	0	0
Úder zbraní nebo něčím, co jako zbraň sloužilo	1	2,4	1	2,3	1	2,9
Povalení	1	2,4	8	18,2	2	5,7
Škrčení	1	2,4	2	4,5	0	0
Výstřel	1	2,4	0	0	0	0
Sexuální napadení	0	0	1	2,3	0	0
Jiné	7	17,1	1	2,3	1	2,9

Mezi důvody, proč cca 40 % obětí loupeže (16 osob) incident **nenahlásilo policii**, bylo nejčastěji uváděno, a to polovinou obětí, že si nebyly jisty tím, zda by policie záležitost mohla vyřešit. Také se asi 40 % z nich domnívalo (6 osob), že byl nedostatek důkazů, dále uváděly v tomtéž množství, že měly špatné zkušenosti s policií z minula, a také, že jim událost nestála za námahu spojenou s oznamováním. Méně často byl zmíněn pocit poškozených, že nešlo o až tak závažnou událost a roli sehrál i strach z pomsty pachatele (viz též příloha č. 9).

Pokud jde o **opakovanou viktimizaci** během jednoročního období, mezi 41 oběťmi loupeže se dva jedinci (muž a žena) stali oběťmi tohoto deliktu dvakrát (4,8 %). Jedna osoba se k frekvenci zasažení deliktem nevyjádřila. Většina obětí byla loupeží zasažena jednou (92,7 %, 38 osob).

Jen necelá desetina obětí loupeže vyhledala po incidentu pomoc nějaké organizace pomáhající obětem kriminality a násilí. Jednalo se o tři ženy, dvě byly 73– až 80leté a jedna patřila mezi respondenty ve výzkumu označených jako „mladší seniři“.

Ve zkoumaném souboru respondentů se stalo obětí loupeže obdobné množství osob mezi muži a ženami, mezi jedinci „mladšími“ (65– až 72letými) a „staršími“ (73– až 80letými), mezi jedinci žijícími ve větších městech (nad 20 tisíc obyvatel) a mezi jedinci žijícími v obcích a městech s méně jak 20 tisíci obyvateli. Statisticky významné rozdíly v těchto charakteristikách obětí loupeže seniorského věku nebyly zjištěny.

II.2.4.2. Fyzické násilí od osoby, kterou respondent neznal

Znění otázky: *Stalo se Vám během uplynulých 12 měsíců, že Vás někdo cizí, koho jste neznal/a, úmyslně uhodil dlaní nebo pěstí, kopl Vás nebo proti Vám použil jiné fyzické násilí a nebylo to s cílem Vás okrást? Mohlo k tomu dojít např. na ulici, v parku, v hromadné dopravě, v nemocnici, v restauraci, u Vás doma nebo i někde jinde.*

Jedinců, kteří uvedli, že byli fyzicky napadeni nějakou cizí osobou, kterou neznali, bylo mezi zkoumanými respondenty 1,4 %. Jednalo se o 44 osob (27 mužů, 17 žen).

Téměř 30 % obětí fyzického útoku ze strany cizí osoby **subjektivně hodnotilo** tento incident jako velmi závažný (27,3 %, 12 osob). Zhruba polovina obětí toto napadení považovala za závažné, ale ne až tak příliš (52,3 %, 23 osob) a bezmála pětinou obětí byl incident prožíván jako bezvýznamný (18,2 %, 8 osob). Jedna oběť závažnost události nesdělila.

K fyzickému napadení cizí osobou došlo podle údajů v tabulce 10 u téměř 90 % obětí v místě jejich bydliště nebo někde v obci či městě, kde oběti žily. Tři poškození uvedli, že útok se odehrál přímo u nich doma (v bytě/domě). Dva jedinci lokalizovali napadení na nějaké jiné místo v ČR mimo svoje bydliště.

Na většinu, tj. na zhruba čtyři pětiny obětí (na 36 osob), **zaútočila jedna osoba**. Zbývající asi pětina respondentů byla fyzicky napadena více jak jedním pachatelem. Dokládají to data uvedená v tabulce 8.

Tabulka 10: Místo, kde došlo k fyzickému napadení při posledním incidentu, kterého se respondent stal obětí

Kde k násilí došlo:	Fyzické násilí od cizí osoby		Fyzické násilí od osoby, kterou oběť znala	
	Abs.	%	Abs.	%
Doma (v bytě/domě respondenta)	3	6,8	18	51,4
V blízkosti respondentova bydliště (např. před domem nebo v jeho okolí apod.)	10	22,7	7	20,0
Někde v respondentově obci, městě nebo jejich okolí	29	65,9	8	22,8
Někde jinde v ČR	2	4,6	1	2,9
V zahraničí	0	0	0	0
Bez odpovědi	0	0	1	2,9
Obětí celkem	44	100	35	100

Z údajů v tabulce 11 plyne, že většina obětí, více jak čtyři pětiny, byla fyzicky napadena muži. Na druhou stranu vůči asi desetina obětí byl fyzický útok veden výhradně ženou či ženami. Dvě oběti (jeden muž a jedna žena) byly fyzicky napadeny pachatelem obou pohlaví současně. Fyzické útoky samotných žen směřovaly výhradně vůči osobám ženského pohlaví.

Tabulka 11: Pohlaví pachatelů posledního incidentu, kterého se respondent stal obětí

	Pohlaví osob, které na respondenty fyzicky útočily či vyhrožovaly fyzickým násilím									
	jen žena/ ženy		jen muž/ muži		muž/i a žena/ ženy		bez odpovědi		celkem obětí	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Fyzické násilí od osoby, kterou oběť neznal/a	5	11,4	37	84,1	2	4,5	0	0	44	100
Vyhrožování fyzickým násilím od osoby, kterou oběť neznal/a	12	11,5	84	80,8	8	7,7	0	0	104	100
Fyzické násilí od osoby oběti známé	8	22,9	24	68,6	2	5,7	1	2,8	35	100
Vyhrožování fyzickým násilím od osoby oběti známé	13	20,0	48	73,9	3	4,6	1	1,5	65	100

Skutečnost, že **pachatelé měli** při útoku **zbraň**, uvedli dva napadení muži. Jednalo se v jednom případě o nůž a v jednom případě o nějakou jinou zbraň, ale ne střelnou. Zhruba pětina fyzicky atakovaných jedinců nedovedla říci, zda byl pachatel ozbrojen, nebo ne (18,2 %, 8 osob). Vůči jedné oběti byla zbraň při útoku použita.

Z konkrétních **forem použitého fyzického násilí** (mimo použití zbraně) bylo nejčastěji pachateli a pachatelkami použito hrubé uchopení, a to u více jak poloviny poškozených (uvedlo 24 obětí). Zhruba třetina obětí byl pachateli znemožněn pohyb (15 osobám) a asi 30 % obětí bylo napadeno ranami pěstí (13 osob). Dále asi pětina obětí byla povalena (8 osob) a také asi pětina zfackována (7 osob). Objevily se však i takové projevy násilí, jako jsou kopy, vlečení a strkání (ve všech případech u více jak desetiny obětí). V ojedinělých případech došlo ke škrčení, k úderu zbraní, k sexuálnímu napadení a k dalším formám tělesného násilí (podrobně viz tabulka 9).

Bezmála třetina obětí (31,8 %, 14 osob), mezi kterými dominovali muži (85,7 %, 12 osob), utrpěla při fyzickém útoku cizí osoby **zranění** a polovina z nich s těmito zraněními navštívila lékaře.

Při fyzických útocích pachatelé napadeným jedincům způsobili nejčastěji modřiny, podlitiny a zhmožděny na těle (9 osobám) a rovněž v obličeji a na hlavě (po 5 osobách). Dvě oběti měly otřes mozku, dvě poraněný chrup, dvě otevřené rány na hlavě a na těle. Ojediněle došlo k natažení svalů, vykloubení a ke škrábancům v oblasti hlavy a po celém těle.

Policii bylo fyzické napadení cizí osobou, kterou oběť neznala, **nahlášeno** více jak čtvrtinou obětí (27,3 %, 12 osob). Incident tak policii nenahlásily téměř tři čtvrtiny obětí tohoto deliktu (72,7 %, 32 osob).

Mezi důvody, proč 32 obětí o fyzickém útoku cizí osoby **neinformovalo** policii, převládal názor poškozených, že celá záležitost nebyla až tak moc závažná, aby bylo nezbytné se obrátit na policii a dále, že byl nedostatek důkazů (v obou případech to uvedlo po cca 40 % obětí). Asi 30 % obětí, které o incidentu neinformovaly policii, mělo také za to,

že policie záležitost stejně nevyřeší, čtvrtině obětí událost nestála za námahu spojenou s oznamováním. Pětina poškozených, která incident policii neoznámila, se styděla incident zveřejnit a totéž množství osob mělo strach z případné pomsty pachatele. Další méně často respondenty uváděné důvody lze nalézt v příloze č. 9.

Dvě třetiny z 12 obětí, které útok policii nahlásily, nebyly s prací policie spokojeny.

Většina jedinců pokročilého věku, která byla terčem fyzického napadení od osob, které neznala, **se stala obětí** tohoto incidentu během jednoho roku **jednou** (90,1 %, 40 osob). Opakované fyzické napadení dvakrát uvedli tři muži (6,8 %). Jedna žena se k frekvenci napadení nevyjádřila.

Služeb organizace pomáhající obětem násilí a trestné činnosti využila jen jedna oběť, 77– až 80letý muž.

Ve zkoumaném souboru respondentů se oběťmi fyzického násilí od útočníků, které napadený jedinec neznal, stalo statisticky významně více osob mezi muži (2,1 %, 27 osob) než mezi ženami (1,0 %, 17 osob). Signifikantní rozdíly v zastoupení obětí těchto útoků nebyly zjištěny mezi osobami dvou námi sledovaných věkových kategorií (mladší respondenti 65– až 72letí; starší respondenti 73– až 80letí), a mezi osobami žijícími v obcích a městech o velikosti do 20 tisíc obyvatel a osobami z měst s více jak 20 tisíci obyvateli.

II.2.4.3. Vyhrožování fyzickým násilím od osoby, kterou respondent neznal

Znění otázky: *Došlo během uplynulých 12 měsíců k situaci, že Vám někdo cizí, koho jste neznal/a, vyhrožoval fyzickým násilím tak, že Vás to opravdu vyděsilo? Toto vyhrožování fyzickým násilím se mohlo odehrát např. na ulici, v parku, v hromadné dopravě, v nemocnici, v restauraci, u Vás doma nebo i někde jinde.*

Mezi respondenty bylo **3,4 %** jednotlivců (**104 osob** – 57 mužů, 47 žen), jimž někdo cizí, koho neznali, vyhrožoval fyzickým násilím tak závažným způsobem, že se opravdu báli.

Za **velmi závažnou** událost považovalo vyhrožování fyzickým násilím cizí osobou bezmála 30 % obětí tohoto incidentu (29,8 %, 31 osob). Asi polovina obětí měla tento verbální útok za závažný, ale ne až tak příliš (51,9 %, 54 osob). Nijak závažný byl pro necelou pětinu obětí (16,3 %, 17 osob). Dvě oběti se k tématu otázky nevyjádřily.

K vyhrožování fyzickým násilím od někoho, koho napadení neznali, nejčastěji docházelo, jak plyne z údajů v tabulce 12, někde v obci nebo ve městě, kde oběti bydlely či v jejich okolí. Stalo se to téměř 85 % verbálně napadených jedinců. Ve čtyřech případech se vyhrožování fyzickou újmou odehrálo přímo doma u respondenta (v bytě/domě). V osmi případech k němu došlo někde jinde v ČR, mimo místo, kde jedinec bydlel.

Naprosté většině obětí bylo vyhrožováno tělesným ublížením při kontaktu s pachatelem „tváří v tvář“ (97,1 %, 101 osob). Dvěma osobám byla sdělena výhrůžka telefonicky a jedné ještě jinak, ale nebylo specifikováno konkrétně jak.

Téměř 70 % obětí vyhrožovala fyzickou újmou jedna osoba (72 obětem), čtvrtině osoby dvě (26 obětem). Zbývajícím napadeným vyhrožovalo fyzickým násilím více pachatelů jak dva (blíže viz tabulka 8).

Tabulka 12: Místo, kde došlo k vyhrožování fyzickým násilím při posledním deliktu, kterého se respondent stal obětí

Kde k vyhrožování fyzickým násilím došlo:	Výhrůžky fyzickým násilím od cizí osoby		Výhrůžky fyzickým násilím od obětí známé osoby	
	Abs.	%	Abs.	%
Doma (v bytě/domě respondenta)	4	3,8	21	32,3
V blízkosti respondentova bydliště (např. před domem nebo v jeho okolí) apod.	31	29,8	21	32,3
Někde v respondentově obci, městě nebo jejich okolí	58	55,8	14	21,5
Někde jinde v ČR	8	7,7	3	4,6
V zahraničí	0	0	0	0
Jinak (telefonem, jiné)	3	2,9	4	6,2
Bez odpovědi	0	0	2	3,1
Obětí celkem	104	100	65	100

Pokud jde o pohlaví pachatelů verbálních útoků, jak ukazují údaje v tabulce 11, čtyři pětiny obětí, tedy většina, byla zastrašována muži. Samotné ženy – pachatelky vyhrožovaly asi desetině obětí a jejich výhrůžky směřovaly, s výjimkou jednoho případu, k obětem ženského pohlaví. Nezanedbatelnému množství obětí, rovněž téměř desetině, bylo vyhrožováno tělesným násilím pachatelem obou pohlaví současně.

Téměř polovině obětí verbálně napadených cizí osobou bylo vyhrožováno, že dostanou pěstí nebo jim bude nafackováno a téměř totéž množství obětí si vyslechlo výhrůžku, že budou zbity. Bezmála pětina obětí byla zastrašována způsobením různorodé konkrétní fyzické újmy a asi desetině bylo vyhrožováno tělesným ublížením někomu, na němž oběti záleží. Nijak ojedinělé byly také výhrůžky zabitím (že ho/ji zabije) (5 osobám), dále zkopáním, úderem něčím, co se dá použít jako zbraň, případně sexuálním napadením (viz tabulka 13).

Policii o vyhrožování fyzickým násilím ze strany od cizí osoby **informovala** jen necelá pětina obětí (17,3 %, 18 osob). Znamená to, že většina obětí se na policii s oznámením neobrátila (82,7 %, 86 osob).

Z obětí, které se na policii obrátily, přibližně 60 % nebylo s prací policie spokojeno (11 osob).

Z obětí, které incident **nenahlásily policii** (jednalo se o 86 osob), více jak polovina uváděla, že byla pasivní proto, že se domnívala, že policisté záležitost stejně nemohou vyřešit (46 osob) a více jak třetina proto, že událost nestála za námahu spojenou s oznamováním (31 osob). Značnou úlohu sehrál také strach z pomsty pachatele (u asi 30 % z nich). Zhruba

čtvrtina verbálně napadených pak policii neinformovala proto, že podle jejich mínění byl nedostatek důkazů, dále událost nebyla podle nich až tak závažná a také proto, že si celou záležitost nakonec vyřešili nějak sami. Další méně četné důvody lze nalézt v příloze č. 9.

Tabulka 13: Formy fyzického násilí, kterým pachatelé vyhrožovali oběti při posledním incidentu

Čím vyhrožovali pachatelé respondentovi/ respondence:	Vyhrožování fyzickým násilím od cizí osoby (n=104)		Vyhrožování fyzickým násilím od oběti známé osoby (n=65)	
	Abs.	%	Abs.	%
že mu dá pěstí, že ho zfackuje	48	46,2	36	55,4
že ho zbije	46	44,2	26	40,0
že ho zabije	5	4,8	8	12,3
že ho zkope	5	4,8	5	7,7
že ho udeří zbraní nebo něčím, co se jako zbraň dá použít	4	3,9	2	3,1
že ho sexuálně napadne (např. znásilní)	2	1,9	0	0
že fyzicky ublíží někomu jinému, na kterém respondentovi záleží	12	11,5	7	10,8
že mu způsobí jiné konkrétní tělesné zranění (např. zláme ruku)	17	16,3	7	10,8
že mu fyzicky ublíží ještě jinak	5	4,8	3	4,6

Pokud jde o **frekvenci zasažení** výhrůžkami fyzickým násilím od cizích osob, cca 85 % obětí uvádělo během dvanáctiměsíčního období výskyt jednou (89 osob). Asi desetina obětí uváděla výskyt vícekrát než jednou (13,5 %, 14 osob; jednalo se o 8 mužů a 6 žen). Jedna osoba se k opakování viktimizace nevyjádřila.

Služeb organizace pomáhající obětem násilí a trestné činnosti využila jen jedna oběť, muž ve věku 69 až 72 let, který žil v obci s méně než 2 tisíci obyvateli.

Ve zkoumaném souboru respondentů se oběťmi vyhrožování fyzickým násilím od cizích osob stalo statisticky významně více jedinců mezi muži (4,4 %, 57 osob) než mezi ženami (2,7 %, 47 osob). Nebyly zjištěny signifikantní rozdíly v zastoupení obětí tohoto deliktu mezi respondenty „mladšími“ (65– až 72letými) a „staršími“ (73– až 80letými) a mezi respondenty s různě velkým bydlištěm (do 20 tisíc obyvatel, nad 20 tisíc obyvatel).

II.2.4.4. Fyzické násilí od osoby, kterou respondent znal

Znění otázky. *Stalo se Vám během uplynulých 12 měsíců, že někdo z Vaší rodiny nebo někdo, koho znáte, proti Vám použil fyzické násilí? K tomuto fyzickému násilí mohlo dojít u Vás doma nebo na ulici, v parku, v hromadné dopravě, v nemocnici, v restauraci nebo i někde jinde.*

Fyzický útok vůči své osobě ze strany členů rodiny či dalších jedinců, které respondent znal, uvedla **1,2 %** dotázaných (**35 osob** – 18 mužů a 17 žen).

Za **subjektivně velmi závažné** považovalo uvedené fyzické násilí asi 30 % obětí (28,6 %, 10 osob – 2 muži a 8 žen). Zhruba třetina obětí označila toto fyzické napadení za závažné, ale zase ne až tak příliš (34,3 %, 12 osob) a stejné množství ho mělo za celkem nezávažné. Jedna osoba se k závažnosti incidentu nevyjádřila.

Pokud jde o místo, kde se tělesné násilí od členů rodiny nebo od oběti známých osob odehrálo, nejvíce obětí, a to zhruba polovina, sdělilo, že k němu došlo u nich doma (v bytě nebo domě). Druhá téměř polovina incidentem zasažených osob byla fyzicky atakována v blízkosti svého bydliště (např. před domem, kde bydlela) nebo někdo jinde v obci či městě, kde žila (viz tabulka 10).

Oběti fyzických útoků byly z více jak čtyř pětín napadeny jednou osobou (30 jednotlivců). Na tři oběti zaútočili současně dva pachatelé. Dvě osoby počet útočníků neuvedly (viz tabulka 8).

Z údajů v další tabulce 11 je patrné, že více jak dvě třetiny obětí byly napadeny pachateli-muži (24 obětí – 13 mužů a 11 žen). Ženy byly zastoupeny mezi původci útoku ale také poměrně hojně. Tělesně napadena jimi byla bezmála čtvrtina poškozených (8 obětí – 4 muži a 4 ženy). Na dvě oběti-ženy zaútočil muž se ženou společně. Jedna oběť pohlaví útočníků nevedla.

Z analýzy údajů o tom, kdo konkrétně z rodiny, či kdo z oběti známých osob, ji fyzicky napadl, bylo zřejmé následující (viz tabulka 14). Na téměř polovinu obětí (16 osob) zaútočili pachatelé, kteří byli v nějakém příbuzenském vztahu s napadenou osobou (a to za situace, že jsme vzali v úvahu i příbuzné uvedené pod variantou odpovědi „někdo jiný“ /kde byl uveden synovec, nevlastní syn a někteří další vzdálenější příbuzní/). Zbývající fyzicky útočící jedinci stáli mimo příbuzenské vztahy oběti. Překvapivě značnou část z nich, téměř pětinu, tvořili sousedé a sousedky dotázaných osob.

Tabulka 14: Osoby oběti známé, které ji fyzicky napadly anebo jí vyhrožovaly fyzickým násilím při posledním incidentu

Pachatel/ka:	Fyzické násilí od oběti známých osob		Vyhrožování fyzickým násilím od oběti známých osob	
	Abs.	%	Abs.	%
Manžel/ka, ex-manžel/ka	7	20,0	7	10,8
Syn/dcera, snacha/zeť, vnuk/vnučka	5	14,4	11	16,9
Osoby ve vzdálenějších příbuzenských vztazích	4	11,4	5	7,7
Kamarádi/známí členů rodiny	4	11,4	4	6,2
Kamarád/kamarádka oběti	1	2,9	5	7,7
Pečovatel/ka	0	0	1	1,5
Soused/sousedka	6	17,1	16	24,6
Někdo jiný	4	11,4	12	18,4
Bez odpovědi	4	11,4	4	6,2
Celkem oběti	35	100,0	65	100,0

Jen jeden muž ve věku 69 až 72 let z města s více jak 100 tisíci obyvateli uvedl, že při jeho fyzickém napadení měl pachatel zbraň. Jednalo se o předmět, který bylo možné jako zbraň využít. Zbraň ale nakonec nebyla vůči napadenému použita. Pět obětí se k vyzbrojení útočníka nevyjádřilo.

Při fyzickém útoku bylo často pachateli použito vůči napadeným jedincům často hrubé uchopení (uvedlo 15 obětí), znemožnění pohybu (15 obětí), zfackování (14 obětí), dále rány pěstí (8 osob), případně vlečení, strkání (6 obětí). Údaje o dalších formách použitého násilí (např. kopy, povalení atd.), které nebyly uváděny tak často, jako výše uvedené projevy násilí, lze nalézt v tabulce 9.

Nejméně čtvrtina obětí byla při fyzickém útoku zraněna (25,7 %, 9 osob – 3 muži, 6 žen). Mezi nejčastější újmy patřily u více jak poloviny zraněných modřiny, podlitiny a zhmožděny na těle. Po třetině zraněných osob mělo škrábance po těle a také modřiny a podlitiny na hlavě. Jedna oběť uvedla, že utrpěla otřes mozku a jedna otevřené rány a škrábance na hlavě.

Mezi 9 zraněnými oběťmi byla třetina osob 73– až 80letých, tedy výzkumem považovaných za seniory „starší“. Jen dvě zraněné osoby (jeden muž a jedna žena) vyhledaly po útoku ošetření lékaře.

Incident **na policii neohlásilo** více jak 90 % obětí (91,4 %, 32 osob). Na policii se obrátily s oznámením útoku jen 3 ženy. Jedna z žen byla ve věku 73 až 80 let, dvě byly mladší, tedy 65– až 72leté.

Jedna z žen-oznamovatelek incidentu policii byla spokojena s prací policistů, dvě nikoli. Mezi důvody nespokojenosti jedna z žen uvedla, že policisté incident zlehčovali, druhá, že dávali najevo, že si událost nejspíš zavinila sama a jedna též zmínila nečinnost policie i v případech předešlých oznámení.

Mezi **důvody**, které se nejčastěji podílely na tom, že případ fyzického násilí **nebyl** 32 napadenými **oznámen policii**, patřilo jednak vyhodnocení události zhruba třetinou obětí jako ne až tak závažné, aby ji musela řešit policie (11 osob), a také oběti v obdobném množství uváděly, že si incident nakonec urovnaly samy (10 osob). Čtvrtina obětí (8 osob) se domnívala, že se jednalo o soukromou či rodinnou záležitost, a nechtěli ji proto zveřejnit a také zde v obdobné míře sehrál roli názor, že policie událost stejně nemohla vyřešit. Zhruba pětina obětí, která incident neoznámila (6 osob), uvedla, že jim celá záležitost nestála za námahu spojenou s oznamováním. Dále, také u asi pětiny napadených, měl vliv na neoznámení incidentu policii strach z pomsty pachatele a také stud. Jiné méně často uváděné důvody nezveřejnění události viz příloha č. 9.

Z výpovědí osob fyzicky napadených členy rodiny, či jinými jim známými útočníky, vyplynulo, že 60 % z nich **bylo** během jednoročního období **napadeno jednou** (21 osob), asi 30 % uvedlo frekvenci výskytu vícekrát než jednou (31,4 %, 11 osob). Tři oběti se k množství útoků odmítly vyjádřit (8,6 %) (viz příloha č. 5).

Po incidentu **využil pomoci organizace** na pomoc obětem násilí a kriminality jen jeden 77– až 80letý muž.

Oběťmi fyzického násilí od oběti známých osob se ve zkoumaném souboru respondentů stalo obdobné množství jednotlivců mezi muži a ženami, mezi jedinci „mladšími“ (65– až 72letými) a „staršími“ (73– až 80letými) a také mezi jedinci žijícími ve větších městech (nad 20 tisíc obyvatel) a jedinci žijícími v obcích a městech s méně jak 20 tisíci obyvateli. Statisticky významné rozdíly v těchto charakteristikách obětí fyzického násilí od oběti známých osob nebyly zjištěny.

II.2.4.5. Vyhrožování fyzickým násilím od osoby, kterou respondent znal

Znění otázky: *Došlo během uplynulých 12 měsíců k tomu, že Vám někdo z rodiny nebo někdo koho znáte, vyhrožoval fyzickým násilím tak, že Vás to opravdu vyděsilo? Toto vyhrožování fyzickým násilím se mohlo odehrát např. u Vás doma nebo na ulici, v parku, v hromadné dopravě, v nemocnici, v restauraci nebo i jinde.*

Mezi respondenty bylo **2,1 %** jednotlivců (**65 osob** – 29 mužů, 36 žen), kteří uvedli, že jim bylo závažným způsobem vyhrožováno fyzickým násilím někým z rodiny nebo někým, koho znali.

Přibližně 30 % obětí takového vyhrožování **vyhodnotilo subjektivně** tento incident jako velmi závažný (29,2 %, 19 osob). Zhruba 40 % obětí ho považovalo za závažný, ale ne až tak příliš (41,5 %, 27 osob) a asi čtvrtina ho měla za celkem bezvýznamný (26,2 %, 17 osob). Dvě oběti se k závažnosti incidentu nevyjádřily.

Pokud jde o místo, kde se slovní útoky odehrály, údaje v tabulce 12 dokládají, že zhruba třetina obětí byla zastrašována u nich doma (přímo v bytě/domě) a také asi třetina v bezprostřední blízkosti jejich bydliště. Více jak pětina obětí si vyslechla výhrůžky tělesným násilím někde v obci nebo městě, kde žila, či v jejich bezprostředním okolí. Třem jedincům bylo vyhrožováno mimo jejich bydliště na jiném místě v ČR.

Převážné většině obětí byla výhrůžka fyzickým násilím sdělena při osobním kontaktu „tváří v tvář“ (90,8 %, 59 osob), čtyřem telefonicky (6,2 %). Dvě osoby na otázku neodpověděly.

Jak plyne z údajů v tabulce 8, více jak čtyřem pětina obětí verbálně vyhrožoval tělesnou újmou jeden útočník (54 osobám) a zhruba desetina obětí (9 osobám) hrozily tělesnou újmou osoby dvě. Dvě oběti počet pachatelů neuvěděly.

Asi třem čtvrtinám obětí vyhrožovali fyzickým útokem muži, zhruba pětina obětí ženy. U tří obětí byli pachatelé výhrůžek muži společně se ženami. Jedna oběť pohlaví útočníka neuvěděla (viz též tabulka 11). Ženy-pachatelky směřovaly svoje výhrůžky fyzickým násilím, s výjimkou jednoho případu, vůči obětem – ženám.

Nejčastěji mezi hrozbami, které si respondenti vyslechli a které je opravdu vyděsily, se vyskytlo vyhrožování zfackováním nebo úderem pěstí (55,4 %, 36 osobám), dále zbitím

(40 %, 26 osobám). Asi desetině respondentů bylo vyhrožováno smrtí (že ho/ji zabije) (8 osobám). Další oběti, zhruba po desetině, uvedly, že jim bylo vyhrožováno nějakým konkrétním tělesným zraněním nebo tím, že bude fyzicky ublíženo někomu jinému, na kterém jim záleží (po 7 osobách), že budou zkopány (5 osobám). Další méně časté výhrůžky jsou uvedeny v tabulce 13.

Více jak třetině obětí hrozili fyzickým násilím jedinci, kteří s nimi byli v nějakém příbuzenském vztahu (35,4 %, 23 osobám). To plyne z údajů v tabulce 14. Čtvrtina obětí, obdobně jako v případě přímého fyzického útoku ze strany oběti známých osob, byla verbálně atakována sousedy a sousedkami (16 osob). Zdá se tedy, že největším problémem byly pro seniory, mezi osobami vyhrožujícími jim fyzickým násilím, nejen různí příbuzní, ale i sousedé a susedky.

Policii nahlásila vyhrožování fyzickým násilím jen necelá desetina obětí (9,2 %, 6 osob). Převážná většina verbálně napadených jedinců jim známou osobou se však s oznámením na policii neobrátila (90,8 %, 59 osob) (viz příloha 6).

Mezi 6 oběťmi vážného vyhrožování fyzickou újmou, které se **obrátily na policii**, byli až na jednu výjimku muži. Jednalo se o „starší“ respondenty v našem výzkumu, tedy osoby 73– až 80leté. Dvě třetiny obětí, které incident nahlásily policii, nebyly spokojeny s tím, jak policie naložila s jejich případem (4 muži).

Mezi důvody, které vedly k tomu, že incident nebyl většinou obětí nahlášen policii (59 oběťmi), se nejčastěji vyskytovalo přesvědčení napadených, že incident nebyl až tak závažný, aby se jím musela zabývat policie. Uvedla ho třetina obětí, která policii neinformovala. Dále mezi početné důvody neoznámení případu, které uvedlo vždy po asi 30 % napadených, patřil strach z pomsty pachatele, potom stud a také skutečnost, že si oběti věci urovnaly samy. Mezi nikoli okrajovými důvody nezveřejnění události se vyskytl i názor obětí, že policie incident stejně nemůže vyřešit a že celá událost nestála za námahu spojenou s oznamováním. Tyto důvody uvedlo po asi pětina obětí, které policii neinformovaly. Další méně časté důvody neoznámení incidentu policii lze nalézt v příloze č. 9.

Pokud jde o **frekvenci výskytu** incidentu během 12měsíčního období, 60 % obětí uvedlo, že k němu došlo jednou (39 osob), zhruba pětina obětí přiznala frekvenci výskytu dvakrát (16,9 %, 11 osob) a také asi pětina obětí uvedla jeho výskyt tři a vícekrát (18,5 %, 12 osob). Tři osoby se k frekvenci události nevyjádřily.

Služby organizace, která pomáhá obětem násilí a kriminality, využila jen jedna oběť. Jednalo se o muže ve věku 73–76 let.

Ve zkoumaném souboru respondentů se stalo obětí závažného vyhrožování fyzickým násilím od osob, které oběť znala, obdobné množství jedinců mezi muži a ženami, mezi jedinci „mladšími“ (65– až 72letými) a „staršími“ (73– až 80letými) a také mezi jedinci žijícími ve větších městech (nad 20 tisíc obyvatel) a jedinci žijícími v obcích a městech s méně jak 20 tisíci obyvateli. Statisticky významné rozdíly v uvedených charakteristikách obětí nebyly zjištěny.

II.2.4.6. Přehled hlavních poznatků

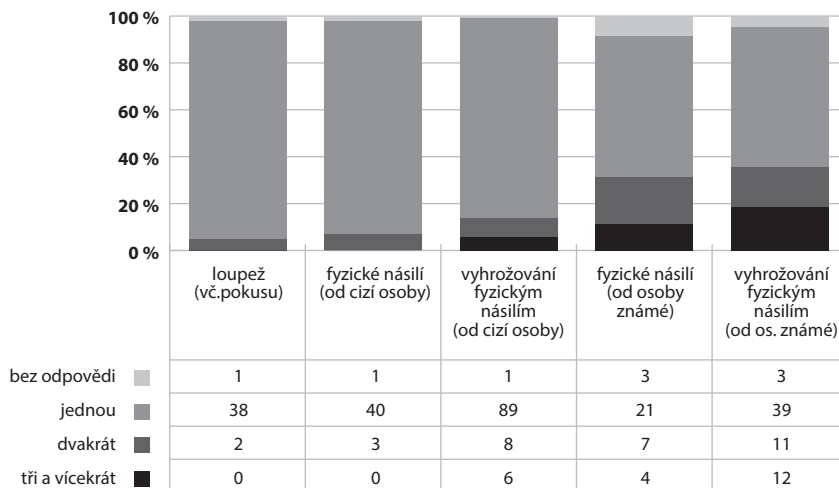
Počty osob, které byly zasaženy během zkoumaného jednoročního období loupeží, fyzickým násilím a výhrůžkami fyzickým násilím ukazuje v přehledu tabulka 15. Z dat v ní plyne, že nejvíce respondentů mělo zkušenost s vyhrožováním fyzickým násilím od osob, které neznali (3,4 %). Méně jednotlivcům vyhrožovali fyzickou újmou členové rodiny a další jedinci, které napadení znali (2,1 %). Obdobné množství osob se pak stalo obětmi loupeže, tělesného násilí od oběti známých a neznámých útočníků (1,2 až 1,4 %).

Tabulka 15: Počty respondentů zasažených deliktem, během 12 měsíců, které předcházely dotazování, ČR, N=3047

Delikt:	Počet obětí	
	Abs.	%
Loupež, vč. pokusu	41	1,4
Fyzické napadení osobou, kterou respondent neznal	44	1,4
Vyhrožování fyzickým násilím osobou, kterou respondent neznal	104	3,4
Fyzické násilí od osoby, kterou respondent znal	35	1,2
Vyhrožování fyzickým násilím od osoby, kterou respondent znal	65	2,1

Jak plyne z dat uvedených v grafu 11, **opakovanou zkušenost** s deliktem měly nejčastěji oběti fyzického násilí (cca 30 %) a vyhrožování fyzickým násilím od osob, které napadení znali (cca 35 %). Nejnižších hodnot dosáhla opakovaná viktimizace u loupeží (necelých 5 %).

Graf 11: Frekvence zasažení obětí deliktem během 12 měsíců, které předcházely dotazování

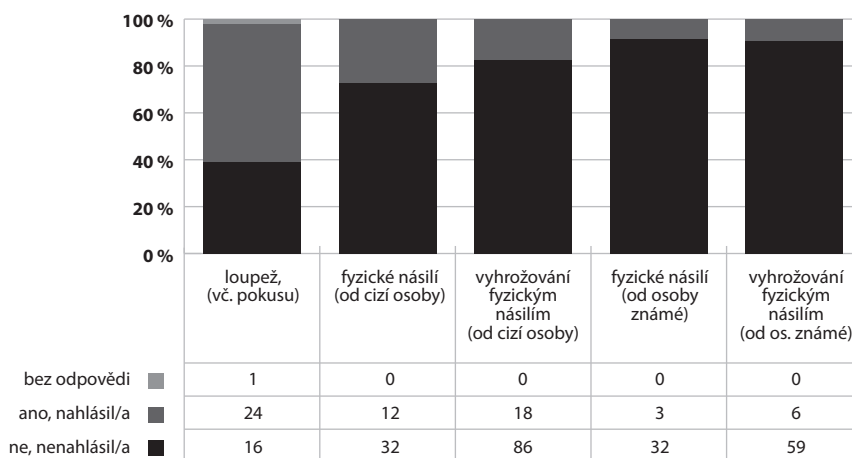

Z údajů v grafu 12 je zřejmé, že oběti zkoumaných deliktů se málokdy obracely na policii, aby nahlásily, že došlo k incidentu. **Policii událost neohlásilo** mezi 73 % až 92 % obětí, s výjimkou obětí loupeže. Ty se na policii neobrátily „jen“ asi v 40 % případů.

U deliktů, kterých se dopustili na obětech jim známí pachatelé, patřily často mezi **důvody neinformování policie**, vedle vyhodnocení incidentu oběťmi jako nepříteli závažného, strach z pomsty pachatele, stud, pochybnost, že by policie mohla záležitost vyřešit, považování události za soukromou záležitost.

U tří deliktů, kdy oběti pachatele neznaly, především pak u loupeže a vyhrožování násilím, ovlivnila neohlášení především úvaha napadených, že by policisté stejně záležitost nevyřešili, dále domněnka, že byl nedostatek důkazů, a také neochota obětí ztrácet čas oznamováním. U fyzického násilí spáchaného oběti neznámou osobou bylo mezi důvody nenahlášení události policii časté její vyhodnocení jako ne až tak závažné. Roli zde hrálo i přesvědčení oběti o nedostatku důkazů, že k incidentu došlo.

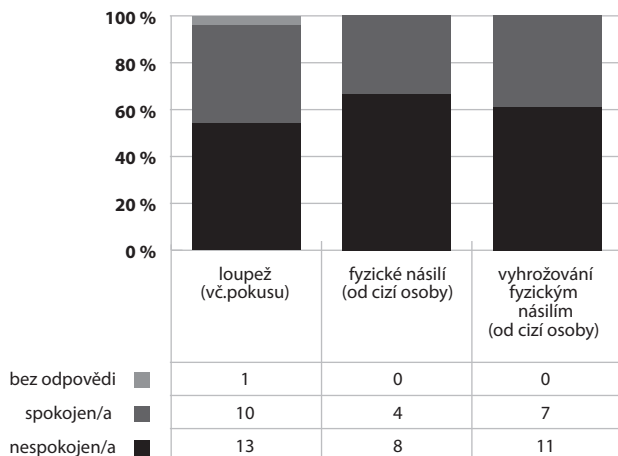
Graf 12: Nahlášení policii posledního deliktu, kterého se respondent stal obětí během 12 měsíců, které předcházely dotazování

V grafu 13 jsou uvedeny informace o míře **spokojenosti** obětí s **prací policie** po oznámení incidentu jen u tří z pěti zkoumaných deliktů. Spokojenost vyjádřilo v těchto případech kolem 60 % obětí. Tyto údaje ale je třeba považovat za spíše orientační vzhledem k nízké absolutní četnosti získaných dat. U deliktů týkajících se útoku oběti známých pachatelů není možné se k práci policistů vyjádřit pro minimální počty osob, které se na policii s oznámením obrátily.

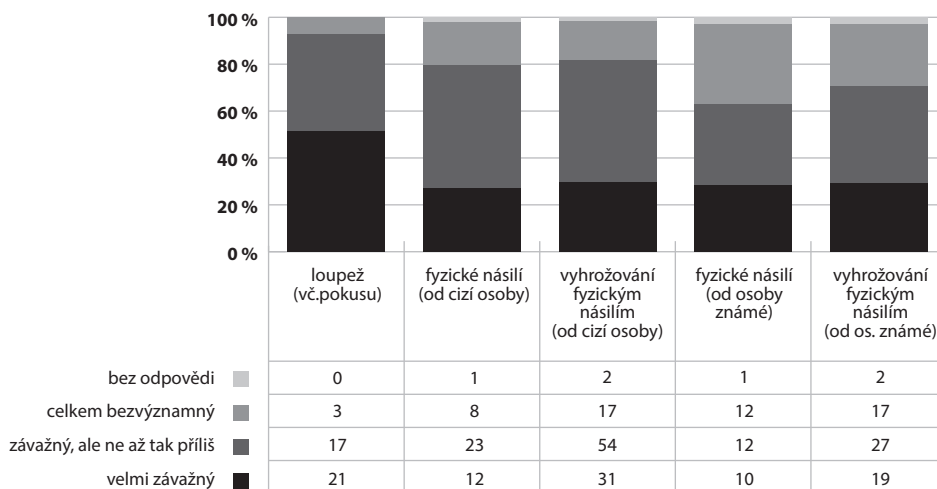

Graf 13: Spokojenost s prací policie po nahlášení posledního deliktu, kterého se respondent stal obětí během 12 měsíců, které předcházely dotazování

Pokud jde o **subjektivní závažnost** posledního incidentu, který respondent potkal, nejčastěji byly mezi zkoumanými delikty označeny za velmi závažné případy loupeže. Loupež vyhodnotila jako velmi závažnou událost polovina obětí. U každého ze zbývajících čtyř deliktů označilo za velmi závažný poslední incident asi 30 % napadených osob (viz graf 14).

Graf 14: Subjektivní závažnost posledního incidentu, kterého se respondent stal obětí během 12 měsíců, které předcházely dotazování

Ve zkoumaném souboru respondentů bylo zasaženo jednotlivými pěti zkoumanými delikty obdobné množství osob mezi jedinci „mladšími“ (65– až 72letými) a „staršími“

(73– až 80letými), mezi jedinci žijícími ve větších městech (nad 20 tisíc obyvatel) a jedinci žijícími v obcích a městech s méně jak 20 tisíci obyvateli. Statisticky významné rozdíly v těchto charakteristikách obětí u všech pěti zkoumaných deliktů nebyly zjištěny.

Signifikantní rozdíly ale byly patrné v zastoupení osob jednotlivých pohlaví, mezi oběťmi fyzického násilí a mezi oběťmi vyhrožování fyzickým násilím od neznámých osob. S těmito dvěma delikty mělo zkušenost statisticky významně více jednotlivců mezi muži než mezi ženami.

II.2.5. Podvody na respondentovi při nákupu zboží, služeb

Podvody při nákupech zboží a služeb se staly rovněž součástí dotazníkového šetření mezi seniory. Starší osoby totiž bývají v současnosti terčem různých, často značně agresivních prodejních praktik. Pozornost jsme věnovali jak zkoumání podvodů při nákupu produktů na „klasických“ prodejních zájezdech a předváděcích akcích, tak i šizení při běžných nákupech zboží a služeb. Zajímali nás jen respondenti, kteří nákupy realizovali osobně, tedy v případě nákupů zboží a služeb nenakupovali např. prostřednictvím příbuzných, pracovníků domácí péče apod.

II.2.5.1. Podvod při nákupu na prodejních zájezdech, předváděcích akcích

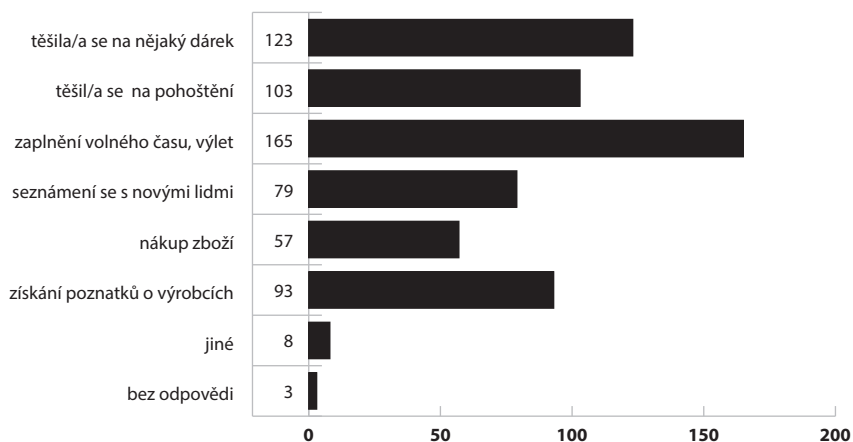
Znění otázky: Některí lidé rádi nakupují zboží na prodejních zájezdech a předváděcích akcích, na nichž je obvykle skupině potenciálních zákazníků nabízeno ke koupi nějaké zboží. Zúčastnil/a jste se během uplynulých 12 měsíců nějaké předváděcí akce nebo prodejního zájezdu (tj. zúčastnil/a jste se hromadné akce pořádané pro více lidí, kde Vám byl nabízen ke koupi nějaký výrobek nebo produkt)?

Podotázka: Nakoupila jste na předváděcí akci nebo prodejním zájezdu nějaké nabízené produkty?

Předváděcí akce či prodejního zájezdu se zúčastnilo během zkoumaného jednoročního období nejméně 7,6 % respondentů (tj. 231 osob – 75 mužů, 156 žen).

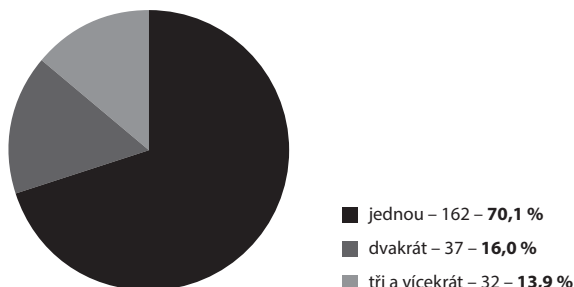
Jen asi čtvrtina z nich přiznala, že na zájezd jela nebo se akce zúčastnila s úmyslem nakoupit nějaké zboží (25 %) a asi jen 40 % účastníků mělo zájem o získání nových poznatků o nabízených výrobcích. Nejčastěji, téměř ze tří čtvrtin, respondenti uváděli, že se zúčastnili akcí s cílem zaplnit volný čas nebo případně udělat si výlet (71 %) a zhruba polovina chtěla získat nějaký dárek (53 %), případně obdržet pohoštění (45 %). Zhruba třetina z těchto osob (34 %) stála o navázání sociálních kontaktů s novými lidmi (blíže viz graf 15).

Graf 15: Důvody účasti na poslední prodejní akci, prodejním zájezdu. Respondenti mohli uvést více odpovědí. N=231

Bylo zřejmé, že navzdory dost masivním informačním kampaním v médiích, upozorňujícím na různá nebezpečí plynoucí z účasti na předváděcích akcích a prodejních zájezdech, frekvence návštěvnosti takových podniků během dvanácti měsíců, které předcházely dotazování, byla 30 % účastníků uváděna jako častější **než jednou** (viz graf 16). Svědčí to o stále značné oblibě zmíněných akcí mezi staršími jedinci.

Graf 16: Frekvence účasti na prodejní akci či prodejním zájezdu během posledních 12 měsíců, které předcházely dotazování, N=231

Z výše zmíněných 231 jednotlivců, kteří se zúčastnili prodejních zájezdů a předváděcích akcí, 91 osob (26 mužů, 65 žen) na poslední z nich učinilo nákup nabízeného zboží či nějakého produktu. Jednalo se o téměř 40 % účastníků takových podniků, které jsme zaevidovali během jednoho období. Třetina z osob, které nakoupily nabízené produkty, uvedla, že nebyla s nákupem spokojena a cítila se podvedena (**33,0 %, 30 osob – 7 mužů, 23 žen**).

Většina z 30 nespokojených spotřebitelů s nákupem uváděla, že zboží bylo předražené (86,7 %, 26 osob). Více než polovina nespokojených spotřebitelů sdělila, že zboží jí bylo vnuceno (60 %, 18 osob) a zhruba čtvrtina (26,7 %, 8 osob) měla za to, že zboží bylo jiné

nebo horší kvality než to, které bylo na akcích prezentováno. Asi pětina spotřebitelů (16,6 %, 5 osob) označila cenu, kterou zaplatila za vyšší, než bylo na akci uvedeno a totéž množství jedinců přiznalo, že ke zboží, které chtělo koupit, muselo zakoupit ještě jiné zboží, o které zájem nemělo.

Bezmála pětina nespokojených nakupujících **považovala** ošizení při nákupu zboží při uvedené příležitosti **za pro sebe** velmi závažnou událost (16,6 %, 5 osob), téměř tři čtvrtiny ji měly za **závažnou**, ale zase ne až tak příliš (73,3 %, 22 osob). Tři osoby se k závažnosti události nevyjádřily.

Ačkoli většina nespokojených nakupujících na prodejních zájezdech a předváděcích akcích nepovažovala poškození nákupem za bagatelní, přesto se policie nebo instituce zabývající se ochranou spotřebitelů o nedostatcích dozvěděly pouze od pětiny poškozených (od 6 osob). Čtyři osoby nedostatky nahlásily některé z organizací zaměřených na ochranu spotřebitelů (např. České obchodní inspekci, Sdružení na ochranu spotřebitele apod.) a jen ve dvou případech byla se stížností **kontaktována policie**.

II.2.5.2. Podvod při nákupu zboží

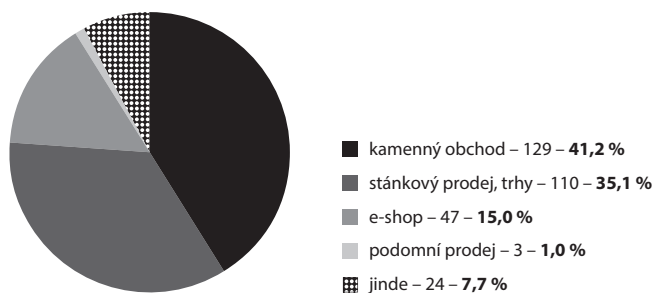
Znění otázky: *Podvedl Vás někdo (ošidil Vás) během uplynulých 12 měsíců, když Vám něco prodával, pokud jde o množství nebo kvalitu zboží, nebo Vám zboží, za které jste zaplatil/a, nebylo dodáno? (pokyn pro tazatele: u respondentů, kteří se stali obětmi podvodu na spotřebiteli na předváděcích akcích a prodejních zájezdech, zdůrazněte, aby zde již nákupy na těchto akcích nebrali v potaz.)*

Mezi 2 817 respondenty, kteří uskutečnili ve zkoumaném období sami nákup nějakého zboží, minimálně **11,1 %** spotřebitelů bylo při nákupu ošizeno (**313 osob** – 122 mužů, 191 žen).

Z uvedených 313 při nákupu zboží poškozených osob více jak polovina uvedla, že byla **ošizena** během sledovaného období **jednou** (54,6 %, 171 osob), zhruba 45 % poškozených bylo ošizeno vícekrát než jednou (44,4 %, 139 osob) a z nich přibližně 60 % dvakrát, ostatní vícekrát než dvakrát.

Nejčastěji bylo zboží, při jehož pořízení došlo k ošizení, nakoupeno v „kamenné“ prodejně (41,2 %) a také při stánkovém prodeji (35,1 %). Nikoli zanedbatelné množství respondentů bylo ošizeno při nákupu zboží v e-shopu (15,0 %). Nedostatky na pořízeném zboží při podomním prodeji uvedli 3 respondenti a ještě jiné místo nákupu, které jsme ale podrobně nezkoumali, uvedlo 24 osob (7,7 %) (viz graf 17).

Graf 17: Místo nákupu zboží, při jehož pořízení byl respondent podveden (poslední nákup), N=313

Mezi nejčastější důvody, které po nákupu zboží vedly k pocitu ošizení asi polovina poškozených, patřilo přesvědčení zákazníka, že obdržel zboží horší kvality, než bylo uváděno (52,4 %, 164 osob). Dále asi třetina spotřebitelů zjistila, že nakoupené zboží bylo poškozené nebo nějak vadné (34,8 %, 109 osob). U asi 30 % respondentů se mezi důvody nespokojenosti s nákupem objevila skutečnost, že obdrželi méně zboží, než zaplatili (28,4 %, 89 osob) a také zhruba totéž množství nakupujících mělo za to, že zboží bylo předražené (31,9 %, 100 osob). Pětina nákupem zboží poškozených osob rovněž konstatovala, že zaplatila více, než byla dohodnutá cena (20,4 %, 64 osob). Sice v menším, ale nikoli zanedbatelném množství bylo respondenty rovněž uváděno, že nakoupené zboží vůbec neobdrželi (7 %, 22 osob) nebo že zboží vrátili, ale nedostali zpět peníze (4,5 %, 14 osob), případně obdrželi jiné zboží, než které objednali (3,8 %, 12 osob). Další různorodé důvody nespokojenosti pak uvedlo cca 8 % respondentů (19 osob).

Pokud jde o **subjektivní závažnost** podvodu při nákupu zboží, necelých 7 % seniorů (6,7 %, 21 osob) tuto záležitost považovalo za velmi závažnou, asi polovina ji měla za závažnou, ale nikoli zase až tak příliš (55,6 %, 174 osob). Více jak třetina při nákupu zboží podvedených jednotlivců považovala ošizení za celkem bagatelní (36,7 %, 115 osob). Tři osoby se k otázce nevyjádřily.

Podvody při nákupu zboží byly téměř 10 % poškozenými ohlášeny nějaké organizaci zaměřené na ochranu spotřebitelů (9,3 %, 29 osob). **Policii nahlásila** ošizení při nákupu zboží jen necelá 2 % poškozených spotřebitelů (6 osob).

Ve zkoumaném souboru respondentů, kteří nakoupili zboží, bylo při těchto nákupech ošizeno signifikantně více osob mezi jedinci, kteří žili v městech s více jak 20 tisíci obyvateli (13,4 %, 176 osob) než mezi jedinci, kteří byli z obcí a měst menších (9,1 %, 137 osob). Statisticky významné rozdíly v zastoupení poškozených osob při nákupu zboží mezi jednotlivci obou pohlaví a sledovaných dvou věkových skupin („senioři mladší“, „senioři starší“) nebyly zjištěny.

II.2.5.3. Podvod při nákupu služby

Znění otázky: Podvedl Vás někdo (ošidil Vás) během uplynulých 12 měsíců, když Vám poskytoval službu (např. řemeslník, pečovatel apod.) pokud jde o kvalitu služby, kterou jste zaplatil/a, nebo Vám služba, za kterou jste zaplatil/a, nebyla poskytnuta?

Mezi respondenty, kteří nakoupili nějaké služby během 12 měsíců, které předcházely výzkumu (2 474 osob), bylo minimálně **9,0 %** podvedených (ošizených) jedinců (**223 osob** – 116 mužů, 107 žen).

Více jak čtyři pětiny z těchto nákupem služby poškozených jednotlivců uvedly, že k ošizení došlo během sledovaného ročního období **jednou** (83,9 %, 187 osob), více jak desetina konstatovala, že vícekrát než jednou (13,5 %, 30 osob) a šest osob na otázku neodpovědělo.

Zhruba 7 % z výše zmíněných 223 osob nakupovalo služby na internetu (6,7 %, 15 osob). Většina poškozených však nakoupila službu jinak než prostřednictvím internetu, např. v kamenném obchodě či případně ještě jinde (89,2 %, 199 osob). Devět osob místo nákupu služby neupřesnilo (4 %).

Téměř polovina poškozených zákazníků při nákupu služeb byla podvedena při pořízení stavebních a instalátérských prací, zhruba pětina při servisu auta (viz tabulka 16). Asi desetina ošizených spotřebitelů byla podvedena v souvislosti s nákupem služeb poskytovaných v pohostinství (restaurace, hotel apod.), téměř 2 % v souvislosti se službami poskytovanými speciálně seniorům a asi 4 % při službách ve zdravotnických zařízeních (např. rehabilitace apod.). Zhruba 7 % podvedených utrpělo ztráty v souvislosti s různými dalšími nakupovanými službami. Mezi nimi byly uváděny např. služby pošty, malířů pokojů, služby při změně dodavatele energií, při zhodnocení financí apod.

Tabulka 16: Služba, při jejímž pořízení došlo k podvedení respondenta (poslední nákup), N=223

Nákup služby:	65– až 72letí		73– až 80letí		Celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Servis auta	27	16,8	9	14,5	36	16,1
Servis, oprava jiného výrobku než auta	18	11,2	6	9,7	24	10,8
Stavební, instalátérské práce	76	47,2	33	53,2	109	48,9
Služby v restauraci, hotelu	20	12,4	7	11,3	27	12,1
Služby pro seniory	2	1,2	2	3,2	4	1,8
Služby pro děti	0	0	0	0	0	0
Služby ve zdravotnickém zařízení	7	4,4	1	1,6	8	3,6
Jiné služby	11	6,8	4	6,5	15	6,7
Celkem	161	100	62	100	223	100

Mezi důvody nespokojenosti s nakoupenou službou bylo zmiňováno nejčastěji, a to u cca dvou třetin spotřebitelů, že služba nebyla provedena v takové kvalitě, v jaké byla objednána a zaplácena (150 osob). Dále asi 40 % zákazníků konstatovalo, že cena služby

byla vyšší, než bylo dohodnuto (92 osob) a asi 35 % ošizených osob mělo za to, že zaplatilo více, než kolik odpovídalo hodnotě služby (78 osob). Více jak 5 % spotřebitelů dokonce vůbec zaplacenou službu neobdrželo (12 osob). Ještě jiné důvody nespokojenosti uvedlo 6 ošizených zákazníků.

Téměř 15 % poškozených **považovalo** ošizení při nákupu služeb **za událost** velmi závažnou (14,3 %, 32 osob), dvě třetiny ji měly za závažnou, ale ne až tak příliš (66,8 %, 149 osob) a zhruba pětina připadalo ošizení jako celkem bezvýznamné (17 %, 38 osob). Čtyři osoby se k závažnosti události nevyjádřily.

Podvod při nákupu služeb **nahlásily policii** jen asi 3 % poškozených (6 osob) a jen asi 4 % ošizených informovala nějakou organizaci zaměřenou na ochranu spotřebitele (8 osob).

Ve zkoumaném souboru respondentů, kteří osobně uskutečnili nákup nějaké služby, bylo podvody při těchto nákupech zasaženo signifikantně více osob mezi muži (10,7 %, 116 osob) než mezi ženami (7,7 %, 107 osob) a signifikantně více osob mezi jedinci mladších věkových ročníků (65–72 letými) (9,9 %, 161 osob) než mezi jedinci staršími (73–80 letými) (7,2 %, 62 osob). Obyvatelé měst a obcí menších i větších (do 20 tisíc obyvatel; nad 20 tisíc obyvatel) byli zasaženi podvody při nákupu služeb v obdobné míře.

II.2.5.4. Přehled hlavních poznatků

Počty respondentů, kteří se osobně setkali během jednorozhodného období s podvody v souvislosti s nakoupeným zbožím či službami, ukazuje tabulka 17. Z dat v ní uvedených plyne, že nejvíce spotřebitelů, tedy třetina, bylo ošizeno při pořízení si různých produktů na prodejních zájezdech a předváděcích akcích. Ošizení týkající se nakoupeného zboží a nakoupených služeb uvedlo po desetině spotřebitelů.

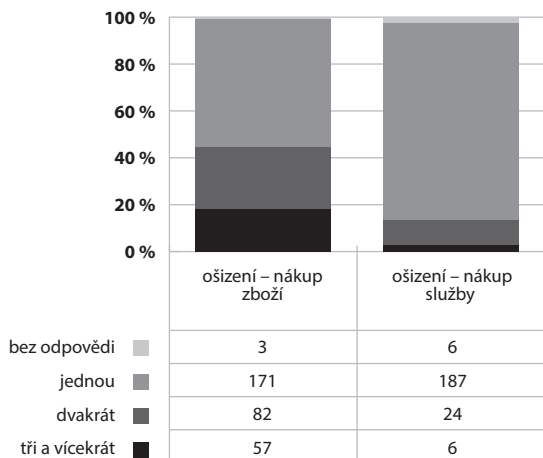
Tabulka 17: Počty respondentů-spotřebitelů podvedených při nákupu zboží či služby během 12 měsíců, které předcházely dotazování, ČR

Podvod (ošizení):	Počet obětí	
	Abs.	%
při nákupu produktu na předváděcí akci či na prodejním zájezdu	30	33,0 ^{x/}
při nákupu zboží	313	11,1 ^{xx/}
při nákupu služeb	223	9,0 ^{xxx/}

^{x/} týká se respondentů, kteří na předváděcí akci či prodejním zájezdu zboží nakoupili (n=91), ^{xx/} týká se respondentů, kteří osobně provedli nákup zboží (n=2 817), ^{xxx/} týká se respondentů, kteří osobně provedli nákup služby (n=2 474)

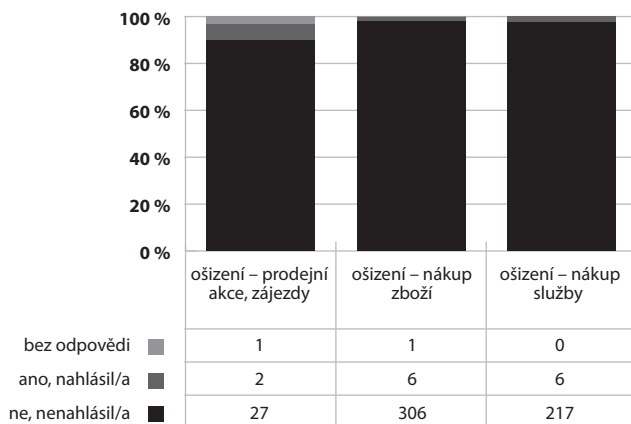
Z údajů v grafu 18 je zřejmé, že během jednorozhodného období bylo **opakovaně** (nejméně dvakrát) při nákupu nějakého zboží podvedeno téměř 45 % nakupujících. Mezi respondenty, kteří realizovali nákup služeb, to bylo cca 14 % spotřebitelů. (Opakovanou zkušenost s podvody u produktů nakoupených na prodejních zájezdech a předváděcích akcích jsme nesledovali.)

Graf 18: Frekvence zasažení spotřebitelů podvodem při nákupu zboží, služby během 12 měsíců, které předcházely dotazování

Údaje v grafu 19 ukazují, že jen naprosté minimum spotřebitelů, kteří byli v souvislosti s nakoupeným zbožím a službami ošizeni, událost **oznámilo policii**. Na druhou stranu někteří spotřebitelé se s nedostatky týkajícími se nakoupeného zboží a služeb obraceli na organizace na ochranu spotřebitelů. Přesto se celkově na oficiální orgány obracelo se svojí stížností jen minimum poškozených osob (viz výše).

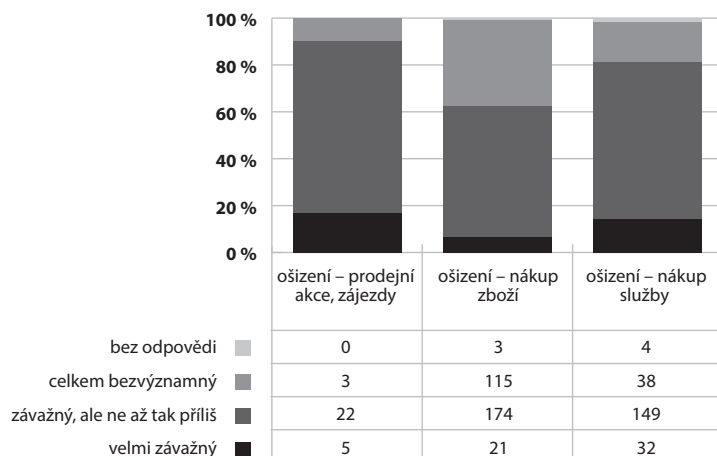
Graf 19: Nahlášení policii podvodu při posledním nákupu zboží, služby, jehož se spotřebitel stal obětí během 12 měsíců, které předcházely dotazování

Údaje o **subjektivní závažnosti** podvodu na spotřebiteli jsou uvedeny v grafu 20. Osob, které vyhodnotily ošizení při nákupu jako subjektivně velmi závažnou událost, bylo mezi poškozenými nákupem služeb a také nákupem produktů na prodejních akcích cca 15 %. Mezi oběťmi podvodu při nákupu zboží bylo takovéto hodnocení události ještě méně frekventované, za to bylo poměrně často považováno spotřebiteli za bagatelní (téměř 40 % obětí).

Graf 20: Subjektivní závažnost podvodu při posledním nákupu zboží, služby, kterého se spotřebitel stal obětí během 12 měsíců, které předcházely dotazování

Ve zkoumaném souboru bylo spotřebitelů ošizených při nákupu zboží signifikantně více mezi obyvateli měst větších (s více jak 20 tisíci obyvateli) než mezi obyvateli obcí a měst menších. Statisticky významné rozdíly nebyly zjištěny v zastoupení poškozených spotřebitelů zboží mezi jednotlivci obou pohlaví a mezi jednotlivci tvořícími dvě námi sledované věkové skupiny respondentů („mladší“ 65– až 72letí, „starší“ 73– až 80letí).

Ve zkoumaném souboru bylo zjištěno signifikantně více spotřebitelů ošizených při nákupu služeb mezi muži než mezi ženami a signifikantně více mezi osobami mladšími než staršími. Obyvatelé měst a obcí menších i větších (do 20 tisíc obyvatel; nad 20 tisíc obyvatel) byli šizeni při nákupu služeb v obdobné míře, statisticky významné rozdíly nebyly zjištěny.

II.2.6. Setkání respondentů s některými sociálně nežádoucími jevy

Při výzkumu jsme se zajímali, vedle toho, zda byli respondenti zasaženi vybranými delikty, také o to, zda se setkávali s některými nežádoucími jevy, které bývají mnohdy kriminogenní a které se v současné společnosti vyskytují. (Přehled těchto jevů, na které jsme se dotazovali, viz graf 21.)

Jak plyne z údajů v uvedeném grafu, nejvíce respondentů se setkala při výzkumu sledovaných nežádoucích jevů během zkoumaného období jednoho roku (ve frekvenci alespoň jednou) s opilstvím (75,2 % seniorů), bezdomovectvím (68,4 %) a s bezcílne se toulající mládeží a dětmi na veřejných prostranstvích (63,8 %). Bezmála polovina respondentů měla ve zkoumaném období zkušenost s žebrajícími lidmi (48,5 %) a s tím, že někdo svévolně ničil veřejný či soukromý majetek (49 %). Zhruba čtvrtina respondentů se setkala během uvedeného roku s obtěžováním osob na veřejnosti (24,6 %) a se stopami po užívání drog (24,4 %). Pětina respondentů zaznamenala prodej věcí evidentně pochybného původu (17,9 %) a také pětina dotázaných byla svědky fyzického napadení někoho na veřejnosti (20,1 % – a z těchto osob fyzické napadení spoluobčanů viděla pětina vícekrát než jednou). Svědky ostatních sociálně nežádoucích jevů, na které jsme se při výzkumu zaměřili,

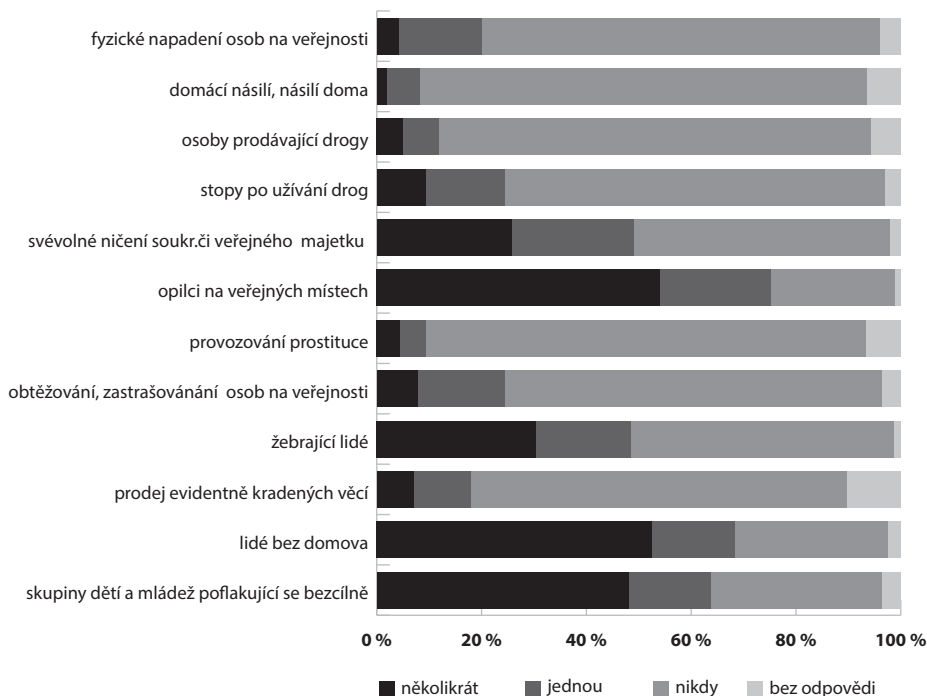
se stalo zhruba po desetině respondentů. Jednalo se o setkání s prodejem drog (11,8 %), s provozováním prostituce (9,2 %) a s domácím násilím či s jiným násilím odehrávajícím se v domácím prostředí spoluobčanů (8,3 % – z těchto osob se s takovým násilím setkala bezmála čtvrtina vícekrát než jednou).

Z podrobnějšího rozboru získaných dat vyplynulo, že ve zkoumaném souboru signifikantně více jedinců mezi **mladšími respondenty** (65– až 72letými), **ve srovnání s respondenty staršími** (73– až 80letými), bylo svědky svěvolného ničení majetku, obtěžování osob na veřejnosti, prodeje věcí pochybného původu, provozování prostituce, opilství, žebrání, bezdomovectví a fyzického násilí na veřejnosti. Tyto rozdíly mohly být způsobeny tím, že někteří starší jedinci se mnohdy již nepohybují ve veřejném prostoru v takové míře jako ti mladší, a tudíž s některými jevy nemusejí přicházet tak často do styku. Signifikantní rozdíly mezi mladšími a staršími respondenty v kontaktu s ostatními námi sledovanými sociálně nežádoucími jevy nebyly zjištěny.

Dále bylo zřejmé, že signifikantně více osob mezi respondenty žijícími **ve větších městech** (s více jak 20 tisíci obyvateli), **ve srovnání s obyvateli obcí a měst menších**, se ve veřejném prostoru setkávalo s opilci, lidmi bez domova, žebráky, s prostitutí, s dealery drog, se stopami po užívání drog, s prodejem zboží pochybného původu, s obtěžováním, urážením, zavražďováním osob. Naopak signifikantně více jednotlivců mezi respondenty z obcí a měst menších, ve srovnání s těmi, kteří žili ve městech větších, bylo svědky násilí odehrávajícího se v domácnostech spoluobčanů a také fyzického napadání osob na veřejnosti. Zdá se tak, že fyzické násilí jak doma, tak na veřejnosti méně uniká pozornosti starších obyvatel menších obcí a měst.

Pokud jsme sledovali rozdíly mezi respondenty **obou pohlaví**, bylo zřejmé, že statisticky významně více jednotlivců mezi muži než mezi ženami bylo svědky fyzického napadení někoho na veřejnosti, mělo více zkušeností se setkáním se s drogami, a to jak s jejich prodeji, tak se stopami po užívání drog, s obtěžováním spoluobčanů na veřejnosti, s prodejem pochybného zboží a s prostitutí.

Graf 21: Frekvence setkání respondentů s vybranými sociálně nežádoucími jevy během jednoho roku, který předcházel dotazování. Týká se osob, které uvedly, že se pohybují v okolí svého bydliště, N=2794

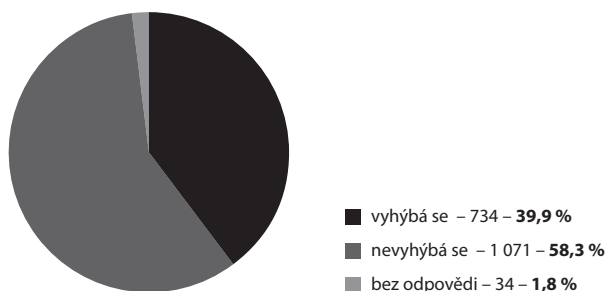
II.2.7. Strach respondentů z kriminality

Strach z kriminality je mimo jiné i výpovědí o tom, jak obyvatelé vnímají kontrolu výskytu kriminality ze strany státu. Věnovali jsme proto této problematice ve výzkumu rovněž pozornost.

Strach z kriminality jsme zjišťovali pomocí následujících otázek; ***zda se respondenti, když se pohybují po setmění sami venku v okolí svého bydliště, vyhýbají určitým ulicím, místům nebo lidem z důvodu své bezpečnosti a zda se respondenti v noci sami doma, v bytě/domě, kde žijí, cítí bezpečně. Zjišťovali jsme v této souvislosti také, zda dotázané osoby a členové jejich domácnosti mají funkční střelnou zbraň, a pokud ji mají, tak za jakým účelem. Současně jsme se zajímali o názor respondentů na práci policie, konkrétně jak podle nich policie zvládá boj s kriminalitou v místě jejich bydliště.***

Z respondentů, kteří se pohybovali sami venku po setmění v okolí svého bydliště (N=1839), se vyhýbalo některým místům nebo lidem z důvodu své bezpečnosti 40 % z nich – viz graf 22.

Graf 22: Vyhýbání se místům, které respondent vyhodnotil jako kritická z hlediska své bezpečnosti při pohybu venku v noci v místě svého bydliště, N= 1 839

Respondentů, kteří se po setmění pohybovali sami venku v okolí svého bydliště a vyhýbali se bezpečnostně kritickým místům, se vyskytovalo signifikantně více mezi obyvateli větších měst (44,3 %, 376 osob) než mezi obyvateli obcí a měst menších (37,4 %, 358 osob) a více mezi ženami (51,9 %, 455 osob) než mezi muži (30,1 %, 279 osob). Výskyt jedinců, pohybujících se po setmění mimo místa, která vyhodnotili jako nebezpečná, byl však mezi mladšími respondenty (65– až 72letými) a staršími respondenty (73– až 80letými) obdobný.

Značná část dotázaných, která se pohybovala v noci sama v místě bydliště, a vyhýbala se nebezpečným místům, si počínala velice obezřetně. Z údajů v tabulce 18 plyne, že často a velmi často se vyhýbala místům, která vyhodnotila jako nebezpečná, zhruba 60 % respondentů (a z nich asi 30 % velmi často).

V noci se doma bezpečně cítila většina respondentů, více jak čtyři pětiny (81,1 %), téměř pětina se bezpečně necítila (17,0 %), 1,2 % dotázaných se k tématu otázky nevyjádřilo.

Respondentů, kteří se doma necítili bezpečně, bylo signifikantně více mezi staršími osobami (73– až 80letými) (21,6 %, 228 osob) než mezi mladšími (65– až 72letými) (15,1 %, 291 osob) a signifikantně více mezi ženami (20,1 %, 342 osob) než mezi muži (13,8 %, 177 osob). Respondenti žijící v obcích a městech menších (s méně než 20 tisíci obyvateli) a respondenti z měst větších, se v pocitu bezpečí doma v noci signifikantně nelišili.

Tabulka 18: Frekvence vyhýbání se nebezpečným místům při pohybu samotných respondentů venku po setmění v místě bydliště, N=734

Frekvence:	Věk respondentů				Celkem	
	65 až 72 let		73 až 80 let		Abs.	%
	Abs.	%	Abs.	%		
velmi často	99	18,0	36	19,6	135	18,4
často	242	44,0	80	43,5	322	43,9
zřídka	169	30,7	53	28,8	222	30,2
výjimečně	33	6,0	15	8,1	48	6,5
bez odpovědi	7	1,3	0	0	7	1,0
Celkem	550	100	184	100	734	100

Funkční střelnou zbraň mělo doma minimálně 5,4 % respondentů (164 osob). Z údajů v tabulce 19 je zřejmé, že nejčastěji, shodně zhruba polovina „mladších“ i „starších“ vlastníků, měla funkční střelnou zbraň za účelem myslivecké činnosti. Bezmála čtvrtina mladších i starších respondentů uvedla jako účel vlastnictví zbraně prevenci proti kriminalitě.

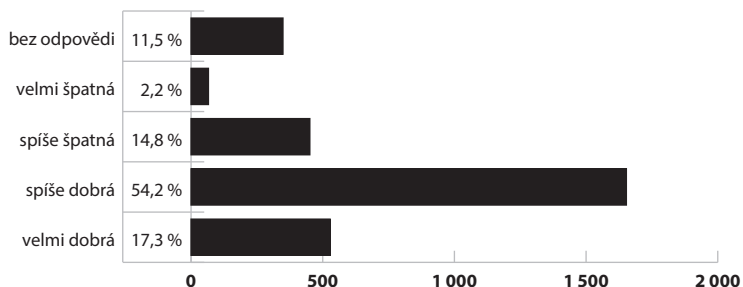
Tabulka 19: Účel vlastnictví funkční střelné zbraně respondentem/kou nebo někým z jejich domácnosti. Dělení podle věku respondentů, N=164

Účel:	Věk respondentů				Celkem	
	65 až 72 let		73 až 80 let			
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Sportovní užití	6	5,0	2	4,5	8	4,9
K myslivecké činnosti	60	50,0	20	45,5	80	48,7
Součást sbírky	9	7,5	6	13,6	15	9,2
Ochrana před kriminalitou/ prevence	27	22,5	11	25,0	38	23,2
Pracuje v ozbrojených složkách nebo u policie	2	1,7	0	0	2	1,2
Dědictví nebo dárek	10	8,3	1	2,3	11	6,7
Jiný důvod	5	4,2	4	9,1	9	5,5
Neví, bez odpovědi	1	0,8	0	0	1	0,6
Celkem	120	100	44	100	164	100

Držitelů funkčních střelných zbraní bylo signifikantně více mezi osobami mladších věkových ročníků (65– až 72letými) (6,2 %, 120 osob) než mezi osobami staršími (73– až 80letými) (4,1 %, 44 osob). Signifikantně více jedinců mezi muži (8,2 %, 106 osob) než mezi ženami (3,4 %, 58 osob) uvádělo přítomnost střelné zbraně v domácnosti. Na druhou stranu vlastníci funkční střelné zbraně se vyskytovali v obdobné míře mezi osobami žijícími v různých velikých obcích a městech (do 20 tisíc obyvatel, nad 20 tisíc obyvatel). Rozdíly zde nebyly statisticky významné.

Práci policie při kontrole kriminality v **místě bydliště** hodnotila téměř pětina dotázaných osob jako velmi dobrou a zhruba polovina jako spíše dobrou (viz graf 23). Víceméně kladně se tedy k práci policie vyjádřilo zhruba 70 % respondentů. Bezmála pětina dotázaných jedinců práci policie hodnotila na negativní části škály. Z těchto práci policie záporně hodnotících jednotlivců ji však jen asi 13 % (66 osob) považovalo za velmi špatnou. Zhruba desetina respondentů se k práci policie v místě svého bydliště nevyjádřila.

Graf 23: Hodnocení práce policie v místě bydliště respondentem, N=3 047

K práci policie v místě bydliště dotázaných osob se konkrétně vyjádřilo 2 698 respondentů. Bylo zřejmé, že statisticky významně více těchto jednotlivců hodnotilo víceméně kladně práci policie mezi obyvateli obcí a měst menších (s méně než 20 tisíci obyvateli) (83,5 %), než tomu bylo mezi obyvateli žijícími ve městech větších (77,8 %). Jedinci obou pohlaví a obou výzkumem sledovaných věkových skupin osob („mladší“ respondenti, „starší“ respondenti) hodnotili práci policie obdobně, nebyly mezi nimi zjištěny statisticky významné rozdíly.

II.2.8. Zasažení respondentů více delikty

Při vyhodnocování dat získaných výzkumem jsme se také zajímali, zda respondenti byli viktimizováni během jednoho období více zkoumanými delikty, a pokud ano, tak kolika. Z údajů, které jsme zjistili, vyplynulo, že téměř 60 % z 3 047 respondentů nebylo obětí žádného z námi sledovaných 19 deliktů (58,6 %) (viz graf 24). Zhruba pětina dotázaných osob byla zasažena jedním deliktem (21,7 %), plná desetina dvěma delikty (10,4 %). Oběťmi tří deliktů bylo 5,1 % dotázaných a čtyř a více 4,2 % respondentů. Celkem tedy bylo mezi respondenty obětmi alespoň jednoho ze zkoumaných 19 deliktů 41,4 % osob ve věku 65 až 80 let.

Graf 24: Kolika z 19 zkoumaných deliktů se stali 65- až 80letí respondenti obětmi během jednoho období, které předcházelo výzkumu, N=3 047

Z podrobnější analýzy dat bylo zřejmé, že v souboru respondentů bylo mezi jedinci mladších věkových ročníků (tj. mezi 65- až 72letými) statisticky významně více osob, které se staly obětmi alespoň jednoho zkoumaného deliktu (43,3 %), než tomu bylo mezi

jedinci staršími (73– až 80letými) (37,8 %). Také mezi respondenty žijícími ve městech s více jak 20 tisíci obyvateli bylo signifikantně více osob zasaženo alespoň jedním deliktem (45,6 %), než tomu bylo mezi respondenty, kteří bydleli v obcích a městech menších (37,5 %). Hlavní rozdíl zde tkvěl především v míře zasažení třemi a více delikty, která byla vyšší mezi obyvateli větších měst. Na míru zasažení delikty nemělo vliv vzdělání respondentů (s maturitou; bez maturity), ani jejich pohlaví. I když u pohlaví se míra závislosti velmi blížila statistické významnosti. Bylo naznačeno, že viktimizováno alespoň jedním deliktem bylo mezi muži ve zkoumaném souboru přece jen více osob (43,3 %), než tomu bylo mezi ženami (39,9 %).

Sledovali jsme také, zda je rozdíl mezi jednotlivci, kteří se stali oběťmi nejméně jednoho výzkumem sledovaného deliktu, a jedinci, kteří se nestali oběťmi žádného ze zkoumaných deliktů a/ v hodnocení úspěšnosti policie při kontrole kriminality v místě bydliště respondenta, b/ v obavách o svou bezpečnost při pohybu respondenta po setmění v okolí svého bydliště, c/ v obavách o své bezpečí, když je respondent doma v noci sám.

Ze získaných údajů bylo zřejmé, že mezi jedinci, kteří se stali oběťmi alespoň jednoho sledovaného deliktu, bylo nejen signifikantně více osob, které se necítily doma v noci bezpečně a osob, které se bály o svoji bezpečnost, když se po setmění samy pohybovaly venku, ale také osob, které hodnotily policii jako méně úspěšnou při kontrole kriminality v místě jejich bydliště, než tomu bylo mezi jedinci, kteří se oběťmi žádného ze sledovaných deliktů nestali.

II.2.9. Zadlužení a exekuce respondentů

Znění otázky: *Dnes je celkem běžné, že si lidé pro pořízení různých věcí, které potřebují nebo je chtějí mít, berou různé půjčky. Máte i Vy v současnosti nějaký spotřebitelský úvěr, hypotéku, nějakou půjčku nebo jiné dosud nesplacené finanční závazky?*

Problematika zadlužení byla do terénního šetření zařazena s cílem získat doplňující informace k údajům obdržným v samostatně provedeném výzkumu důvodů exekucí vůči seniorům v ČR¹⁶. Tento výzkum se nakonec stal součástí úkolu IKSP, o jehož výsledcích

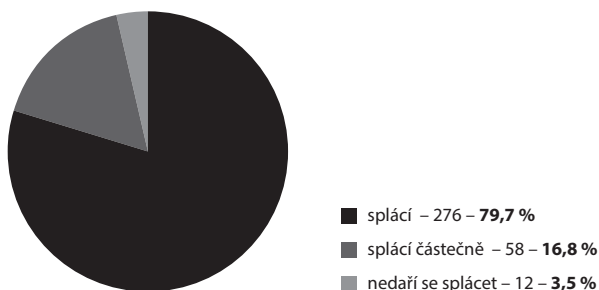
16 Zpracování tématu důvodů exekucí vůči seniorům bylo uloženo IKSP úkolem B2 d/ Národního akčního plánu podporujícího pozitivní stárnutí na období let 2013 až 2017, schváleného vládou 30. března 2015.

pojednává tato publikace. Podrobné poznatky z výzkumu důvodů exekucí vůči seniorům byly publikovány zvlášť (viz Martinková, Biedermanová, & Čujan, 2017, Martinková & Biedermanová, 2017, Martinková, 2018)¹⁷.

Pokud jde o zadlužení zde zkoumaných 3 047 respondentů, zjistili jsme, že zhruba desetina z nich **měla dluhy (11,3 %, 346 osob** – 158 mužů, 188 žen). V souboru těchto 346 dlužníků bylo zadlužením zatíženo statisticky významně více respondentů mezi jedinci mladšího věku (65– až 72letými) (14,6 %, 286 osob) než mezi jedinci věku vyššího (73– až 80letými) (5,5 %, 60 osob) a více mezi jednotlivci se vzděláním vyšším (s maturitou) (13,4 %, 142 osob) než mezi jednotlivci se vzděláním nižším (bez maturity) (10,3 %, 204 osob). Osoby obou pohlaví a osoby s bydlištěm menším i větším (do 20 tisíc obyvatel, nad 20 tisíc obyvatel) se vyskytovaly mezi dlužníky zhruba ve stejné míře, statisticky významné rozdíly zjištěny nebyly.

Jak je zřejmé z údajů v grafu 25, čtyřem pětina dlužníků, kteří se vyskytli v dotázaném souboru osob, se dařilo svoje dluhy splácet. Bezmála pětina dlužníků však sdělila, že se jim to daří částečně, a 3,5 % (12 osob) přiznalo, že se jim to nedaří vůbec. **Problém se splácením svých finančních závazků měla tedy plná pětina z 346 zadlužených respondentů.**

Graf 25: Úspěšnost splácení peněžních závazků zadluženými respondenty, N=346

Z údajů dlužníků o výši svého zadlužení (viz tabulka 20) je zřejmé, že dluhy do výše 10 tisíc Kč byla zatížena zhruba třetina zadlužených respondentů, zhruba 40 % mělo dluhy ve výši od 10 do 50 tisíc Kč. Více než desetina ze zadlužených respondentů dlužila 50 až 100 tisíc Kč a také zhruba desetina měla dluhy vyšší než 100 tisíc Kč.

17 Výzkum zaměřený speciálně na zjištění důvodů exekucí vůči osobám starším 60 let (provedený v roce 2017), přinesl poznatky o 570 seniorech, klientech bezplatných občanských poraden, kteří v poradnách řešili svoje dluhy, jež vyústily do exekuce. Poznatky o klientech-seniorech byly při tomto výzkumu získány v anonymizované podobě od pracovníků občanských poraden zaměřených na dluhové poradenství.

Ze získaných poznatků z tohoto šetření můžeme uvést, že např. výzkumem analyzovaný soubor seniorů v exekuci nebyl homogenní ani z hlediska dluhů, kterými se jednotlivci, kteří ho tvořili, vyznačovali, ani z hlediska míry vlivu různých příčin, které se na vzniku jejich dluhů podílely. Mezi důvody zadlužení seniorů, ústících následně do exekuce, patřila především snaha pomoci z finančních problémů členům rodiny (týkalo se 84 % seniorů), dále nejasné či nesrozumitelné podmínky při uzavírání půjček (týkalo se 54 % seniorů), nejasné či nesrozumitelné podmínky při sjednávání změn různých smluv (40 % seniorů), tlak prodejců (21 % seniorů), neznalost právních předpisů (19 % seniorů), uzavírání půjček pod tlakem okolností (14 % seniorů) – podrobně viz též Martinková, 2018.

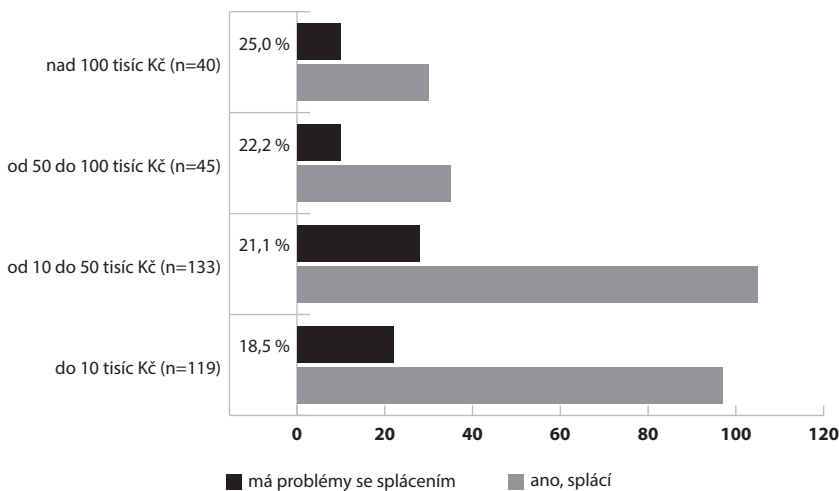

Tabulka 20: Výše dluhů respondentů. Dělení podle věku dlužníků. Nejsou započítáni dlužníci, kteří výši dluhu neuvědli, N=337

Věk dlužníka:	Výše dluhu (v Kč)									
	do 10 tisíc		do 10–50 tis.		do 50–100 tis.		nad 100 tis.		Celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
65 až 72 let	89	32,1	111	40	42	15,2	35	12,6	277	100
73 až 80 let	30	50,0	22	36,0	3	5,0	5	8,6	60	100
Celkem	119	35,3	133	39,5	45	13,4	40	11,9	337	100

Z údajů v grafu 26 je zřejmé, že problémy se splácením svých peněžních závazků měla zhruba pětina až čtvrtina zadlužených respondentů u všech čtyř námi sledovaných kategorií výše dluhů. Znamená to tedy, že problémy se splácením se netýkaly jen osob s vysokými dluhy, ale i jedinců s dluhy nepříliš vysokými (do 10 tisíc Kč).

Graf 26: Problémy zadlužených respondentů se splácením svých dluhů různé výše. Nejsou uvedeni dlužníci, kteří výši dluhu neuvědli, N=337.

Ze získaných údajů vyplynulo, že i ve značně pokročilém věku jsou mezi seniory v ČR takoví, kteří dluží značné sumy peněz, které, s pravděpodobností hraničící s jistotou, pokud nebudou mít jiné příjmy než starobní důchody, nebudou moci do konce života splatit. To jistě ve většině případů zásadním způsobem ovlivňuje a bude ovlivňovat kvalitu jejich každodenního života.

Exekuční vymáhání dluhů přiznalo mezi zadluženými 346 respondenty jen 17 jednotlivců (4,9 %). Jedna osoba se k tématu otázky nevyjádřila.

Exekučně byly vymáhány dluhy na respondentech, kteří měli různou výši finančních závazků, od těch nejnižších námi sledovaných až po ty nejvyšší. Nejméně jedinců postižených exekucí bylo sice mezi osobami s dluhy do 10 tisíc Kč (jednalo se o jednu osobu),

ale mezi dlužníky s vyššími dluhy než 10 tisíc Kč se ve všech třech zbývajících skupinách dlužníků (s výší dluhů znázorněných v grafu 26) jednalo o 5 anebo 6 osob. Nejvíce osob s exekucí tak bylo, pokud jde o procentní zastoupení, mezi dlužníky s dluhy vysokými.

III.

Senioři jako pachatelé trestné činnosti

V následující kapitole nebudou senioři popisováni jako oběti trestné činnosti, ale optikou opačného pólu vnímání, tj. jako její pachatelé¹⁸ a následně jako osoby za spáchanou trestnou činnost odsouzené k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Oblast problematiky seniorů ve výkonu trestu byla dosud badateli přehlížena. Senioři totiž donedávna tvořili pouze malou skupinu osob v českých věznicích. V souvislosti s výrazně přibývajícím počtem osob seniorského věku v české populaci lze v blízké době očekávat rostoucí počet seniorů páchajících trestnou činností a také rostoucí počet seniorů ve výkonu trestu odnětí svobody (Biedermanová, 2018). Bude se jednat o populaci mnohdy zatíženou osobními, zdravotními i sociálními problémy, na něž se musí společnost, potažmo Vězeňská služba České republiky, včas připravit. Proto je nutné tuto skupinu osob charakterizovat jak z hlediska její velikosti, tak z hlediska osobní i rodinné anamnézy, socioekonomického statutu¹⁹ i páchané trestné činnosti.

III.1. Cíle šetření, použité metody, zkoumané osoby

Cílem provedeného šetření bylo zmapování trestné činnosti páchané seniory ve vymezeném období. Konkrétními cíli pak bylo na základě provedené analýzy resortních statistik a trestních spisů přinést aktuální informace:

- o skutcích spáchaných osobami ve věku 65 let a více v ČR, o vývoji počtu stíhaných a pravomocně odsouzených osob ve věku 65 let a více v ČR během posledních let,
- o vývoji počtu odsouzených osob ve věku 65 let a více k výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody v ČR a o věkovém složení této skupiny osob,
- o základních charakteristikách a o trestné činnosti osob ve věku nad 65 let vykonávajících trest odnětí svobody v českých věznicích, a to na základě údajů dostupných v trestních spisech, na něž byl ve vymezeném období roku 2017 odeslán statistický list trestní do databáze CSLAV.

K získání potřebných informací jsme provedli rozbor statistických údajů z nestandardních sestav statistik Ministerstva vnitra ČR, Ministerstva spravedlnosti ČR a Statistických ročenek Vězeňské služby ČR v příslušných letech.²⁰ Dále jsme realizovali rozbor dat ze vzorku trestních spisů za pomoci připraveného záznamového archu. Vzorek spisů týkajících se pachatelů trestných činů seniorského věku byl vytvořen prostřednictvím databáze CSLAV Ministerstva spravedlnosti České republiky. Jednalo se o všechny trestní spisy, na něž byl v roce 2017 vypracován a odeslán statistický list trestní do databáze CSLAV, odsouzeným pachatelům, kterých se spisy týkaly, bylo 65 a více let a v konečném rozhodnutí ve věci jim byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody. Údaje z analýzy trestních spisů byly zpracovány tříděním prvního stupně.

18 Ze statistických přehledů kriminality Policie ČR z let 2010–2015 vyplývá, že 3 % všech stíhaných a vyšetřovaných pachatelů trestné činnosti bylo šedesáti a více letých (v roce 2009 se jednalo o 2 %). Informace o věku stíhaných a vyšetřovaných osob každoročně přináší publikace IKSP Analýza trendů kriminality – viz např. Marešová, a další, 2015.

19 Termín socioekonomický statut je užíván ve vztahu k příjmům, povolání a dalším aspektům (Geist, 1992).

20 Pro zpracování statistických dat ministerstva vnitra a spravedlnosti byly zvoleny věkové kohorty seniorů po pěti letech s ohledem na již zavedené členění věku ve statistických ročenkách vězeňské služby, jako jediného dostupného zdroje informací o vězeňské populaci.

Věkový limit (65 let a více) pro výběr respondentů do vzorku, byl zvolen v souvislosti se zařazováním odsouzených osob starších 65 let mezi osoby trvale pracovně nezařaditelné, tzv. TPN dle § 69 odst. 1 písm. a) zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. Jak přímo vyplývá ze zákonné definice této skupiny osob, nejsou s ohledem na svůj věk povinny pracovat, pokud o zařazení do práce samy nepožádají. To koresponduje s postavením seniorů téhož věku na svobodě, kteří již zpravidla nepracují a pobírají starobní důchod (Biedermanová, 2019).

III.1.1. Trestná činnost seniorů z pohledu resortních statistik

III.1.1.1. Statistika Ministerstva vnitra ČR

Ministerstvo vnitra ČR zpracovává statistické údaje svého resortu prostřednictvím Policejního prezidia ČR, Odboru věcných gescí a statistik. Statistické přehledy kriminality, tzv. policejní statistiky, jsou pak zveřejňovány každoročně na stránkách Policie ČR a přináší informace o všech zjištěných (policií registrovaných) trestných činech, bez ohledu na to, zda byl zjištěn a trestně stíhán pachatel (Válková, a další, 2019).

K významnému zlomu ve zpracování policejních statistik došlo na počátku roku 2016, kdy proběhla celková rekonstrukce Evidenčně-statistického systému kriminality (dále jen ESSK). Je třeba zmínit, že se změna dotkla také způsobu počítání věku pachatelů. Do roku 2016 byl počítán jejich věk od data narození do doby sdělení obvinění. V současné době je věk počítán přesněji, a to k datu spáchání trestné činnosti (počítá se rozdíl mezi datem narození a spácháním trestného činu), proto nelze srovnávat počty pachatelů určitého věku od roku 2016 s předchozím obdobím.

Tato skutečnost se v policejních statistikách projevila od roku 2016 lehkým posunem věku pachatelů směrem k nižším věkovým kategoriím a tedy obecně ke **zdanlivému nárůstu trestné činnosti nižších věkových kategorií**. Zmíněná tendence se odrazila také ve statistice stíhaných osob seniorského věku²¹. Z policejních statistik lze sledovat v letech 2008–2015 každoroční mírný růst počtu stíhaných osob seniorského věku (tabulka 21). V roce 2016 je vidět náhlé snížení počtu stíhaných **osob** nad 65 let o cca 200 osob na rozdíl od roku 2015 (tabulka 22) způsobené pravděpodobně právě změnou ESSK a v letech 2017 a 2018 počet stíhaných osob seniorského věku opět začíná nepatrně narůstat.

21 V našem případě byly za seniory považovány osoby ve věku šedesát pět let a starší.

Tabulka 21: Stíhané osoby ve věku 65 let a více (v letech 2008–2015) – celková kriminalita, údaje z policejní statistiky^{x/}

Věk/rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
65–69	533	648	636	731	894	931	987	1027
70–74	263	250	229	280	322	346	423	394
75–79	123	115	116	129	152	130	151	181
80–84	53	52	63	67	87	78	83	83
85–89	17	22	27	20	28	30	33	34
90+	6	6	6	5	6	10	13	8
Celkem	995	1093	1077	1232	1489	1525	1690	1727

^{x/} Tabulka byla zpracována autorkou kapitoly ze statistických dat nestandardní sestavy poskytnuté IKSP Policejním prezidiem ČR.

Tabulka 22: Stíhané osoby ve věku 65 let a více (v letech 2016–2018) – celková kriminalita, údaje z policejní statistiky^{x/}

Věk/rok	2016	2017	2018
65–70	858	872	935
70–74	375	414	425
75–79	157	183	215
80–85	79	61	82
85–89	33	35	39
90+	7	4	10
Celkem	1 501	1 563	1 695

^{x/} Tabulka byla zpracována pro potřeby IKSP Policejním prezidiem ČR, Odborem věcných gescí a statistik jako nestandardní sestava²².

Ke změnám v rámci ESSK došlo od roku 2016 také v případě počítání spáchaných **skutků**. Významným zvratem v metodice je započítávání veškeré (nikoliv pouze nejzávažnější) spáchané trestné činnosti v rámci jednoho čísla trestního spisu. Z výše uvedeného plyne, že počty evidovaných **skutků** od roku 2016, tříděné podle tzv. takticko statistické klasifikace kriminality²³ (dále jen TSK), nejsou porovnatelné s předchozím obdobím (Statistické přehledy kriminality za rok 2018, 2018).

22 Upozornění: v buňkách „celkem“ nejsou uvedeny součty osob v jednotlivých věkových kohortách, neboť pokud byla stejná osoba stíhána za více trestných činů, byla v předmětném roce započítána duplicitně.

23 Policie ČR (včetně MV ČR), pro účely zpracování statistických dat používá jen vlastní klasifikaci (tzv. takticko statistickou klasifikaci – TSK) s vlastním kódováním jednotlivých trestných činů a jejich kombinací a řazením trestných činů do skupin s vlastním označením, přičemž souhrn trestných činů ve skupinách majetková kriminalita a hospodářská kriminalita se postupem let značně odchytil od řazení stejných druhů trestných činů podle hlav zvláštní části trestního zákona (Marešová, 2010).

Data v tabulce 23 z let 2008–2015 zahrnují všechny skutky, které byly zahájeny kdykoliv (tedy i v minulých letech před předmětným rokem), ale byly objasněny v předmětném roce. Jedná se o objasněné skutky celkem včetně skutků dodatečně objasněných. Sestava v tabulce 23 se nejlépe přibližuje informaci o skutečně vykonané práci Policie ČR v daném roce.

Tabulka 23: Skutky spáchané osobami ve věku 65 let a více (v letech 2008–2015), údaje z policejní statistiky^{*/}

TSK/rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
100–199 násilná kriminalita	128	145	168	187	236	219	203	248
200–299 mravnostní kriminalita	21	19	38	30	43	32	40	47
300–599 majetková kriminalita	119	180	149	185	258	226	277	288
600–699 ostatní kriminalita	111	99	159	216	252	280	286	282
700–799 zbývající kriminalita	466	550	473	515	588	569	631	668
800–899 hospodářská kriminalita	199	189	236	244	284	401	445	470
900–999 vojenská a protiústavní kriminalita	0	0	0	0	0	0	0	0
100–999 celková kriminalita	1 044	1 182	1 223	1 377	1 661	1 727	1 882	2 003

^{*/} Tabulka byla zpracována pro potřeby IKSP Policejním prezidiem ČR, Odborem věcných gescí a statistik jako nestandardní sestava.

Z údajů v tabulce 23 plyne, že osoby starší 65 let byly stíhány v letech 2008–2015 nejčastěji za tzv. zbývající kriminalitu. V rámci TSK se jedná o silniční dopravní nehody nedbalostní, tj. usmrcení z nedbalosti, těžké ublížení na zdraví z nedbalosti, které tvoří více než dvě třetiny skutků, a ohrožení pod vlivem návykové látky a opilství. Dále následuje stíhání seniorů za hospodářskou kriminalitu, která ve zmiňovaném období narůstala, majetkovou kriminalitu a ostatní kriminalitu (zejména maření výkonu úředního rozhodnutí a výkázání).

Vzhledem ke změně metodiky v policejní statistice od roku 2016 nelze zatím hodnotit trendy nárůstu či poklesu registrovaných skutků. Lze jen konstatovat, že v roce 2018 bylo seniory staršími 65 let spácháno celkem 1 614 skutků, z toho 194 skutků neslo podobu násilné kriminality (v pěti případech se jednalo o vraždu). Na určení dlouhodobějších trendů je třeba po změně metodiky nějakou dobu vyčkat.

III.1.1.2. Statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR

Základním pramenem obsahujícím statistiky státních zastupitelství a soudů jsou Statistické ročenky kriminality přístupné na stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR. Nejvyšší věkovou kategorií, kterou můžeme ve statistických ročenkách najít, je věková kohorta 50 let a více. Pokud chceme získat jemnější členění podle věku, musíme sáhnout k vytvoření nestandardních sestav.

Tabulka 24 přináší přehled o pravomocně odsouzených seniorech ve věku nad 65 let. Data v ní byla získána ze soudních statistik s pomocí databáze CSLAV²⁴ Ministerstva spravedlnosti ČR. Z tabulky lze vyčíst, že v období let 2013–2018 počty odsouzených

24 CSLAV zkracuje pojem Centrální statistické listy a výkaznictví.

seniorů pomalu rostou. Nejvíce seniorů tedy bylo odsouzeno v roce 2018 (cca 830). Téměř každoročně je odsouzeno k nepodmíněnému trestu odnětí svobody cca 30 seniorů, kolem 600 trestů odnětí svobody je uloženo podmíněně.

Tabulka 24: Pravomocně odsouzené fyzické osoby ve věku 65 let a více (v letech 2013–2018), údaje ze soudní statistiky^{x/}

Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Odsouzené osoby 65 +	679	657	703	761	793	831
Z toho pod vlivem alkoholu	131	123	132	143	158	144
Z toho osoby dosud netrestané	315	286	335	340	379	392
Odnětí svobody nepodmíněně	34	21	28	34	33	39
Odnětí svobody podmíněně odložené	579	565	585	623	610	624

^{x/} Nestandardní sestava vytvořená autorkou prostřednictvím databáze CSLAV.

III.1.1.3. Statistiky Vězeňské služby ČR

Jak bylo popsáno výše, postupné stárnutí populace v České republice se pozvolna projevuje ve věkové skladbě stíhaných, obžalovaných a následně odsouzených osob. Starší článek Válkové a Hulmákové odkazuje na fakt, že v posledních letech lze v ČR sledovat nárůst počtu uložených nepodmíněných trestů odnětí svobody seniorům nad 60 let v přepočtu na 100 000 obyvatel (v roce 2000 byl index 99, v roce 2012 již 147), přičemž převažují krátkodobé tresty do jednoho roku (Válková & Hulmáková, 2013).

Ačkoli jsou seniorům ukládány převážně krátkodobé tresty odnětí svobody, jejich počet ve věznicích se pozvolna zvyšuje, viz tabulka 25. Rok 2013 byl rokem mimořádným, vzhledem k amnestii prezidenta republiky²⁵, ale také v dalších letech byl zřejmý mírný vzestup počtu seniorů ve věznicích ve vztahu k celkové vězeňské populaci. Během posledních šesti let došlo ke zvýšení počtu osob ve věkové kategorii 60 a více let ve výkonu trestu odnětí svobody o více než jedno procento, tj. ze 2,5 % v roce 2013 na 3,7 % v roce 2018 (vzhledem k celkovému počtu všech odsouzených ve výkonu trestu). Pokud bychom za seniora považovali osobu starší 65 let, pak v roce 2018 v českých věznicích vykonávalo trest odnětí svobody 266 seniorů, tzn. 1,4 % české vězeňské populace.²⁶

25 Setrvalý stav počtu osob ve výkonu trestu odnětí svobody z let 2005–2007 se změnil na rostoucí, který trval do vyhlášení amnestie v roce 2013, kdy byla z českých věznic propuštěna cca třetina osob (Biedermanová, 2016).

26 Do roku 2012 Statistická ročenka VS ČR členila věk odsouzených seniorů pouze v rozmezí 60–70 let a nad 70 let. Věkové kohorty odsouzených v jemnějším členění, tedy po pěti letech a nad 80 let, ročenky Vězeňské služby ČR uvádí od roku 2013, proto tabulka 25 obsahuje údaje od roku 2013 a dalších.

Pro Vězeňskou službu ČR má zjištění, že dochází k pozvolnému stárnutí osob ve výkonu trestu odnětí svobody ve všech uvedených věkových kategoriích (tabulka č. 25), výrazný vliv na plánování dalšího provozu.²⁷

Tabulka 25: Věkové složení odsouzených seniorů nad 65 let v českých věznicích (v letech 2013–2018), údaje ze statistik VS ČR ^{x/}

Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018
65–70	98	112	121	152	171	195
70–75	17	34	44	51	55	57
75–80	2	6	9	16	14	11
80+	0	0	2	1	1	3
Celkem odsouzených seniorů	117	152	176	220	241	266
Celkem všech odsouzených	14 301	16 433	18 850	20 501	20 271	19 677

^{x/} Statistické ročenky Vězeňské služby České republiky 2013–2017, údaje vždy k 31. prosinci daného roku.

III.1.2. Analýza trestních spisů vybraného souboru seniorů – pachatelů trestných činů

Podrobnější informace o pachatelích trestných činů seniorského věku jsme získali, jak bylo výše uvedeno, prostřednictvím analýzy vybraných trestních spisů. Vzorek spisů byl vytvořen za pomoci databáze CSLAV Ministerstva spravedlnosti České republiky. Jednalo se o všechny trestní spisy, na něž byl v roce 2017 vypracován a odeslán statistický list trestní do databáze CSLAV, odsouzeným pachatelům bylo 65 a více let a v konečném rozhodnutí ve věci jim byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody. V našem případě byla vytvořena sestava o 42 spisech.

V průběhu roku 2018 bylo osloveno 31 soudů různých instančních stupňů v celé České republice se žádostí o 41 spisů (jeden ze statistických listů byl v systému uveden duplicitně, proto byl z dalšího zkoumání vyřazen).²⁸

Bylo rovněž zjištěno, že ve dvou případech byly v roce 2017 do CSLAV vloženy statistické listy trestní, které se týkaly různých skončených věcí, ale stejných osob. V obou případech se jednalo o recidivisty. V naší analýze byly osoby z těchto dvou spisů počítány pouze jednou,

27 Jedná se o: vyšší nároky na zdravotní péči poskytovanou vězeňským zdravotnickým personálem,

- 1) specifické nároky na odborné zaměstnance při zacházení se stárnoucími osobami,
- 2) nároky na věcné vybavení věznic,
- 3) a s tím spojené vzrůstající finanční náklady na stárnoucí osoby.

Vězeňská služba ČR si je nastávajícího problému vědoma. Jeden z nově vytyčených cílů nové koncepce rozvoje českého vězeňství (Koncepce vězeňství do roku 2025, 2017) usiluje o přípravu vězeňství na důsledky pramenící z obecného společenského trendu stárnutí populace. Řešení předpokládá změny jak po praktické (vybudovat kapacity pro tuto kategorii osob, tzv. sociální lůžka), tak po právní stránce (vyřadit z kategorie trvale pracovní nezařaditelných osob zdravé seniory). O špatně pohyblivé či nemohoucí seniory se zpravidla starají v rámci stanoveného programu zacházení spoluodsouzených.

28 Na tomto místě je třeba vyslovit osloveným soudům uznání za součinnost, neboť poskytl spisový materiál nebo alespoň konečné rozhodnutí ve věci ve 40 případech, tj. vyhověly naší žádosti v téměř 98 %.

aby nedošlo ke zkreslení získaných údajů. Dále bylo tudíž podrobeno analýze 38 osob ze 40 soudních spisů. S ohledem na velikost takto získaného vzorku osob nebylo funkční jej v dalším rozboru členit podrobněji podle věkových skupin.

Získaný počet spisů sice neumožnil provést složitější statistické výpočty, za to ale umožnil zmapovat trestnou činnost seniorů ze statistických listů zaslaných **v roce 2017 do databáze CSLAV**. Současně bylo možné v některých případech sledovat také konkrétní problémy seniorů, které k páchané trestné činnosti vedly a jejich charakteristiky. Podrobnější údaje k osobě pachatelů byly dosažitelné pouze v některých spisech. Dále se proto věnujeme výlučně vybraným základním charakteristikám pachatelů.

III.1.2.1. Trestná činnost pachatelů

Z pravomocných rozsudků lze vyčíst, **jaké trestné činnosti se dopouštěli seniori ze zkoumaného vzorku**, kteří za ni byli odsouzeni k nepodmíněnému trestu odnětí svobody (tabulka 26). Jestliže se jednalo o souběh trestných činů konkrétního pachatele, je v tabulce zaznamenán pouze čin nejpřísněji trestný²⁹. V jednočinném či vícečinném souběhu s jinými trestnými činy byly seniory spáchány trestné činy v osmnácti případech, tj. přibližně ve 46 % (například souběh vraždy a nedovoleného ozbrojování nebo znásilnění a týrání osoby žijící ve společném obydlí).

Seniori převážně páchali méně závažnou trestnou činnost, jako jsou přečiny krádeže a přečiny maření úředního rozhodnutí a vykázaní, které dohromady tvořily přibližně polovinu všech spáchaných trestných činů. Na straně druhé seniori z našeho vzorku spáchali také zvláště závažné zločiny. Jedná se o dokonané vraždy či pokus o ni (téměř 13 %). Varující je zejména skutečnost, že v případech spáchání nejzávažnějších trestných činů se převážně jednalo o pachatele, kteří nebyli v průběhu svého života dosud soudně trestáni (pachatelé čtyř vražd a jednoho znásilnění).

29 Jak již bylo zmíněno, v jednom případě se ve vzorku zkoumaných spisů objevila recidiva stejného pachatele (v tabulce 26 a 27 jsou započítány oba spáchané trestné činy). V dalším případě se jednalo o dva spisy, které se týkaly stejného pachatele – jednalo se o souběh trestných činů – v tabulkách 26 a 27 je zaznamenán pouze trestný čin, který je přísněji trestný.

Tabulka 26: Trestné činy spáchané seniory ze vzorku

Trestný čin	Počet
§ 140 vražda	5
§ 173 loupež	1
§ 175 vydírání	1
§ 185 znásilnění	3
§ 187 pohlavní zneužití	1
§ 196 zanedbání povinné výživy	1
§ 199 týrání osoby žijící ve společném obydlí	1
§ 205 krádež	11
§ 206 zpronevěra	1
§ 209 podvod	3
§ 274 ohrožení pod vlivem návykové látky	1
§ 283 nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy	1
§ 337 maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	9
Celkem	39

III.1.2.2. Uložené tresty

Téměř polovině seniorů byly soudem uloženy nepodmíněné tresty odnětí svobody do jednoho roku (46 %). Naopak dlouhodobé tresty odnětí svobody nad 10 let (viz tabulka 27) soud uložil pouze cca 5 % odsouzeným seniorům ze vzorku³⁰. Na tomto místě je třeba si uvědomit, že délky trestů v našich konkrétních případech s ohledem na věk jejich pachatelů, viz dále, jsou zejména u trestů nad deset let bezmála tresty doživotními.

Soudy dále uložily (ve dvanácti případech) další druhy trestů. Nejčastěji se jednalo o propadnutí věci (šestkrát). Z toho v pěti případech se jednalo o propadnutí věci, které byly užity ke spáchání trestného činu, viz § 70 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen TZ), jako pistole (tříkrát) a nůž (dvakrát). Dále soud uložil seniorům pětkrát zákaz činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel v rozmezí od 12 měsíců do 4 let. Jednomu ze seniorů soud uložil trest zákazu pobytu na území Hlavního města Prahy.

Čtyřikrát soud rozhodl o nařízení ochranného léčení, z toho dvakrát o sexuologické léčbě (jednou v ústavní formě), jednou o protialkoholním a psychiatrickém léčení v ústavní formě a jednou o protialkoholním léčení v ambulantní formě.

30 Pro srovnání: v roce 2017 v českých věznicích vykonávalo trest odnětí svobody nad 10 let cca 6 % odsouzených všech věkových kategorií.

Tabulka 27: Délky nepodmíněných trestů odnětí svobody uložených seniorům ze vzorku

Délka uloženého NEPO trestu	Počet uložených trestů
Do 6 měsíců	10
Od 6 měsíců do 1 roku	8
Od 1 roku do 2 let	6
Od 2 do 5 let	7
Od 5 do 10 let	6
Nad 10 let	2
Celkem	39

Soudy také rozhodovaly o povinnosti nahradit poškozeným škodu (§ 228 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád). Ve třinácti případech soudy nárokům poškozených vyhověly. Nejnižší náhrada škody byla v řádech stokorun, nejvyšší dosáhla téměř tří milionů korun.

III.1.2.3. Recidiva

Přibližně tři čtvrtiny zkoumaných seniorů byly vícekrát soudně trestány (dvacet sedm osob). Pět osob ze vzorku dosud nebylo soudně trestáno, pět osob bylo trestáno pouze jednou. V jednom případě se předchozí odsouzení nepodařilo zjistit (viz tabulka 28).

Tabulka 28: Počty předchozích odsouzení seniorů ze vzorku

Počet předchozích odsouzení	Počet seniorů
0	5
1	5
2	1
3	2
4	4
5–10	4
10–20	10
20–40	5
Více než 40	1
Nezjištěno	1
Celkem	38

Pokud se podíváme podrobněji **na trestně právní recidivu osob** z našeho vzorku, uvidíme, jak někteří senioři-recidivisté během svého života rozvíjeli kriminální kariéru. Více než desetkrát bylo soudně trestáno cca 42 % osob z analyzovaných spisů, z toho více než dvacet záznamů v opisu rejstříku trestů mělo 6 osob (16 %). Téměř výhradně se tato skupina pachatelů zaměřovala na páčání majetkové trestné činnosti, zejména krádeže, pouze jeden z nich páchal také násilnou trestnou činností.

Rekordman našeho vzorku, 41× soudně trestaný senior-bezdomovec, páchal po celý život téměř výhradně krádeže (speciální recidiva). V době spáchání posledního trestného činu mu bylo 72 let a byl závislý na alkoholu. Naproti tomu všichni prvotrestaní z našeho vzorku spáchali závažnou trestnou činnost – vraždu (4 osoby) a v jednom případě znásilnění.

Analýza trestních spisů se zaměřila nejen na trestnou činnost spáchanou seniory, ale také se snažila tuto skupinu osob blíže popsat. Proto se budeme dále zabývat osobami pachatelů seniorského věku z hlediska jejich pohlaví, věku, dosaženého vzdělání, rodinného zázemí i finančního zabezpečení. Jak následně zjistíme, zejména závažná trestná činnost seniorů je spojena s problematickými vztahy v rodině a jejím nejbližším okolí.

III.1.2.4. Osoba pachatele

Ve vybraném vzorku se sešlo **38 osob seniorského věku odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody**.

Věk seniorů (tabulka 29) byl určen k době spáchání trestného činu. Nejpočetněji byla zastoupena skupina seniorů od 65–69 let (cca 79 % všech odsouzených). Šest osob bylo ve věku 70–74 let, dvě ve věkové kohortě 75–79 let a ani jeden z pachatelů nepřekročil věkovou hranici osmdesáti let.

Tabulka 29: Věková struktura seniorů ze vzorku

Věková kohorta	Počet seniorů
65–69 let	30
70–74 let	6
75–79 let	2
80 +	0
Celkem	38

Nejmladší pachatelé z našeho vzorku dosáhli v době spáchání trestného činu 65 let (9 osob) a byli odsouzeni za krádeže (2), vydírání, zanedbání povinné výživy, ohrožení pod vlivem návykové látky, maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (2), znásilnění a loupež. Nejstaršímu pachateli bylo 77 let a byl odsouzen za vraždu a nedovolené ozbrojování na 9 let.

Ve zkoumaném vzorku bylo zhruba 95 % **mužů** (36 osob) a 5 % žen (zbývající 2 osoby). To zhruba odpovídá poměrnému zastoupení odsouzených žen ve výkonu trestu (srovnej Biedermanová, 2017), neboť k 31. prosinci 2017 vykonávalo v českých věznicích trest odnětí svobody cca 7 % žen.

Téměř všichni senioři v našem vzorku byli čeští občané, pouze tři byli cizinci. Jednalo se o Slováka, Rumuna a občana Spolkové republiky Německo.

Pokud se týká **rodinného stavu**, který byl sledován k době spáchání trestného činu³¹, odlišuje se zjištěný rodinný stav našeho vzorku seniorů od evidovaného rodinného stavu osob ve výkonu trestu odnětí svobody k 31. prosinci 2017. Ve skupině seniorů bylo nejvíce osob ženatých/vdaných a poté osob rozvedených, viz tabulka 30, naproti tomu v roce 2017 byla ve výkonu trestu více než polovina osob svobodných, za ní s velkým odstupem následovala skupina rozvedených (Mäsiarová, 2019). Rozdíl je pravděpodobně způsoben vyšším věkem osob našeho vzorku. Obecně lze vycházet z premisy, že starší ročníky obyvatel v ČR častěji uzavíraly sňatek, zvláště když se jim ze vztahu měli narodit potomci.

Tabulka 30: Rodinný stav seniorů ze vzorku

Rodinný stav	Počet seniorů
Ženatý/vdaná	11
Druh/družka	5
Svobodný/á	4
Vdovec/vdova	3
Registrovaný/á partner/ka	0
Rozvedený/á	9
Neuvedeno	6
Celkem	38

Zkoumaní pachatelé-senioři byli také rodiči a současně prarodiči. V následující tabulce 31 je zaznamenán **počet všech jejich narozených dětí** bez ohledu na to, zda již zemřely. Nejvíce osob ze vzorku mělo pouze jedno dítě (10 osob), dále po dvou³² a třech dětech. Šest osob mělo dokonce čtyři a více dětí, z toho ve dvou případech po 8. Nejméně osob bylo bezdětných. Ve čtyřech případech se údaj nepodařilo zjistit.

Tabulka 31: Počet dětí, které se narodily seniorům ze vzorku

Počet dětí	Počet seniorů
Žádné dítě (bezdětná/ý)	4
Jedno dítě	10
Dvě děti	7
Tři děti	7
Čtyři a více dětí	6
Neuvedeno	4
Celkem	38

31 V průběhu výkonu trestu odnětí svobody často dochází k rozvodu nebo rozluce, a to ať již z důvodu dlouhodobé odluky, spáchaného trestného činu namířeného proti vlastní rodině, finančního zatížení rodiny a z mnoha dalších příčin.

32 Jeden z multirecidivistů, 41× soudně trestaný senior uvedl, že si příjmení svých dvou dcer nepamätuje. Z některých spisů také vyplynulo, že se rodiče s dětmi vůbec nestýkají.

O **zdravotním stavu** seniorů v našem vzorku jsme získali informace ve 29 případech. Seniori si většinou stěžovali jak na fyzické, tak na psychické problémy, mnohdy se vyskytující kumulovaně³³. Ve většině případů se jednalo o chronické nemoci související se stárnutím organismu (vysoký krevní tlak, cukrovka, kardiovaskulární choroby, nemoci pohybového ústrojí atd.). V jednom případě zdravotní problémy odsouzeného ze vzorku vedly dokonce k přerušení výkonu trestu ve věznici.

Seniori se potýkali také se zdoláváním svých závislostí na alkoholu či na drogách (čtyři osoby). Zmíněné skutečnosti mají vliv na zvýšené náklady výkonu trestu, na poskytování zdravotní péče odsouzeným i na práci s nimi.

III.1.2.5. Socioekonomický status pachatelů

Zmínku o **nejvyšším dosaženém vzdělání** osob ze vzorku bylo možné vyčíst pouze ze třiatřiceti spisů. Nejvíce seniorů bylo dle svého vyjádření³⁴ vyučeno nebo mělo základní vzdělání. Naopak vysokoškolsky vzděláno bylo, jak je zřejmé z údajů v tabulce 32, nezvykle vysoké procento seniorů z našeho vzorku (3 osoby, tj. cca 8 %). Pro srovnání, v běžné vězeňské populaci mělo v roce 2017 vysokoškolským titulem zakončeno svoje vzdělání přibližně 1 % odsouzených v českých věznicích. Společně s bakalářským titulem se jednalo asi o 1,5 % odsouzených (srovnej Biedermanová, 2015).

Tabulka 32: Nejvyšší dosažené vzdělání seniorů ze vzorku

Nejvyšší dosažené vzdělání	Počet seniorů
Neukončené základní	2
Základní	8
Vyučen	15
Střední škola a vyučen s maturitou	4
Vysoká škola	3
Jiné	1
Nezjištěno	5
Celkem	38

Většina seniorů byla příjemcem **starobního důchodu** (viz tabulka 33). Někteří seniori se snažili svůj důchod vylepšit podnikáním nebo brigádami. Jeden z nich měl uzavřenou dohodu o provedení práce. Trestná činnost seniorů v některých případech souvisela právě s jejich pracovními aktivitami. Překvapivé je zjištění, že ještě v seniorském věku byly osoby ze zkoumaného vzorku hlášeny jako nezaměstnané nebo se rovnou přiznaly, že na důchod nemohou kvůli své trestní minulosti vůbec dosáhnout.

33 Více než 80 % lidí ve věku na 65 let trpí alespoň jednou chronickou chorobou (Kalvach, a další, 1992). Více než 90 % osob starších 70 let trpí jednou nebo více chronickými nemocemi (Topinková, 2008).

34 Informaci o svém nejvyšším dosaženém vzdělání a profesním postavení poskytovali sami seniori v průběhu trestního řízení a může být zkreslená.

Tabulka 33: Profesní postavení seniorů ze vzorku

Profesní postavení	Počet seniorů
Zaměstnanec – dělnická profese	1
OSVČ/podnikatel	4
Nezaměstnaný	3
Invalidní důchodce	1
Starobní důchodce	26
Jiné	2
Nezjištěno	1
Celkem	38

Šest osob z našeho vzorku do spisu uvedlo, že jsou **osobami bez přístřeší**, tzv. bezdomovci³⁵. Mezi „bezdomovci“ panují odlišnosti ve způsobu jejich života. Zmíněná skutečnost se projevila u seniorů ze vzorku, protože ne všichni před výkonem trestu přespávali náhodně tam, kde se naskytla příležitost, např. na lavičkách v parku, v krmelci atd. Někteří senioři si našli „stabilnější“ bydlení v opuštěných objektech nebo ubytování v azylových domech.

Jednomu z nich, který byl zaměstnaný jako hlídač objektu, poskytoval jeho zaměstnavatel zdarma ubytování v unimobuňce do té doby, než z uzamčené kanceláře skladu, kterou hlídal, odcizil finanční hotovost ve výši 180 000 Kč. Jiný, dvaadvacetkrát soudně trestaný recidivista, prakticky celý život strávil ve výkonu trestu odnětí svobody a mezi jednotlivými vykonanými tresty možnost dlouhodobějšího ubytování ani nehledal.

Rozdílné bylo také **ekonomické zázemí** jednotlivých seniorů. Starobní důchod byl jejich zásadním příjmem, většinou se jednalo o jediný zdroj jejich obživy. Jeho výše se různila, od 6 145 Kč do cca 16 000 Kč. Ve čtyřech případech se senioři snažili zlepšit svoji ekonomickou situaci podnikáním – jako OSVČ, další čtyři si přivydělávali na příležitostných brigádách.

Nejvyšší celkový příjem uvedl senior, který pobíral starobní důchod ve výši téměř 14 000 Kč, ke kterému mu plynul příjem z podnikání cca 25–30 000 Kč měsíčně. Jeho další přivýdělek mu přesto nestačil na splácení svých nebankovních půjček, a protože se obával o život, svou bezvýhodnou životní situaci „řešil“ trestnou činností.

Dalším početným jevem bylo **zadlužení seniorů**. Čtrnáct osob ze třiceti osmi (37 %) přiznalo, že mělo v době spáchání trestného činu dluhy, z toho dvě osoby u nebankovního

35 Definice bezdomovectví nebyla dosud vytvořena. První ucelenější pokus o definici a typologii bezdomovectví přináší publikace autorů kolem Ilji Hradeckého (Hradecký, a další, 2007). Bezdomovectví není vymezeno jednou jedinou správnou definicí a neexistuje ani žádné konkrétní vyčíslení tohoto fenoménu, které by bylo přesným vyjádřením skutečnosti. Jedná se o dynamický jev. V České republice je využívána zákonná definice tzv. osoby bez přístřeší, kterou přináší zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, nevystihuje však přesně obsah bezdomovectví.

Vágnerová například považuje bezdomovectví za komplexní kategorii, ve které nejde jen o vymezení vztahu k bydlení, ale i o určitý způsob života, který akceptují lidé, jejichž osobnost je zásadním způsobem změněna (Vágnerová, 2004).

sektoru. Obě se bály o svůj život. Jedna osoba měla problémy se splácením dluhů z předchozího podnikání a snažila se je umořit příjmy z trestné činnosti, další měla zřízeno zástavní právo na svůj nemovitý majetek.

Na majetek deseti osob byla uvalena **exekuce**. Z některých spisů bylo možné získat informace o jejich počtu připadajících na jednoho dlužníka. Nejvíce exekucí, devět, měla nařízena jedna ze dvou žen z našeho vzorku. Původně se zadlužila, aby mohla splatit dluhy za svého syna, který zemřel. Nejčastěji byla exekuce uvalena na prokazatelný a mnohdy jediný příjem seniorů, a to na jejich starobní důchod.

Dva senioři uvedli, že děti prodali jejich nemovitost a získané peněžní prostředky použili pro svoje vlastní potřeby.

III.1.2.6. Oběti pachatelů seniorského věku

Dosud byli v této kapitole zmiňováni pouze senioři jako pachatelé trestné činnosti. Na tomto místě je třeba se alespoň krátce zmínit o jejich obětech. Ve 23 případech (cca 59 %) byly pro pachatele oběti naprosto cizí, neznámé osoby, které se staly obětí trestného činu naprosto náhodně, např. se v danou chvíli ocitly na místě, kde se nalézal současně i pachatel.

Ke zbývajícím obětem trestné činnosti měl pachatel alespoň určitý vztah, ať již povrchní (např. známý z taneční zábavy), užší (zaměstnavatel, klient, kamarádka bývalé přítelkyně, sousedka) nebo úzký. To znamená, že ve vztahu k pachateli trestného činu se jednalo o osoby blízké, konkrétně o děti, vnučky, manželky, družku, tchána.

Varující skutečností bylo, že skupina obětí – osob blízkých, tvořila nejen poměrně početnou skupinu osob (23 %), ale zejména fakt, že se v některých případech jednalo o tzv. zvláště zranitelné oběti.

Ve třech sexuálně motivovaných trestných činech bylo obětí dítě (§ 2 odst. 4 písm. a) zákona č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů), v jednom případě dokonce tříleté. Z těchto tří kauz se pouze jednou jednalo o dosud netrestaného nedelegantního (neparafilního) pachatele, kterému jeho oběti sloužily jako tzv. náhradní objekt, pokud nemají přístup k dospělému sexuálnímu partnerovi (Weiss & kolektiv, 2005), viz blíže příloha č. 11, kauza č. 3. Dvakrát se jednalo o pachatele, kteří již byli za obdobnou trestnou činnost k trestu odnětí svobody odsouzeni.

III.1.2.7. Přehled hlavních poznatků

Je třeba si uvědomit, že analýza trestních spisů se týkala pouze části seniorů, kteří byli za svoji trestnou činnost odsouzeni k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. To znamená, že se v našem vzorku objevili na jedné straně senioři, kteří hned napoprvé spáchali zvláště závažné zločiny, a na straně druhé se jednalo o recidivisty, kteří páchali a nadále budou páchat přečiny, neboť na jiný způsob života ve svém věku již rezignovali.

Senioři ze zkoumaného vzorku páchali zejména méně závažnou trestnou činností, která dohromady tvořila přibližně polovinu všech spáchaných trestných činů (krádeže, maření

výkonu úředního rozhodnutí). Tomu odpovídá i délka soudem uložených trestů. Nejčastěji byly pachatelům uloženy krátkodobé tresty odnětí svobody do jednoho roku (46 %). Závažným poznatkem naší analýzy je skutečnost, že poměrně velkou část odsouzených seniorů (13 %) tvořily osoby dosud nezatížené kriminální minulostí, tj. osoby prvotrestané, které bohužel spáchaly nejzávažnější trestné činy (vraždy, znásilnění). Opakované záznamy v rejstříku trestů měly přibližně tři čtvrtiny seniorů (dvacet sedm osob). Více než desetkrát byla soudně trestána téměř polovina osob našeho vzorku (43 %).

Nejpočetněji byla ve vzorku zastoupena skupina seniorů ve věku 65–69 let (cca 79 %), nejvíce osob bylo ženatých a vdaných s jedním dítětem. Mezi zkoumanými seniory se vyskytli tři cizinci a dvě ženy. Nejvíce seniorů bylo vyučeno nebo mělo dokončené základní vzdělání (61 %). Ve vzorku se, vzhledem k vězeňské populaci v roce 2017, rovněž vyskytl neobvykle vysoký počet osob s ukončeným vysokoškolským vzděláním (cca 8 %). Příjem většiny odsouzených seniorů tvořil starobní důchod, čtyři osoby podnikaly. Z tohoto důvodu měli senioři ze vzorku rozdílné ekonomické postavení. Lišila se jak výše jejich důchodů, tak i jejich vedlejších příjmů (v rozmezí od 6 145 Kč až do cca 44 000 Kč měsíčně). Čtrnáct osob přiznalo svoje existující dluhy (37 %), na majetek deseti z nich byla uvalena exekuce. Šest osob uvedlo, že jsou osobami bez přístřeší – tzv. bezdomovci (16 %).

Senioři si stěžovali na fyzické i psychické problémy, které se mnohdy vyskytovaly kumulovaně. Jednalo se veskrze o chronická onemocnění související pravděpodobně s jejich věkem.

Důležitá je také informace o obětech jejich trestné činnosti. Zhruba v 59 % případů se jednalo o zcela cizí osoby, které pachatele neznaly. Naopak úzký vztah s pachatelem mělo 23 % poškozených, z toho 3 byly zvlášť zranitelné oběti-děti.

Bez ohledu na změny v metodice shromažďování a zpracování statistických dat zpracovávaných Policií ČR, s přihlédnutím k vývoji kriminality seniorů, lze konstatovat, že počty stíhaných osob seniorského věku (tj. nad 65 let) pozvolna v posledním decenniu rostou. Pozvolna stoupají také počty odsouzených seniorů vykonávajících trest odnětí svobody v českých věznicích. Vězeňská služba ČR je s probíhajícími změnami ve skladbě věkové populace srozuměna a má v plánu se na zvyšující počet seniorů ve věznicích připravit, viz zmiňovaná Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2025.

IV.

Závěr, diskuze

V této publikaci jsme se zabývali jednak zkušenostmi seniorů s kriminálními delikty a jednak trestnou činností seniorů. K dosažení výzkumných cílů, které jsme si vytýčili, jsme:

- 1) podrobně prozkoumali zasažení reprezentativního souboru tří tisíc 65– až 80letých obyvatel České republiky vybranými delikty. Zajímali jsme se o viktimizaci těchto osob během jednoho roku, který předcházel realizaci výzkumu.
- 2) analyzovali trestnou činnost páchanou v České republice osobami staršími 65 let, a to prostřednictvím údajů získaných z resortních statistik a analýzy vybraného vzorku trestních spisů.

- *Výzkum zkušeností seniorů s vybranými delikty přinesl následující poznatky:*

A) Zjistili jsme, že senioři byli, v rámci zkoumaných deliktů, zasaženi hlavně majetkovými delikty, obdobně jako v dříve u nás realizovaných viktimizačních výzkumech zaměřených na všechny věkové kategorie dospělých obyvatel. Velké množství seniorů bylo poškozeno vloupáním do soukromých rekreačních objektů a krádežemi, především osobních věcí. Značné bylo ale i poškození seniorů coby spotřebitelů, a to hlavně podvody při nákupech na prodejních zájezdech a předváděcích akcích (viz tabulka 34).

Oproti našemu očekávání, obětí deliktů, které se vyznačovaly tělesným násilím či hrozbami fyzickým násilím ze strany pachatelů, nebylo mezi respondenty zjištěno vysoké procento. Zasažení jimi uvádělo obvykle mezi cca 1 % až 2 % dotázaných. Protože však takové delikty bývají velmi často oběťmi tajeny, dá se předpokládat, že především atakování seniorů tělesným násilím a vážnými výhrůžkami tělesným násilím ze strany osob, které napadení znali, byl ve skutečnosti vyšší.

Vzhledem k možným závažným následkům násilných deliktů pro oběti seniorského věku (ať v oblasti tělesné či psychické), je ale nutné věnovat pozornost i těmto poměrně nízkým procentům výskytu. Pokud bychom totiž s určitým zjednodušením převedli zjištěný jednoprocenní výskyt deliktu v našem reprezentativním souboru seniorů na 1 % obyvatel ČR

starších 65 let, jednalo by se úhrnem o cca dvacet tisíc osob. To již nelze o zanedbatelném množství obětí fyzických útoků hovořit.

Tabulka 34: Viktimizace seniorů zkoumanými delikty během jednoho roku, který předcházel výzkumu

Delikt:	Abs.	% obětí z 3 047 respondentů nebo % z majitelů/ uživatelů, spotřebitelů ^{x/}
Vloupání do obydlí	194	6,4
Vloupání do chaty/chalupy	165	21,6
Krádež auta	36	2,0
Krádež věcí z auta	137	7,6
Krádež jízdního kola	109	8,9
Krádež osobních věcí	289	9,5
Krádež (vpuštění cizí osoby do obydlí)	68	2,2
Loupež (vč. pokusu)	41	1,4
Fyzické násilí (od cizí osoby)	44	1,4
Vyhrožování fyzickým násilím (od cizí osoby)	104	3,4
Fyzické násilí (od osoby respondentovi známé)	35	1,2
Vyhrožování fyzickým násilím (od osoby respondentovi známé)	65	2,1
Vylákání peněz cizí osobou (vč. pokusu)	68	2,2
Zneužití osobních údajů	22	0,7
Vyžadování úplatku	133	4,4
Žádost o poskytnutí bezpečnost. kódů k on-line účtu/ platebním kartám – internet	80	6,2
Podvod na spotřebiteli – nákup zboží (ne prodejní akce)	313	11,1
Podvod na spotřebiteli – nákup služeb	223	9,0
Podvod na spotřebiteli – nákup na předváděcích akcích, prodejních zájezdech	30	33,0

^{x/} N= 3 047; z nich majitelé/uživatelé aut n=1 812, majitelé/uživatelé chat/chalup n=764, majitelé/uživatelé jízdních kol n=1 232, respondenti, kteří osobně provedli nákup zboží n=2 817, respondenti, kteří osobně provedli nákup služby n=2 474, respondenti, kteří nakoupili produkt na předváděcí akci/prodejním zájezdu n=91, uživatelé on-line účtu/platební karty prostřednictvím internetu n=1 284.

B) Mezi zkoumanými seniory se oběťmi alespoň jednoho ze sledovaných deliktů stalo 41,4 % jednotlivců. Do zpracování uvedeného údaje byly zařazeny po delších úvahách také podvody při nákupech zboží a služeb, včetně na předváděcích akcích a prodejních zájezdech³⁶.

Podvody na seniorech, coby spotřebitelích při různých nákupech, lze považovat za delikty, které obvykle hluboce nenaruší integritu osobnosti poškozeného jako některé jiné, především násilné delikty. Z hlediska společenské závažnosti lze ale uvažovat, že při nich může docházet ke značnému obohacování se jiných ziskuchtivých občanů na úkor starších osob ve větší míře a s menším rizikem, než je tomu u zbývající dospělé populace. Dochází tak ke zneužívání snížené odolnosti a snížené schopnosti části seniorů efektivně

36 Pokud jsme do zpracování zasažení seniorů více delikty nezahrnuli podvody při nákupech zboží a služeb a podvody na nákupních akcích či prodejních zájezdech, bylo během jednoho roku, který předcházel výzkumu, zasaženo šestnácti zbývajícími delikty 31,2 % respondentů.

čelit situacím a jevům, které je poškozují. Také cílené uplatňování agresivních prodejních praktik a různých manipulativních technik vůči seniorům je sociálně patologickým jevem a je nezbytné ho potlačovat.

Jelikož nemáme aktuální srovnatelné poznatky o zasažení naší dospělé populace podvody při nákupu zboží a služeb, nemůžeme s určitostí říci, zda jsou právě senioři coby spotřebitelé poškozováni více než zbytek dospělého obyvatelstva. Zřejmě to je jen u nákupních akcí a prodejních zájezdů, které jsou speciálně zaměřovány na seniory. Z námi dotázaných seniorů se fyzicky zúčastnila takových akcí téměř desetina (8 %). Zjištěné množství osob, které se účastnilo uvedených akcí, ukazuje, že aktivita tzv. „šmejdů“ je stále značná a osvětové působení na seniory v této oblasti má ještě rezervy.

V souvislosti s tím, že prodej různých produktů se začíná čím dál více odehrávat v tzv. e-shopech, bude nezbytné do budoucna při zkoumání seniorské populace spotřebitelů tuto skutečnost náležitě zohlednit (již dnes zhruba polovina námi zkoumaného souboru starých osob užívala běžně internet).

Finanční a materiální poškozování seniorů není u nás ani v jiných oblastech, než je právě ta spotřebitelská, předmětem systematického zájmu veřejnosti. Senioři-starobní důchodci, mohou být i vzhledem ke svým pravidelným finančním příjmům z důchodů, zajímavou cílovou skupinou pro obohacování se jiných osob na jejich úkor. Dílčí poznatky, které jsme získali o seniorech jako spotřebitelích, jsou tak výzvou k dalšímu zkoumání různých forem jejich materiálního a finančního poškozování, s cílem připravit strategie, jak je v této oblasti více ochránit. Týká se to i finančního a materiálního vykořisťování seniorů v jejich soukromí.

C) Výzkum ukázal, že mladší i starší senioři (v našem výzkumu mladší senioři – jedinci 63– až 72letí; starší senioři – jedinci 73– až 80letí) se stali oběťmi jednotlivých sledovaných deliktů obvykle v obdobné míře. Statisticky významné rozdíly byly zjištěny mezi uvedenými dvěma věkovými skupinami seniorů jen u tří ze zkoumaných 19 deliktů³⁷. Dá se tak říci, že zkoumaný věkový segment seniorů byl zasažen většinou výzkumem sledovaných deliktů obdobně jak mezi seniory mladšími, tak staršími.

Vzhledem k použité metodě zkoumání viktimizace starších osob (která byla podobná metodě obvykle používané při zkoumání viktimizace kriminálními delikty celé dospělé populace – s jejími přednostmi i nedostatky) jsme uplatnili věkové ohraničení dotazovaného souboru seniorů. Neměli jsme vzhledem k náročnosti dotazování v úmyslu toutéž metodou zkoumat viktimizaci obyvatelstva staršího 80 let. Předpokládali jsme, že u nejstarších obyvatel (tj. více jak 80letých – kterých jsou mezi našimi občany v současnosti cca 4 %) bude do budoucna vhodnější zkoumat viktimizaci menším počtem deliktů u speciálně vybraných souborů (např. u osob žijících v domácím prostředí, u osob z prostředí různých pobytových zařízení apod.), a to za využití ještě individuálnějšího přístupu k respondentům, než který jsme využili při terénním šetření my.

37 Jednalo se o krádeže, ke kterým došlo po vpuštění někoho cizího do obydlí, dále o podvodné vylákání finanční hotovosti a o podvody (ošizení) při nákupu služeb.

D) Při zkoumání seniorů žijících v **různě velkých místech bydliště** (do 20 tisíc obyvatel; nad 20 tisíc obyvatel) bylo zjištěno, **že mezi obyvateli větších měst bylo signifikantně více seniorských obětí vloupání do obydli, krádeže jízdního kola, krádeže osobních věcí, podvodu při nákupu zboží než mezi obyvateli měst a obcí menších.** To pravděpodobně souvisí s větší anonymitou prostředí velkých měst a celkovým, obvykle vyšším, výskytem kriminality zde. Na druhou stranu **mezi zkoumanými obyvateli menších měst a obcí bylo zjištěno více seniorských obětí vylákání finanční hotovosti cizí osobou** než mezi jedinci žijícími ve městech velkých (nad 20 tisíc obyvatel). V naposledy uvedeném případě lze kalkulovat, že především oběti z nejmenších obcí do 2 tisíc obyvatel, které mezi osobami zasaženými tímto deliktem byly zastoupeny v našem výzkumu do velké míry, mohou být lépe dostupní podvodnému jednání pachatelů. Obvykle totiž žijí nejen sami, ale často v dobře přístupných rodinných domcích, kde je dostatek příležitostí k manipulativnímu jednání pachatelů.

E) **Senioři obou pohlaví byli většinou u sledovaných deliktů zasaženi v obdobné míře.** Výjimkou byly oběti fyzického násilí a oběti vyhrožování fyzickým násilím od respondentovi neznámé osoby. Jejich obětí bylo signifikantně více mezi muži než mezi ženami. Lze předpokládat, že muži i v pozdějším věku, ve srovnání se ženami, žijí životním stylem, díky němuž ve svém širším okolí přicházejí častěji do styku s meziosobním fyzickým násilím.

Při nákupu služeb bylo také zjištěno signifikantně více poškozených obětí mezi muži než mezi ženami. Zde se pravděpodobně na výsledku odrazila skutečnost, že při výzkumu byly uváděny respondenty mezi nakupovanými službami často věci technického rázu, jako např. zařizování záležitostí souvisejících se stavebními pracemi, servisy aut apod. a lze předpokládat, že tyto služby rovněž ve starší populaci obvykle sjednávají spíše muži než ženy.

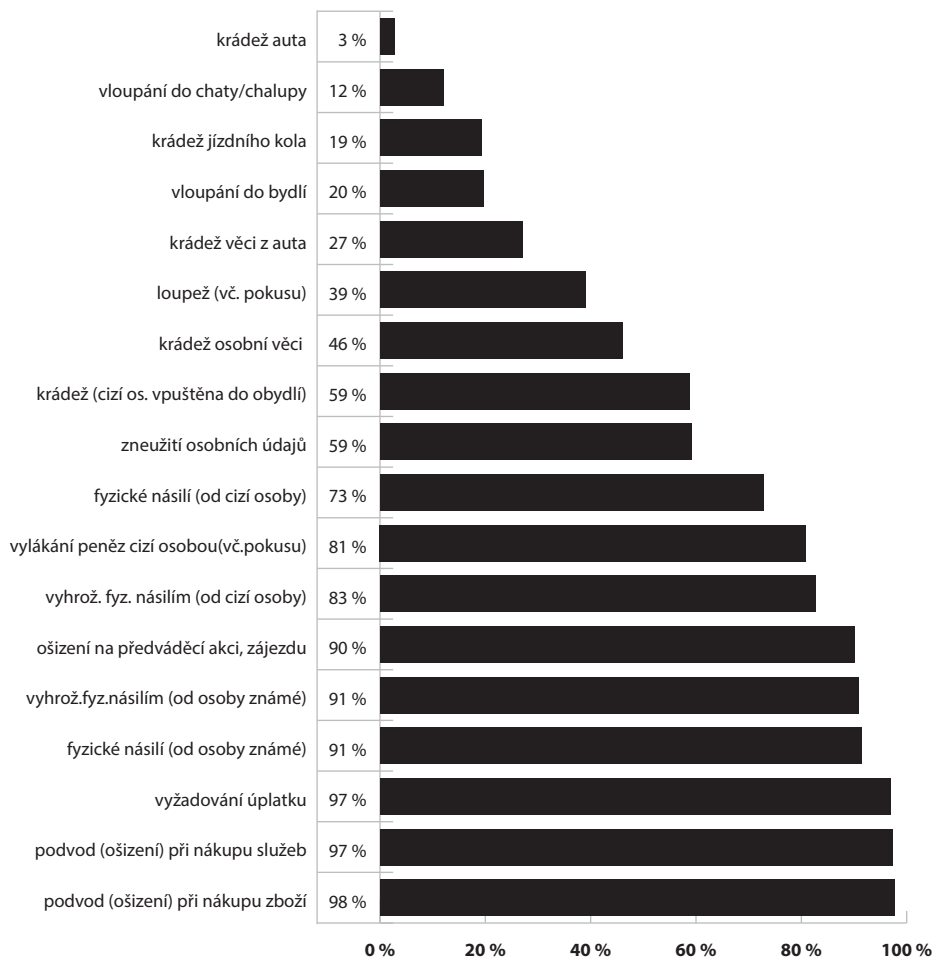
F) Pokud jde o míru latence výskytu pro výzkum vybraných deliktů ohrožujících seniory, tedy **zjištění deliktů neoznamených oběťmi-respondenty policii**, bylo zřejmé, že na policii se obracely spíše osoby, kterým byl poškozen jejich majetek. **Násilné delikty byly zveřejňovány méně často**, právě tak jako poškození při nákupu nějakých produktů (viz graf 27). To víceméně odpovídá nálezům některých z již dříve realizovaných viktimizačních výzkumů dospělého obyvatelstva u nás.

Naše poznatky dokládají, že v praxi při snaze zamezovat poškozování starších osob kriminalitou a dalšími sociálně nežádoucími jevy, je třeba brát v potaz, že značné množství seniorů se na policii neobrací. V důsledku toho nejen zásah proti pachatelům zůstává omezen, ale současně i oběti nemůže být poskytnuta pomoc. Vzhledem k možným velmi závažným důsledkům zavadového jednání vůči seniorům (a to především vůči těm nejstarším – nejen v oblasti fyzického násilí, ale třeba i materiálního vykořisťování), je na společnosti, aby byla aktivní ve vyhledávání takových případů a citlivá při jejich řešení.

To vyžaduje průběžné vzdělávání pracovníků, kteří přicházejí při výkonu své profese se seniory a seniorskými oběťmi do styku (policisté, soudci, lékaři, psychologové, pomáhající a pečovatelský personál v různých zařízeních a organizacích apod.). Na druhou stranu osvěta mezi seniory se musí zaměřit na to, aby se oni sami nejen vyhýbali situacím, v nichž by se mohli stát oběťmi, ale aby v případě, že se oběťmi stanou, vyhledali pomoc a případ oznámili kompetentním osobám.

G) V souvislosti se zjištěním skutečnosti, že se delikt seniorovi stal, bylo doloženo, že **na organizace pomáhající obětem násilí a kriminality se obraceli se žádostí o pomoc spíše jen jednotlivci**. Zůstává tak otázkou, zda tento stav byl způsoben neinformovaností o existenci takové možnosti pomoci nebo zda zde působily i jiné důvody (např. snížená dostupnost pomoci takových organizací i s ohledem např. na případnou omezenou mobilitu starších osob apod.). Naše zjištění mimo jiné ukazuje na potřebu větší propagace práce pomáhajících organizací také mezi starším obyvatelstvem.

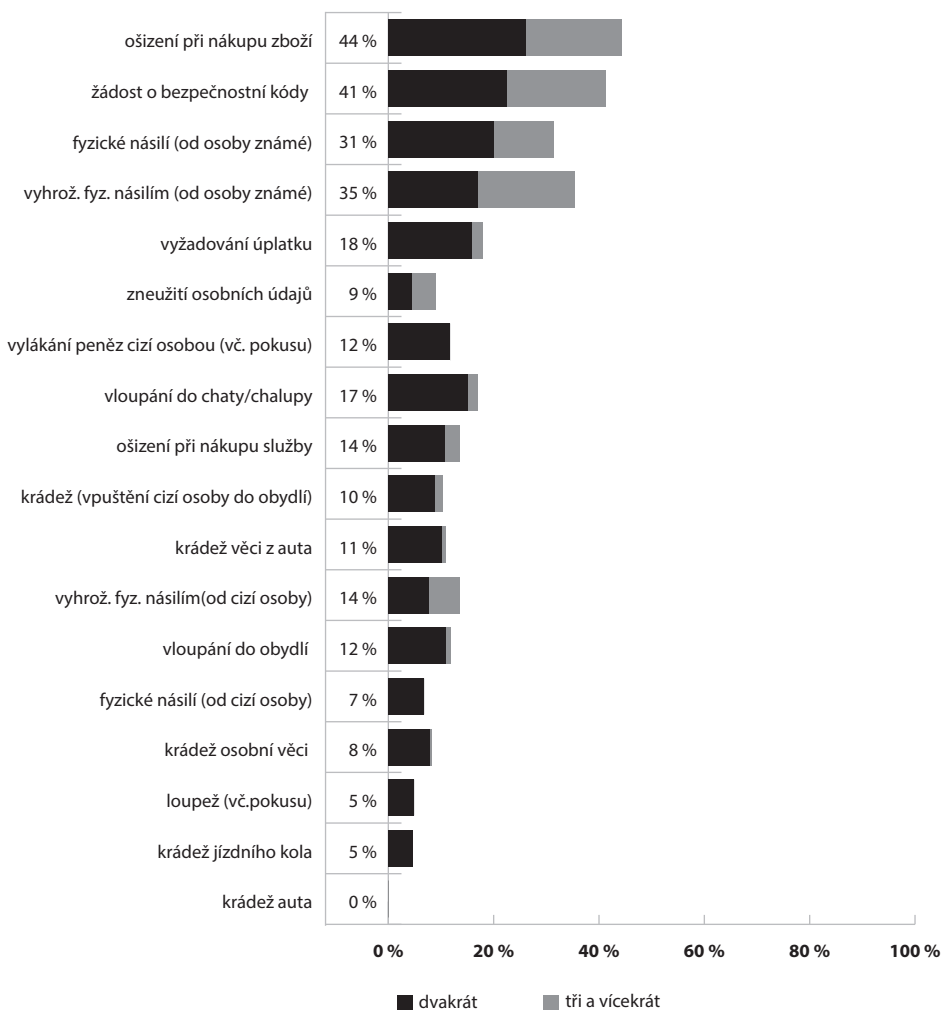
Graf 27: Procentní zastoupení osob u jednotlivých deliktů, které neoznámily policii poslední delikt, kterého se staly obětí (% z 3 047 respondentů či vlastníků/uživatelů či spotřebitelů)

H) Mezi respondenty-oběťmi fyzického násilí a vyhrožování fyzickým násilím, kde pachatelem je osoba obětí známá, nebyla výjimkou opakovaná viktimizace (viz graf 28). Potvrdil se tak názor, že jak mezilidské vztahy rodinné, tak také z blízkého sociálního okolí, bývají častým zdrojem opakovaného násilí vůči seniorům. S ohledem na to, že ve vyšším věku bývají seniři na svých bližních a lidech, kteří žijí v jejich bezprostřední blízkosti, při každodenních činnostech značně závislí, je potřeba tomuto zjištění věnovat náležitou pozornost. Dopad opakovaného násilného a nepřátelského jednání ze strany seniorovi blízkých osob bývá totiž mnohem více devastující než obvykle spíše náhodné násilí od někoho cizího, např. někde na ulici. Delikty páchané osobami, které senior zná (ať již se jedná o členy rodiny či jiné seniorovi známé osoby), je třeba více z hlediska preventivního působení podchytit. Zvláštní pozornost by si zasloužili v tomto ohledu především nejstarší seniři a seniři žijící nejen v domácím prostředí, tak také v různých sociálních a zdravotnických zařízeních.

Graf 28: Opakovaná viktimizace tím samým deliktem (% z 3 047 respondentů či vlastníků/uživatelů či spotřebitelů)

Ch) Dluhy bylo zatíženo nemalé množství námi dotázaných seniorů. Jednalo se o více jak každého desátého (cca 11 %), z toho plná pětina měla problémy s jejich splácením. Cca 5 % dlužníků přiznalo, že vůči nim je vedena pro neplacení peněžních závazků exekuce.

Uvedená pětina zadlužených, která má v poměrně vysokém věku problémy splácet svoje dluhy, dává tušit, že s ubývajícimi finančními zdroji ve starobním důchodu u části z nich dojde dříve, či později k situaci, kdy jejich dluhy budou úředně vymáhány. To pravděpodobně velmi nepříznivě ovlivní zbytek jejich života.

Z předešlých rozborů věnovaných zadlužování seniorů ústícího do exekucí vyplynulo, že vedle právních opatření vedoucích k regulaci exekucí, má především výchova obyvatel již od útlého věku k finanční gramotnosti a kritickému myšlení naději na zlepšení situace v oblasti současného nadměrného zadlužování osob.

V souvislosti s problematikou dluhů jsme také zjistili, byť v našem souboru respondentů se jednalo o případy ojedinělé, že osobní údaje seniorů bývají zneužity také pro získání různých finančních půjček. Mezi dříve námi zjištěnými příčinami zadlužení seniorů se mezi deseti nejčastějšími důvody zadlužení, které vyústily do exekucí, vyskytlo zneužití jejich osobních údajů. To znamená, že i výzkumně obtížně dostupná oblast, jakou je právě zneužívání osobních údajů, by si zasloužila v souvislosti s naší seniorskou populací celkově větší pozornost.

I) I když mezi pachateli násilného chování vůči zkoumaným seniorům byli hlavně muži, pachatelkami fyzického násilí byly rovněž ženy. Útoky žen obvykle směřovaly vůči obětem-ženám, ale v některých případech i vůči mužům. Můžeme předpokládat, že právě mezi původci násilných útoků proti starším osobám obou pohlaví, které se již nevyznačují v pokročilém věku obvykle velkou fyzickou silou, nebudou ženy nijak ojedinělé. Trestná činnost páchaná ženami vůči osobám, které se mohou bránit v omezené míře (děti, senioři), vzhledem k jejímu charakteru a prostředí, ve kterém k ní dochází, často uniká pozornosti. Naše poznatky naznačují, že při ubližování seniorům může jít o aktivity pachatelek, které ve svých důsledcích mohou být vzhledem k cílové skupině osob velmi závažné a značně devastující. Navíc v pečovatelských a pomáhajících profesích, kde se zachází se seniory, působí ženy velmi často.

J) Viktimizační výzkum zaměřený výhradně na seniorskou populaci, poznatky, z něhož jsme prezentovali v této publikaci, je prvním šetřením tohoto druhu u nás. Nemůžeme proto získaná data porovnat s daty z dřívějších obdobných výzkumů seniorů a zjistit, jak se situace kolem viktimizace staršího obyvatelstva vyvíjí v čase. Vedle toho, srovnání s výsledky získanými z již dříve provedených viktimizačních výzkumů celku dospělého obyvatelstva u nás, jsou z různých důvodů značně problematická.

Protože seniorská populace v ČR podle prognóz poroste, informace o ní, pokud jde o poškození různými sociálně nežádoucími jevy, včetně kriminality, budou nezbytné. Pro získávání dalších souhrnných informací o zasažení seniorů kriminalitou a jinými jevy s ní spojenými, bude vhodné pravidelně opakovat obdobný výzkum, jako byl ten námi provedený, nejlépe s několikaletým odstupem. Pokud by taková rozsáhlá výzkumná

akce nemohla být do budoucna realizována, bylo by třeba získávat opakovaně alespoň základní údaje o zasažení seniorské populace vybranými delikty. U nich by měly být zjišťovány informace týkající se frekvence výskytu jevů opakované viktimizace, ohlašování policii, že se delikt stal (latence). Jinou cestou, ale podle našeho názoru již mnohem méně vhodnou, se jeví viktimizační výzkumy veškeré dospělé populace obyvatel realizovat na tak rozsáhlých souborech osob, aby seniorská část zkoumaného vzorku byla dostatečně velká a umožnila smysluplné zpracování získaných dat týkajících se seniorů. To vše také za účelem porovnání se zbývající dospělou populací. U nejstarších obyvatel ve věku nad 80 let věku bude potřeba, podle našeho názoru, provádět dotazování na viktimizaci menším počtem deliktů za využití velmi individuálního přístupu k respondentům.

- *Z druhého námi realizovaného šetření, zaměřeného na analýzu dostupných statistických dat a trestné činnosti páchané v ČR osobami staršími 65 let, které byly za svou trestnou činnost odsouzeny k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, jsme získali následující poznatky:*

K/ Stárnutí české populace mimo jiné způsobuje, že roste počet stíhaných a pravomocně odsouzených osob seniorského věku. **Roste také počet odsouzených seniorů vykonávajících trest odnětí svobody v českých věznicích.** To může být způsobeno zejména páčáním méně závažné trestné činnosti stárnoucími kriminálními recidivisty, pro které je tento způsob obživy často jediným známým způsobem jejího obstarávání a kterým výkon trestu ve věznicích mnohdy supluje pobyt v sociálních a zdravotnických zařízeních. Další příčinou může být výkon dlouhodobých nepodmíněných trestů odnětí svobody ukládaných pachatelům závažné trestné činnosti. Ve všech případech se u seniorů starších 65 let jedná o osoby trvale pracovní nezařaditelné³⁸, které nejsou s ohledem na svůj věk ve výkonu trestu povinny pracovat, pokud o zařazení do práce samy nepožádají. To koresponduje s postavením seniorů téhož věku na svobodě, kteří již také zpravidla nepracují a pobírají starobní důchod. Postavení seniorů ve výkonu trestu je však odlišné. Například dluhy vzniklé seniorům v době před jejich odsouzením rostou a některé další vznikají (náklady na výkon trestu odnětí svobody, za služby advokáta a jiné). Odsouzení senioři se tak dostávají do spirály zadlužení, ze které bez pomoci zvenčí není úniku. Proto je třeba, aby se s řešením dluhů a konkrétními plány na **oddlužování seniorů začalo ve výkonu trestu co nejdříve.** Jinak je téměř stoprocentně jisté, že se díky své bezvýhodné finanční situaci po propuštění na svobodu ocitnou ve vězení znovu.

Z provedené analýzy 40 trestních spisů vyplynulo, že senioři ze zkoumaného vzorku páchali zejména méně závažnou trestnou činností. Tomu odpovídala i délka soudem uložených trestů. Téměř v polovině případů byly pachatelům uloženy krátkodobé tresty odnětí svobody do jednoho roku. Na druhé straně senioři spáchali téměř ve 13 % případů zvláště závažné zločiny. Opakované záznamy v rejstříku trestů měly přibližně tři čtvrtiny seniorů. Překvapujícím poznatkem naší analýzy spisů byla skutečnost, že až dosud netrestaní senioři, tj. bez záznamu v rejstříku trestů, spáchali nejzávažnější trestné činy (vraždy, znásilnění).

38 § 69 odst. 1 písm. a) zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů.

Z analýzy trestních spisů navíc vyplynulo, že **senioři již v době spáchání trestného činu trpěli, někdy i kumulovaně, fyzickými i psychickými problémy souvisejícími s jejich vyšším věkem**. V rámci probíhajících programů zacházení v českých věznicích se tato skutečnost projevuje zvýšenými nároky na psychickou odolnost i odbornost vězeňského personálu, tlakem na další vzdělávání vězeňského personálu a v neposlední řadě také na vybavení a stavební úpravy věznic. Vězeňská služba ČR bude, s ohledem na zvyšující se počty seniorů ve věznicích, v blízké budoucnosti postavena nejen do pozice instituce zajišťující výkon trestu odnětí svobody, ale také instituce poskytující péči vězněným osobám pokročilého věku.

Očekávané změny ve věkové struktuře osob v českých věznicích se odrazily také v jednom ze specifických cílů Konceptce rozvoje českého vězeňství do roku 2025. Tento cíl usiluje o přípravu českého vězeňství na důsledky pramenící z obecného společenského trendu stárnutí populace. Měl by být realizován jednak prostřednictvím zřizování sociálních lůžek, případně tzv. sociálních domů pro vězněné osoby, ve kterých by vedle zdravotních služeb měla být odsouzeným zajištěna také sociální péče. Vězeňská služba ČR současně počítá se změnou právní úpravy tzv. trvale pracovně nezařaditelných osob, mezi které jsou osoby starší než 65 let v současnosti zařazeny. Do této kategorie osob by měly být po změně zařazeny pouze osoby se zdravotními potížemi, nikoli zdraví senioři, se kterými by pak bylo možné odlišně pracovat v rámci programů zacházení (Konceptce vězeňství, 2017).

Jako podklady k plánovaným změnám při práci s osobami seniorského věku by měla vězeňské službě sloužit především data z Vězeňského informačního systému s přihlédnutím ke zdravotním a socioekonomickým problémům vězněných seniorů. Na základě těchto údajů by bylo v budoucnu možné lépe reagovat na odlišné potřeby seniorů ve výkonu trestu odnětí svobody.

Celkový závěr: seniory námi zkoumaného věkového rozpětí je nutno považovat za specifickou skupinu obětí i pachatelů kriminality. Proto je třeba hledat způsoby, jak starší osoby před trestnou činností lépe chránit. Současně je nezbytné pachatelům trestné činnosti seniorského věku, kteří se v rámci vykonávaného trestu ocitnou v českých věznicích, poskytnout programy zacházení vstřícné k jejich specifickým potřebám.

Společnost by se měla snažit aktivně eliminovat sociálně patologické jevy zaměřené speciálně vůči seniorům. Zvlášť je třeba potlačovat více, či méně skryté formy kriminálních jednání proti nim, která negativně ovlivňují jejich život ve veřejném prostoru i v jejich soukromí. Pokud již k trestné činnosti zaměřené na seniorskou populaci dojde, je třeba nabídnout seniorským obětem kompetentní pomoc.

Resumé

Publikace se zabývá problematikou viktimizace seniorů kriminálními delikty a trestnou činností seniorů. Obsahuje v první části, vedle teoretického pojednání o zkoumání špatného zacházení se seniory, výzkumem získané aktuální údaje o zkušenostech **reprezentativního souboru tří tisíc osob ve věku 65 až 80 let z celé ČR** s vybranými kriminálními delikty. Druhá část publikace prezentuje údaje o trestné činnosti seniorů v ČR z pohledu českých resortních statistik. Přináší rovněž aktuální poznatky z analýzy trestních spisů týkajících se pachatelů ve věku 65 a více let, kterým byl za jejich trestnou činnost soudem uložen nepodmíněný trest odnětí svobody.

1. Konkrétním cílem provedeného **viktimizačního výzkumu** bylo zjištění míry viktimizace obyvatel seniorského věku v ČR vybranými 19 kriminálními delikty, a to během jednoho roku, který předcházel výzkumu. Současně bylo cílem terénního šetření získat bližší informace související s viktimizací zkoumanými delikty (např. o opakování viktimizace, o míře nahlášení incidentu policii, o důvodech neoznámení incidentu policii, o subjektivní závažnosti deliktu apod.). Předmětem zájmu byly i názory respondentů na vybranou problematiku související s kriminalitou. Sledovány byly nejen obavy z kriminality, ale i zkušenosti respondentů s vybranými kriminogenními jevy, názory na práci policie apod.

Data byla získána při osobním rozhovoru tazatelů s respondenty (CAPI). Při přípravě dotazníku pro výzkum jsme se inspirovali metodologickými postupy používanými při mezinárodních výzkumech obětí trestné činnosti (ICVS – International Crime Victim Survey). Sběr dat dotazníkem v terénu provedla profesionální agentura.

2. Cílem druhého šetření, zaměřeného na **seniory jako pachatele trestné činnosti**, bylo zmapovat jimi spáchanou trestnou činnost v ČR ve vymezeném období. Záměrem bylo nejen analyzovat trestnou činnost seniorů pohledem dostupných statistických údajů, ale také získat informace o trestné činnosti seniorů a jejich osobnostních charakteristikách na základě analýzy vybraného vzorku trestních spisů.

● **O zkušenostech seniorů v ČR s vybranými kriminálními delikty během jednoho roku, který předcházel realizaci terénního šetření, můžeme uvést následující poznatky.**

- *Delikty, které zasáhly domácnost respondenta (bylo zkoumáno pět deliktů)*

Zkušenost s vloupáním do chaty/chalupy měla více jak pětina majitelů/uživatelů těchto rekreačních objektů (21,6 %). Okradeno o věci z auta bylo 7,6 % majitelů/uživatelů automobilů, 6,4 % respondentů se někdo vloupal do obydlí (případně do objektů, které k obydlí patří). Téměř každému desátému majiteli/uživateli kola (8,9 %) byl tento dopravní prostředek zcizen. Celým 2 % majitelů/uživatelů automobilu používaného pro soukromé účely byl tento dopravní prostředek ukraden.

K **opakované viktimizaci** tím samým deliktem došlo nejčastěji, a to u necelé pětiny obětí, při vloupání do chaty/chalupy (17 %). Na druhou stranu žádná z obětí krádeže auta se nestala obětí takové krádeže vícekrát než jednou. Opakovaně bylo poškozeno cca 5 % obětí

krádeže kola a zhruba každá desátá oběť krádeže věcí z auta (11 %) a vloupání do obydlí (12 %). K opakované viktimizaci zkoumanými delikty došlo během jednorozního období obvykle dvakrát.

Skutečnost, že se delikt stal, **neoznámilo policii** téměř 30 % obětí krádeže věcí z auta (27 %), pětina obětí vloupání do obydlí a přilehlých objektů (20 %) a 19 % obětí krádeže jízdního kola. Asi desetina osob poškozených vloupáním do chaty/chalupy neinformovala policii, že k události došlo (12 %). Jen jeden majitel/uživatel auta se kvůli jeho krádeži neobrátil na policii (3 %).

Po nahlášení deliktů policii byla **nespokojena s prací policistů** asi třetina obětí krádeže automobilu (34 %), téměř 40 % obětí vloupání do chaty/chalupy (39 %) a obětí vloupání do obydlí (38 %). Nespokojena s prací policie byla polovina obětí krádeže jízdního kola a 58 % obětí krádeže věcí z auta.

– *Delikty proti osobě respondenta – bez použití fyzického násilí ze strany pachatele (bylo zkoumáno šest deliktů)*

Téměř každý desátý respondent se **stal obětí** krádeže osobní věci (9,5 %). Krádežemi v bytě/domě, po vpuštění cizí osoby do obydlí, bylo poškozeno 2,2 % respondentů a totéž procento dotázaných bylo obětí vylákání větší finanční hotovosti cizí osobou (či pokusu o ně). Téměř jedno procento dotázaných uvedlo, že jejich osobní údaje byly zneužity (0,7 %). Se žádostí o úplatek či s jeho zjevným očekáváním měly zkušenost 4,4 % respondentů. Na internetu bylo požádáno 6,2 % uživatelů online účtů/platebních karet o sdělení bezpečnostních kódů k těmto produktům (na které, až na zcela ojedinělé případy, oslovené osoby nereagovaly).

Zhruba každá desátá oběť krádeže osobních věcí (8 %), krádeže v bytě/domě po vpuštění cizí osoby do obydlí (10 %), vylákání peněz cizí osobou (12 %) a zneužití osobních údajů (9 %) se setkala s **opakovanou viktimizací** tím samým deliktem. K viktimizaci došlo během jednorozního období obvykle dvakrát.

Asi pětina osob, kterou někdo požádal o úplatek, se s tímto jevem setkala opakovaně (18 %). Zhruba 41 % uživatelů internetu, od kterých někdo podezřelý požadoval sdělení bezpečnostních kódů k internetovému bankovníctví a/nebo platebním kartám, bylo kontaktováno opakovaně.

Policie nebyla informována zhruba polovinou obětí krádeže osobních věcí, že je někdo okradl (46 %). O krádeži v bytě/domě, po vpuštění cizí osoby do obydlí, neinformovalo policii 59 % poškozených a totéž procento obětí se neobrátilo na policii při zjištění, že jejich osobní údaje byly zneužity. Obětí vylákání peněz cizí osobou (či pokusu o ně) se na policii neobrátilo 81 %. O 97 % osob, které někdo požádal o úplatek (nebo dal jasně najevo, že úplatek očekává), se policie nedozvěděla. U jedinců, které někdo požádal o poskytnutí bezpečnostních kódů k platebním kartám a/nebo on-line účtům prostřednictvím internetu, nebylo zjišťováno, zda o této události informovali policii.

Spokojenost s prací policie po oznámení, že k události došlo, byla sledována jen u tří deliktů. Zhruba 40 % obětí krádeže osobních věcí (42 %), krádeže v bytě/domě po vypuštění cizí osoby do obydli (39 %) a vylákání peněz cizí osobou (40 %) nebylo s prací policie spokojeno.

- *Delikty proti osobě respondenta – za použití fyzického násilí ze strany pachatele (bylo zkoumáno pět deliktů)*

Oběťmi závažného vyhrožování fyzickým násilím od napadeným neznámých osob se staly 3,4 % dotázaných jedinců. Vyhrožováním fyzickým násilím od členů rodiny a dalších osob, které napadený jedinec znal, byla zasažena 2,1 % respondentů. Oběťmi loupeže se stalo 1,4 % respondentů a oběťmi fyzického násilí ze strany cizích osob bylo rovněž 1,4 % dotázaných. S tělesným násilím od členů rodiny a dalších obětí známých útočníků se setkalo 1,2 % respondentů.

Opakovaná viktimizace tím samým deliktem byla během sledovaného jednoročního období nejvyšší mezi oběťmi vyhrožování fyzickým násilím od obětí známých osob (35 %) a mezi oběťmi fyzického násilí ze strany pachatele, kterého napadení znali (31 %). Nejnižších hodnot dosáhla opakovaná viktimizace u loupeže (necelých 5 %). S fyzickým násilím osoby, kterou napadený neznal, mělo opakovanou zkušenost 7 % obětí a se závažnými výhrůžkami fyzického násilí respondentovi od cizích osob se setkalo 14 % obětí.

Policii událost neohlásila převážná většina jak obětí fyzického násilí ze strany osob, které respondent znal (91 %), tak ze strany útočníků, které neznal (73 %). Na policii se také neobracela většina obětí jak závažného vyhrožování fyzickým násilím od osob respondentovi známých (91 %), tak těch, které neznal (82 %). Loupež policii neoznámilo 39 % obětí.

- *Podvody (ošizení) při nákupu zboží a služeb respondentem (byly zkoumány podvody na spotřebiteli při nákupu služeb, podvody při nákupu zboží a podvody při nákupu produktů na prodejních zájezdech a předváděcích akcích)*

Při nákupech zboží a při nákupech služeb **byla podvedena** asi desetina spotřebitelů. V prvním případě 11,1 %, v druhém 9,0 %. Nejvíce podvedených spotřebitelů, a to třetina (33,0 %), byla mezi nakupujícími účastníky prodejních zájezdů a předváděcích akcí.

Opakovaně bylo ošizeno při nákupu zboží 44 % zákazníků, při nákupu služeb 14 %. Osob, které provedly nákup na předváděcích akcích a prodejních zájezdech, jsme se na opakovanou viktimizaci nedotazovali.

Policii oznámili, že byli při nákupech podvedeni (ošizeni) jen jednotlivci. I když někteří spotřebitelé prohrěšky oznamovali organizacím zabývajících se ochranou spotřebitelů, přesto se na oficiální orgány obracelo se svojí stížností jen minimum osob poškozených při nákupech.

– *Zkušenosti s 19 delikty:*

Při zkoumání seniorů s **různě velkými místy bydliště** (do 20 tisíc obyvatel; nad 20 tisíc obyvatel) bylo zjištěno následující. Mezi obyvateli větších měst (nad 20 tisíc obyvatel) bylo signifikantně více obětí vloupání do obydlí, krádeží kol, krádeží osobních věcí, podvodů při nákupu zboží než mezi obyvateli měst a obcí menších (do 20 tisíc obyvatel). Na druhou stranu mezi obyvateli menších měst a obcí bylo zjištěno více obětí vylákání finanční hotovosti (nebo pokusu o ně) než mezi osobami žijícími ve městech velkých (nad 20 tisíc obyvatel).

Jedinci obou pohlaví byli sledovanými 19 delikty zasaženi obvykle v obdobné míře. Výjimkou byly oběti fyzického násilí a oběti vyhrožování fyzickým násilím od osoby, kterou napadení neznali. Jejich obětí bylo signifikantně více mezi muži než mezi ženami.

Statisticky významné rozdíly byly zjištěny mezi **dvěma věkovými skupinami** respondentů (jedinci, mladší“, tj. 63– až 72letí; jedinci „starší“, tj. 73– až 80letí) jen u tří ze zkoumaných 19 deliktů. Jednalo se o oběti krádeže v obydlí, ke které došlo po vpuštění někoho cizího do bytu/domu, a o oběti podvodného vylákání finanční hotovosti. Těmito dvěma delikty bylo poškozeno signifikantně více osob mezi respondenty „staršími“ než mezi respondenty „mladšími“. Naopak tomu bylo u obětí podvodu při nákupu služeb.

– **Oběťmi alespoň jednoho** ze zkoumaných 19 deliktů se stalo během jednorozčího období 41,4 % dotázaných osob. Jedním deliktem bylo zasaženo 21,7 % respondentů, 10,4 % dvěma delikty. Oběťmi tří deliktů bylo 5,1 % dotázaných a čtyř a více deliktů 4,2 % respondentů.

V souboru respondentů bylo mezi osobami mladšími (65– až 72letými) statisticky významně více jedinců, kteří se stali oběťmi alespoň jednoho zkoumaného deliktu (43,3 %), než tomu bylo mezi jedinci staršími (73– až 80letými) (37,8 %). Také mezi respondenty žijícími ve městech s více jak 20 tisíci obyvateli bylo signifikantně více osob zasaženo alespoň jedním deliktem (45,6 %), než tomu bylo mezi jedinci, kteří bydleli v obcích a městech menších (37,5 %).

Mezi oběťmi alespoň jednoho z 19 sledovaných deliktů bylo signifikantně více osob, které hodnotily policii jako méně úspěšnou při kontrole kriminality v místě jejich bydliště, než tomu bylo mezi respondenty, kteří se oběťmi žádného ze sledovaných 19 deliktů nestali.

– **Dluhy** bylo zatíženo 11 % respondentů, tedy zhruba každý desátý (346 osob). Z těchto dlužníků bezmála pětina měla problémy se splácením dluhů (19 %). Zhruba 5 % dlužníků přiznalo, že vůči nim je vedena pro neplacení peněžních závazků exekuce.

– **Strach z kriminality** (vyhýbání se některým místům nebo lidem z důvodu své bezpečnosti, když se osoby pohybují samy venku po setmění v okolí svého bydliště) uvedlo 40 % respondentů. Signifikantně více osob, které měly obavy o svou bezpečnost, bylo mezi obyvateli větších měst (44,3 %) než mezi obyvateli obcí a měst menších (37,4) (do 20 tisíc obyvatel). Bylo jich také signifikantně více mezi ženami (51,9 %) než mezi muži (30,1 %).

– **Funkční střelnou zbraň** mělo doma minimálně 5,4 % respondentů (164 osob). Zhruba polovina z těchto osob uvedla, že mají střelnou zbraň za účelem myslivecké činnosti (49 %), téměř čtvrtina ji měla jako prevenci proti kriminalitě (23 %).

– **Práci policie** při kontrole kriminality v **místě bydliště respondentů** hodnotilo téměř 70 % z nich víceméně kladně (jako velmi dobrou ji hodnotilo 17,3 % osob, jako spíše dobrou 54,2 % osob). Práci policie ocenilo pozitivně signifikantně více osob mezi jedinci žijícími v menších obcích a městech (do 20 tisíc obyvatel) (83,5 %) než mezi jedinci z měst velkých (77,8 %).

– Na **organizace pomáhající obětem kriminality a násilí se** se žádostí o pomoc obracely oběti zkoumaných deliktů minimálně. Jednalo se spíše pouze o jednotlivce.

- **Jak jsme uvedli v úvodu této kapitoly, jedno z realizovaných šetření se týkalo seniorů-pachatelů trestné činnosti v ČR.**

Podmínkou pro zařazení seniorů do zkoumaného souboru osob, jejichž trestnou činnost jsme prostřednictvím trestních spisů analyzovali, byl jejich odpovídající věk (tj. 65 a více let v době spáchání trestného činu) a soudem uložený nepodmíněný trest odnětí svobody.

Ve 40 analyzovaných trestních spisech figurovalo 38 odsouzených (z toho tři cizinci a dvě ženy). Nejpočetněji byla ve vzorku zastoupena skupina seniorů ve věku 65 až 69 let, cca čtyři pětiny. Nejčastěji se jednalo o osoby ženaté, které měly jedno dítě. Tři pětiny seniorů byly vyučeny nebo školní docházku ukončily základním vzděláním.

Senioři ze vzorku měli rozdílné ekonomické i sociální postavení. Příjem většiny odsouzených seniorů tvořil starobní důchod. Výše přiznaných důchodů i vedlejších příjmů se však značně lišila, a to zhruba v rozmezí od 6000 do 44000 Kč měsíčně. Přibližně **třetina osob měla dluhy** (37 %) a na majetek cca 70 % z nich byla uvalena exekuce. Šest osob uvedlo, že jsou osobami bez přístřeší – tzv. bezdomovci.

Osoby ze zkoumaného vzorku **páchaly zejména méně závažnou trestnou činnost**. Krádeže a maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání tvořily více než polovinu všech spáchaných trestných činů. Tomu odpovídala i délka soudem uložených trestů. Téměř v polovině případů byly pachatelům uloženy krátkodobé tresty odnětí svobody do jednoho roku. Na druhé straně senioři spáchali téměř ve 13 % případů zvláště závažné zločiny. Jednalo se zejména o pět případů dokonaných vražd či pokusů o ni. Třikrát byli senioři ze vzorku odsouzeni za znásilnění a třikrát za podvod. Jiné trestné činy, také s ohledem na velikost vzorku, spáchali senioři pouze jednotlivě, například loupež, vydírání, zanedbání povinné výživy atd.

Opakované záznamy v rejstříku trestů měly přibližně tři čtvrtiny zkoumaných seniorů. Překvapujícím poznatkem naší analýzy byla skutečnost, že až dosud **netrestaní senioři**, tj. bez záznamu v rejstříku trestů, **spáchali nejzávažnější trestné činy** (vraždy, znásilnění).

Oběti trestných činů, spáchaných seniory ze zkoumaného vzorku, ve třech pětinach případů vůbec neznaly pachatele. Pachatel si je vybral pouze náhodně. Naopak **úzký vztah s pachatelem** měla přibližně **čtvrtina obětí**, z toho 3 zvlášť zranitelné oběti-děti.

Ze statistických údajů ústředních orgánů státní správy, tj. Ministerstva vnitra ČR (v letech 2008–2015, před změnou metodiky sběru dat) a Ministerstva spravedlnosti ČR (v letech 2013–2018) lze sledovat, že **plynule roste počet stíhaných i pravomocně odsouzených osob seniorského věku**. Bohužel se rostoucí trend také odráží v počtu osob ve věku šedesáti pěti let a starších vykonávajících trest odnětí svobody v českých věznicích. S ohledem na stárnutí populace v ČR lze také do budoucna předpokládat, že tato tendence bude pokračovat.

Summary

Martinková, Milada – Biedermanová, Eva: Seniors in the Czech Republic – Victims and Perpetrators of Criminal Offences

This publication deals with the issue of the victimisation of seniors by criminal offences and the criminal activity of seniors. In addition to a theoretical treatise on the poor treatment of seniors, the first part of the monograph includes current research data on the experiences of a **representative sample of three thousand individuals aged from 65 to 80 from across the Czech Republic** with selected criminal offences. The second part of the publication presents data on trends in the criminal activity of seniors in the Czech Republic from the perspective of Czech departmental statistics. It also contains up-to-date findings based on an analysis of criminal files relating to offenders aged 65 and over, who have been sentenced to imprisonment by a court for their criminal activity.

1. The specific goal of the **victimisation survey** was to determine the extent of victimisation of senior citizens in the Czech Republic by 19 selected criminal offences in the year immediately preceding the survey. At the same time, the aim of the survey was to obtain more detailed information relating to victimisation by the studied offences (e.g. repeated victimisation, the degree to which incidents are reported to the police, reasons for not reporting incidents to the police, the subjective seriousness of the offence, etc.). The opinions of respondents on selected crime-related issues were also of interest. The focus was not only on concerns regarding fear of crime, but also respondents' experience with selected criminogenic phenomena, opinions on the work of the police, etc.

The data have been acquired during personal interviews of questioners and respondents (CAPI). When preparing survey questionnaire we have been inspired by methodological processes used at international surveys of crime victims (ICVS –International Crime Victim Survey).

2. The aim of the second research, which focused on **seniors as the perpetrators of criminal offences**, was to map the crimes they committed in the Czech Republic within the reference period. The aim was not only to analyse the criminal activity of seniors from the perspective of available statistical data, but also to obtain information on the criminal activity of seniors and their personality traits based on an analysis of a selected sample of criminal files.

- The research revealed the following findings about the experiences of seniors in the Czech Republic with selected criminal offences in the year preceding the survey.

– *Offences that affected the respondent's household (five offences were examined)*

More than one fifth of the owners/users of weekend/holiday homes (21.6%) had **experience** with burglary. 7.6% of car owners/users had personal belongings stolen from their car; 6.4% of respondents had experienced home burglary (or someone breaking into adjoining buildings/structures). Almost one in ten bicycle owners/users (8.9%) had had their bike stolen and 2% of the owners/users of private cars had been the victims of car theft.

Repeated victimisation by the same offence occurred most often, in almost one fifth of cases, with burglary of weekend/holiday homes (17%). On the other hand, none of the victims of car theft had experienced such a theft more than once. Approximately 5% of the victims of bicycle theft and about one in ten victims of the theft of personal belongings from a car (11%) and home burglary (12%) experienced the same crime again. Repeated victimisation by the offences under investigation usually occurred twice during the one-year period.

Almost 30% of the victims of the theft of personal belongings from their car (27%), one fifth of the victims of home burglary and/or burglary of adjoining buildings (20%) and 19% of the victims of bicycle theft **did not report the incident to the police**. About one tenth of those who experienced a burglary of their weekend/holiday home did not inform the police of the incident (12%). Only one car owner/user did not inform the police (3%) of its theft.

Approximately one third of the victims of car theft (34%) and almost 40% of the victims of burglary of their weekend/holiday home (39%) and victims of home burglary (38%) were **dissatisfied with the work of the police** after reporting the incident. Half the victims of bicycle theft and 58% of the victims of the theft of personal belongings from a car were dissatisfied with the work of the police.

- *Offences against the person of the respondent – without the use of physical violence by the offender (six offences were examined)*

Almost one in ten respondents **were victims** of the theft of personal items (9.5%); 2.2% of respondents had experienced theft in their flat/house after letting a stranger into their home and the same percentage of respondents were victims of schemes to lure large sums of money from them by strangers (or attempts at such). Almost one percent of respondents said their personal data had been misused (0.7%); 4.4% of respondents had experienced a request for a bribe or its obvious expectation; 6.2% of online account/credit card users had been asked to provide security codes for these products on the internet (to which, except in very rare cases, respondents did not respond).

Approximately one in ten victims of the theft of personal items (8%), theft in their home after letting in a stranger (10%), schemes to lure money from them by a stranger (12%) and the misuse of personal data (9%) experienced **repeated victimisation** by the same offence. Victimisation usually occurred twice during the one-year period.

About one fifth of respondents who had been asked for a bribe experienced this phenomenon repeatedly (18%). Around 41% of internet users who had received a suspicious request for their security code for internet banking and/or payment card had been contacted repeatedly.

The **police were not informed** by about half of the victims of the theft of personal items (46%). 59% of the victims of theft in their flat/house after letting in a stranger did not inform the police, and the same percentage of victims whose personal data had been misused did not contact the police. 81% of the victims of schemes to lure money from respondents (or attempts to do so) did not contact the police. The police did not know

about 97% of cases in which someone had been asked for a bribe (or made it clear one was expected). Individuals who had been asked to provide security codes for their payment card and/or online account via the internet were not asked whether they had informed the police of this incident.

Satisfaction with the work of the police after reporting an incident was only examined for three offences. Around 40% of victims of the theft of personal items (42%), theft from their flat/house after letting in a stranger (39%) and schemes to lure money from them by a stranger (40%) were not satisfied with the work of the police.

- *Offences against the person of the respondent – using physical violence by the offender (five offences were examined)*

3.4% of respondents **were victims** of serious threats of physical violence by strangers; 2.1% of respondents were victims of threats of physical violence by family members and other individuals known to the victim. 1.4% of respondents were victims of robbery and 1.4% of respondents were also victims of physical violence by strangers. 1.2% of respondents experienced physical violence by family members and other individuals known to the victim.

Repeated victimisation by the same offence was highest among victims of the threat of physical violence by individuals known to the victim (35%) and victims of physical violence by a perpetrator known to the victim (31%) during the one-year reference period. Repeated victimisation was the lowest for robbery (less than 5%). 7% of victims had repeated experience of physical violence by a person not known to the victim, and 14% of respondents experienced serious threats of physical violence by strangers.

The vast majority of both the victims of physical violence by individuals known to the victim (91%) and unknown assailants (73%) were **not reported to the police**. Also, the majority of victims of both serious threats of physical violence by individuals known to the victim (91%) and by strangers (82%) did contact the police. Robbery was not reported to the police by 39% of victims.

- *Fraud (scams) when purchasing goods and services (consumer fraud when purchasing services, fraud when purchasing goods and fraud when purchasing products on sales trips and at demonstrations were examined)*

About one-tenth of consumers **were scammed** when purchasing goods and services. 11.1% in the first case and 9.0% in the second. The most commonly scammed consumers, one third (33.0%), were consumers participating in sales trips and demonstrations.

44% of consumers were scammed repeatedly when buying goods and 14% when buying services. We did not ask respondents who had made purchases at demonstrations and on sales trips about repeated victimisation.

Only a few individuals who had been scammed when making purchases **reported the incident to the police**. Although some consumers reported the offence to consumer protection organisations; only a small number of victims of fraudulent purchases made complaints to official authorities.

– *Experience with 19 offences:*

When studying seniors from **towns/cities of different sizes** (population up to 20 thousand; population over 20 thousand) the following findings emerged. There were significantly more victims of burglary, theft of bicycles, theft of personal belongings, fraud during the purchase of goods among the residents of larger cities (population over 20 thousand) than among the residents of smaller cities (population up to 20 thousand). On the other hand, there were more victims of schemes to lure money from victims (or attempts to do so) in smaller towns and municipalities than among those living in larger cities (population over 20,000).

Both genders were usually affected to a similar extent by the 19 studied offences. The exception was victims of physical violence and victims of the threat of physical violence by a person they did not know. There were significantly more victims here among men than among women.

Statistically significant differences between **two age groups of respondents** (“younger” individuals, i.e. 63–72 years of age; “older” individuals, i.e. 73–80 years of age) were only found in three of the 19 studied offences. These were victims of theft in their flat/house after letting in a stranger, and victims of schemes to lure money from them. Significantly more people among the “older” respondents experienced these two offences than among the “younger” respondents. The opposite was the case for victims of scams when purchasing services.

– 41.4% of respondents had been the victims of **at least one of the 19 studied offences** during the one-year period. 21.7% of respondents were affected by one offence and 10.4% by two offences; 5.1% of respondents were the victims of three offences and 4.2% of respondents were the victims of four or more offences.

There were statistically significantly more individuals among the younger age group (65–72) in the research sample who were victims of at least one offence (43.3%) than among older individuals (73–80) (37.8%). There were also significantly more people affected by at least one offence living in cities with a population of more than 20 thousand (45.6%) than among individuals living in smaller towns (37.5%).

There were significantly more people who rated the police as less successful in controlling crime in their place of residence among the victims of at least one of the 19 studied offences than among respondents who did not fall victim to any of the 19 studied offences.

– 11% of respondents were encumbered with **debts**, i.e. roughly one in ten (346 persons). Almost one fifth of these individuals had problems with the repayment of their debts

(19%). Around 5% of debtors admitted that they were facing distraint for non-payment of their financial obligations.

- 40% of respondents reported a **fear of crime** (avoiding certain places or people for reasons of safety when outside alone after dark in the area where they lived). Significantly more people from larger cities (44.3%) were concerned about their safety than those from municipalities and smaller towns (37.4%) (population up to 20,000). There were also significantly more women (51.9%) than men (30.1%).
- At least 5.4% of respondents (164 persons) had a **functional firearm** at home. Roughly half these individuals reported having a firearm for hunting purposes (49%), while almost one quarter had it for crime prevention (23%).
- Almost 70% of respondents rated the **work of the police** in controlling crime in the area where they lived more or less positively (17.3% of respondents considered it very good, 54.2% of respondents considered it more or less good). The work of the police was rated positively by significantly more people living in smaller municipalities and towns (population up to 20,000) (83.5%) than among individuals from larger cities (77.8%).
- The victims of the studied offences made minimal requests for help from **organisations helping the victims of crime and violence**. This was only a few individuals.
- As mentioned at the beginning of this chapter, one of the researches also concerned **seniors as the perpetrators of criminal offences in the Czech Republic**.

A condition for the inclusion of seniors in the sample of individuals whose criminal activity we analysed through criminal records was their corresponding age (i.e. 65 years or more at the time of committing the crime) and an unconditional sentence of imprisonment imposed by the court.

The **40 analysed criminal records** included 38 convicted offenders (three of whom were foreigners and two were women). The largest group in the sample were seniors aged from 65 to 69, making up approximately four fifths. Most were married with one child. Three fifths of seniors were skilled tradesmen or had only completed basic education.

Seniors in the sample had different economic and social status. Most of the sentenced seniors were pensioners. However, the amount of their pensions and secondary income varied considerably, ranging from roughly CZK 6,000 to CZK 44,000 per month. Approximately **one third had debts** (37%) and about 70% were subject to distraint. Six people said they were homeless.

Individuals in the research sample **mainly committed less serious offences**. Theft and obstruction of the enforcement of an official decision and expulsion accounted for more than half of all committed crimes. The length of sentences imposed by the court corresponded to this. In almost half the cases, short term sentences of up to one year were imposed on offenders. On the other hand, seniors committed particularly serious crimes

in almost 13% of cases. In particular, there were five cases of murder or attempted murder. There were also three convictions for rape and three for fraud in the sample. Given the size of the sample, other crimes such as robbery, extortion, evasion of alimony/child maintenance payments, etc, were only committed by individual seniors.

Approximately three quarters of the studied seniors had multiple criminal records. A surprising finding of our analysis was the fact that **seniors with hitherto clean criminal records committed the most serious crimes** (murder, rape).

The victims of crimes committed by seniors in the studied sample did not know the perpetrators at all in three fifths of cases. The offender chose them randomly. Conversely, about **one quarter of the victims had a close relationship with the perpetrator**, of which 3 were particularly vulnerable victims – children.

Statistical data from central state administration bodies, i.e. the Ministry of the Interior of the Czech Republic (in 2008–2015, before the change in methodology for data collection) and the Ministry of Justice of the Czech Republic (in 2013–2018) shows that **the number of prosecuted and lawfully convicted individuals of senior age is growing steadily**. Unfortunately, the rising trend is also reflected in the number of individuals aged sixty-five or more serving imprisonment in Czech prisons. In view of the aging population in the Czech Republic, this trend can be expected to continue in the future.

Translated by: Presto

Použité prameny

- Abuse of older persons: recognizing and responding to abuse of older persons in global context. (2002). Retrieved 15 July, 2018, from <http://www.un.org/swaa2002/ecn52002p-c2eng.pdf>.
- Antošová, V., Bédiiová, M., Birčiaková, N., Kubíčková, L., & Rašticová, M. (2016). Analýza kvality života seniorů v České republice. Získáno 13. září 2018, z https://www.mpsv.cz/files/clanky/32821/Kvalita_zivota_senioru_-_finalni_verze.pdf.
- Biedermanová, E. (2015). Úroveň vzdělanosti osob ve výkonu trestu odnětí svobody. *Bezpečnostní teorie a praxe*, 1, 97–107.
- Biedermanová, E. (2016). Současná dilemata českého vězeňství – české vězeňství na rozcestí. In Jůzl, M. (Ed.) *Aktuální dilemata českého, slovenského a polského vězeňství* (str. 15–23). Brno: Institut mezioborových studií, s.r.o.
- Biedermanová, E. (2017). Ženy ve výkonu trestu odnětí svobody. *Bezpečnostní teorie a praxe*, stránky, 1, 121–130.
- Biedermanová, E. (2018). Jak stárne česká vězeňská populace? *Bezpečnostní teorie a praxe*, 4, 71–80.
- Biedermanová, E. (2019). Čeští senioři ve výkonu trestu odnětí svobody – analýza trestních spisů. *Bezpečnostní teorie a praxe*, 3, 71 – 82
- Čírtková, L. (2012). Domácí násilí na seniorech. *Zpravodaj BKB*, 21 (4), 3–9.
- Durdík, T. (2013). Kategorie chráněných osob. Postih násilí páchaného na osobách vyššího věku ve slovenské právní úpravě. *Zpravodaj BKB*, 22 (3), 14–17.
- Durdík, T. (2015). *Analýza odborné literatury, trestně-právního prostředí a konkrétních dopadů na prevenci, vyšetřování a trestání trestných činů páchaných na seniorech ve vybraných zemích EU. Zpráva k projektu: Mezioborovým vzděláváním ke zvýšení bezpečnosti seniorů*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR.
- Elder victimization. National crime victims' rights week resource guide: Crime and victimization fact sheets. (2017). Retrieved 24 August, 2018, from https://ovc.ncjrs.gov/ncvrv2017/images/en_artwork/Fact_Sheets/2017NCVrw_ElderVictimization_508.pdf.
- Fealy, G., Donnelly, N., Bergin, A. T., & Phelan, A. (2012). Financial abuse of older people: A review. Retrieved 19 August, 2018, from <https://www.lenus.ie/bitstream/handle/10147/300701/599NCPOP.pdf;jsessionid=0345CD5487444FC5F353E21607AF12F3?sequence=1>.
- Gabor, T., & Kiedrowski, J. (2009). Crime and abuse against seniors: A review of the research literature with special reference to the Canadian situation. Retrieved 20 July, 2018, from <http://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/cj-jp/fv-vf/crim/index.html>.
- Geist, B. (1992). *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, a.s.
- Global strategy and action plan on ageing and health. (2017). Retrieved 13 September, 2018, from <http://www.who.int/ageing/global-strategy/en/>.
- Hradecký, I., Barták, M., Cveček, D., Villiam M. E., Ondrák, P., Pěnkava, P. & Ruszová, P. (2007). *Definice a typologie bezdomovectví*. Praha: NADĚJE, o.s.
- Hubert, J. (2015). Senioři jako oběti trestné činnosti – aktuální problém. *Zpravodaj BKB*, 24 (2), 16–17.
- Kalvach, Z., & Holmerová, I. (2008). Geriatrická křehkost – významný klinický fenomén. *Medicína pro praxi*, 5 (2), 66–69. Získáno 16. duben 2019, z <https://www.medicinapropraxi.cz/pdfs/med/2008/02/05.pdf>.
- Kalvach, Z., & kol., (1992). *Vybrané kapitoly z geriatricke a medicíny chronických stavů – 1. díl. Pro studující lékařských fakult a praktické lékaře. 1. vyd.* Praha: Karolinum.

- Kalvach, Z., Zadák, Z., Jiráček, R., Zavázalová, H., Sucharda, P., & kol. (2004). *Geriatric gerontology*. Praha: Grada Publishing, a.s.
- Koncepce vězeňství do roku 2025, (2017). Získáno 22. červen 2019, z <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2017/06/Koncepce-vezenstvi.pdf>.
- Konderlová, Z., & Papersteinová, L. (2012). Komunikace s viktimizovaným seniorem. *Zpravodaj BKB*, 21 (4), 29–30.
- Kratcoski, P., & Edelbacher, M. (2016). Trends in the criminality and victimization of the elderly. *Federal Probation*, 80 (1), 58–63. Retrieved 24 August, 2018, from http://www.uscourts.gov/sites/default/files/80_1_7_0.pdf.
- Kratcoski, P., Edelbacher, M., & (Eds.). (2018). Perspectives on elderly crime and victimization. Retrieved 13 September, 2018, from <https://www.springer.com/us/book/9783319726816>.
- Krug, E., Dahlberg, L., Mercy, J., Zwi, A., Lozano, R. (Eds.). (2002). World report on violence and health. Retrieved 16 July, 2018, from https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/.
- Kuchařová, V., Barvíková, J., Hohne, S., Janurová, K., Nešporová, O., Paloncyová, J., . . . Vidovičová, L. (2017). *Zpráva o rodině*. Získáno 15. srpen 2018, z http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_433.pdf.
- Madridský mezinárodní akční plán pro problematiku stárnutí 2002. (2002). Získáno 15. srpen 2018, z <https://www.mpsv.cz/files/clanky/1205/madrid.pdf>.
- Marešová, A. (2010). Jsou statistické údaje dostatečným zdrojem informací o stavu a vývoji kriminality v ČR? *Kriminalistika*, 3–11.
- Marešová, A., Biedermanová, E., Diblíková, S., Požár, J. & Martinková, M. (2015). *Analýza trendů kriminality v roce 2014*. Praha: IKSP.
- Martinková, M. (2007). *Zkušenosti obyvatel ČR s některými delikty*. Praha: IKSP.
- Martinková, M. (2010). Senioři jako oběti trestné činnosti. In: Večerka, K. (Ed.): *Kdo slyší hlas volajícího na poušti. Sborník z konference MČSS, Vranov nad Dyjí*. (str. 184–188). Praha: MČSS.
- Martinková, M. (2015). K problematice obětí kriminality v ČR – výsledky výzkumné sondy. *Kriminalistika*, 48 (3), 161–174.
- Martinková, M. (2017). Oběti kriminality v ČR v roce 2016 pohledem policejní statistiky. In: Diblíková, S. (Ed.) *Analýza trendů kriminality v ČR v roce 2016*. Získáno 15. duben 2019, z <http://www.ok.cz/iksp/docs/445.pdf>.
- Martinková, M. (2018). Důvody exekucí vůči seniorům v ČR – výsledky výzkumu. *Kriminalistika*, 51 (3), 216–234.
- Martinková, M., & Biedermanová, E. (2017). Šetření problematiky zadlužování a exekucí v České republice se zaměřením na osoby seniorského věku. *Sociální práce*, 17 (5), 98–107.
- Martinková, M., Biedermanová, E., & Čujan, R. (2017). *K důvodům exekucí vůči seniorům. Zpráva z výzkumu*. Podkladový materiál pro Ministertstvo spravedlnosti ČR. Praha: IKSP.
- Martinková, M., Vlach, J., & Krejčová, S. (2009). *Špatné zacházení s osobami pokročilého věku*. Praha: IKSP.
- Mäsiarová, L. (2019). Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2017. Načteno 10. leden 2019, z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2018/10/Statistick%C3%A1-ro%C4%8Denka-2017.pdf>.

- Mazalová, R., & Vingárková, M. (2016). Výzkum: Proč senioři stále navštěvují předváděcí akce. *dTest*, 18. 5. 2016. Získáno 13. září 2018, z <https://www.dtest.cz/clanek-5085/vyzkum-proc-seniori-stale-navstevuji-predvadeci-akce>.
- Mühlpachr, P. (2009). *Gerontopedagika*. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity.
- Mühlpachr, P., & Kocanda, M. (2018). Pauperizace seniorů jako fenomén postmoderní společnosti. *Revue společenských a humanitních věd*, 6, 30–47. Získáno 10. duben 2019, z <https://revue.vsdanubius.sk/sites/default/files/MUHLPACHR%20P.%20-%20PAUPERIZACE%20SENIOR%C5%AE%20JAKO%20FENOM%C3%89N%20POST-MODERN%C3%8D%20SPOLE%C4%8CNOSTI.pdf>.
- National Institute of Justice – Extent of elder abuse victimization. (2017). Retrieved 20 April 2019 from <https://www.nij.gov/topics/crime/elder-abuse/Pages/extent.aspx>.
- Pěnkava, P. (2015). Senioři bez domova jako častá oběť trestné činnosti. Abstrakt příspěvku. Kriminologické dny 19. 1.–20. 1. 2015. Získáno 10. duben 2019, z http://socialniproacovnici.cz/public/upload/image/program_konference3.pdf.
- Pidrmanová, Z. (2018). Trestná činnost na seniorech. Získáno 3. prosinec 2018, z <https://www.mvcr.cz/.../trestna-cinnost-pachana-na-seniorech-pdf.aspx>.
- Příhoda, V. (1974). *Ontogeneze lidské psychiky – díl 4*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Ramsey-Klawnsnik, H., & Heisler, C. (2014). Polyvictimization in later life. Retrieved 19 August 2018, from <http://www.napsa-now.org/wp-content/uploads/2016/08/701-Poly-victimization-in-Later-Life.pdf>.
- Roubalová, M., Holas, J., Kostelníková, Z., & Pešková, M. (2019). *Oběti kriminality. Poznatky z viktimizační studie*. Praha: IKSP.
- Sethi, D., Wood, S., Mitis, F., Bellis, M., Penhale, B., Marmolejo, I., . . . Kärki, F. (2011). European report on preventing elder maltreatment. Retrieved 10 September 2018, from http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0010/144676/e95110.pdf?ua=1.
- Smolík, J., & Čeněk, J. (2018). Kriminalita páchaná na seniorech. In: Ščerba, F. (Ed.), *Kriminologické dny 2018* (pp.53–63). Získáno 15. březen 2019, z <http://www.czkrim.cz/cs/soubory-ke-stazeni/sbornik-z-konference-vi-kriminologicke-dny-2018>.
- Smolík, J., & Kajanová, A. (2012). Prevence kriminality páchané na seniorech pohledem studujících univerzity třetího věku. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 8 (1), 56–65. Získáno 15. březen 2019, z <http://casopis-zsfju.zsf.jcu.cz/prevence-urazu-otrav-a-nasili/clanky/1~2012/192-prevence-kriminality-pachane-na-seniorech-pohledem-studujicich-univerzity-tretiho-veku>.
- Statistická ročenka z oblasti důchodového pojištění 2017. (2018). Získáno 1. října 2018, z <https://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/5B8D1852-AE80-471E-AF60-D19366CFA3E3/0/SR2017.pdf>.
- Statistické přehledy kriminality za rok 2018. (2018). Získáno 14. prosinec 2018, z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>.
- Šperkerová-Alfrödi, M. (2014). Zdeněk Kalvach: Vůči starším lidem máme mnoho předsudků. Získáno 25. červen 2019, z http://ceskapozice.lidovky.cz/zdenek-kalvach-vuci-star-sim-lidem-mame-mnoho-predsudku-pgj-/tema.aspx?c=A141020_160904_pozice-tema_lube.
- Štěpánková, L. (2015). ASI (aktivní, sebevedomý, informovaný) senior. In: Večerka, K. (Ed.) *Ohrožené a rizikové skupiny současnosti. Konference sekce sociální patologie ČSS. Svratka 8.–10.4.2015*. (str. 180–184). Praha: MČSS.

- Topinková, E. (2008). Nemoci ve stáří. Získáno 2. listopad 2018, z: <https://www.ordinace.cz/clanek/nemoci-ve-stari/>.
- Tošnerová, T. (2000). *Špatné zacházení se seniory a násilí v rodině*. Praha: Ambulance pro poruchy paměti, Ústav lékařské etiky 3. LF UK Praha.
- Tošnerová, T. (2002). *Ageismus. Průvodce stereotypy a mýty o stáří*. Praha: Ambulance pro poruchy paměti, Ústav lékařské etiky 3. LF UK Praha, Praha.
- Toušek, L., Walach, V., Kupka, P., Tvrda, K., Brendzová, A., Lupták, L. . . . Vanková, K. (2018). *Labyrintem zločinu a chudoby. Kriminalita a viktimizace v sociálně vyloučených lokalitách*. Brno: Doplněk.
- UK study of abuse and neglect of older people. (2007). Retrieved 25 June 2019, from http://www.inpea.net/images/UK_Study_Abuse_Neglect_2007.pdf.
- Vacek, L., & Klán, J. (2014). Kvalita života českých seniorů v roce 2014. Zpráva ze sociologického šetření. Získáno 13. září 2018, z www.klubspolved.cz/ZPRAVA_z_vyzkumu_senioru_54-14.docx.
- Vágnerová, M. (2004). *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál.
- Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. Praha: Karolinum.
- Válková, H., & Hulmáková, J. (2013). Kriminalita stárnoucí populace a sankční politika uplatňovaná vůči seniorům v České republice. *Fórum sociální práce*, 2, 29–44.
- Válková, H., Kuchta, J., Hulmáková, J., Buriánek, J., Černíková, V., Čírtková, L. . . . Smejkal, V. (2019). *Základy kriminologie a trestní politiky*, 3. vydání. Praha: C. H. Beck.
- Venglářová, M. (2007a). Senioři. In L. Čírtková, P. Vitoušová, J. Drtilová, M. Kloubek, J. Matzner, N. Špatenková. . . . M. Vitoušová, *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů* (str. 56–63). Praha: Grada Publishing.
- Venglářová, M. (2007b). Senioři. *Policista*, stránky 1–4, příloha Prevence.
- Vidovičová, L., & Gregorová, E. (2008). My jsme si stáří nezavinili, čeká to každého. Považba a prevence diskriminace seniorů v ČR. Výzkumná zpráva z projektu. Získáno 9. duben 2019, z https://www.ageismus.cz/media/3076545/zivot_90_stari_a5_5_2.pdf.
- Vidovičová, L., & Rabušic, L. (2005). Věková diskriminace-agismus: úvod do teorie a výskyt diskriminačních přístupů ve vybraných oblastech s důrazem na pracovní trh. Získáno 16. srpen 2018, z <http://www.vupsv.cz/index.php?p=publications&site=default&kateg=vupsv&pracovnik=vse&klasif=vse&rok=2005>.
- Vidovičová, L., Galčanová, L., Petrová-Kafková, M., & Sýkorová, D. (2014). *Stáří ve městě, město v životě seniorů*. Praha: Slon.
- Vidovičová, L., Lorman, J., Stehlíková, D., Tošnerová, T., Torová, J., & Pitrák, R. (2007). Život v domovech pro seniory. Problémy týrání, zneužívání a zanedbávání péče v domovech pro seniory. Zpráva z výzkumu. Získáno 19. září 2018, z <https://www.ageismus.cz/media/3076546/zivot-v-domovech-pro-seniory-2007.pdf>.
- Vohradílková, L. & Rabušic, L., (2004). Čeští senioři včera, dnes a zítra. Získáno 24. červen 2019, z http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_149.pdf.
- Weiss, P., Břichcín, S., Dunovský, J., Fifková, H., Kolářský, A., Mitlöhner, M. . . . Želázko, P. (2005). *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing a. s.
- World report on ageing and health. (2015). Retrieved 16 July, 2018, from <http://www.who.int/ageing/publications/world-report-2015/en/>.

Přílohy

Příloha č. 1

Definice a kontextualizace jevu špatného zacházení se starými osobami (převzato z materiálu Organizace spojených národů – viz Abuse of Older Persons, 2002, str. 4–8)

A. Definice

Přestože neexistuje všeobecně přijímaná definice, lze říci, že současná vymezení špatného zacházení se starými lidmi odráží rozdíly mezi přijatelným a nepřijatelným jednáním lidí a lidských pospolitostí v různých společnostech. Vnímání a definice špatného zacházení se starými lidmi a násilí na nich se liší skupinu od skupiny v různých společnostech i uvnitř jednotlivých společností.

Jedna z definic špatného zacházení se starými osobami, která se snaží vzít tyto rozdíly v potaz, zní takto: „jednorázový nebo opakovaný čin, nebo zdržení se přiměřeného jednání, k němuž dojde v rámci jakéhokoli vztahu, kde se očekává důvěra, a který způsobí starší osobě újmu nebo nesnáze“. Takovýto přístup k definici problematiky ubližování starým lidem tvoří základ jeho nahlížení více jak posledních 20 let.

B. Typologie

Typologie, která také ovlivnila studium špatného zacházení se starými lidmi, rozlišuje čtyři kategorie ubližování, a/ tělesné ubližování, b/ emocionální ubližování, c/ finanční vykořisťování, d/ zanedbávání, konkrétně:

Tělesné ubližování označuje jednorázové činy, které se mohou opakovat, anebo trvající chování. Příkladem trvajících jednání je nepřiměřené omezování nebo uzavírání osob někde způsobující bolest nebo tělesnou újmu. Následky tělesného ubližování zahrnují tělesné příznaky špatného zacházení a viditelné psychologické projevy, např. sníženou pohyblivost, pomatenost a další změny chování.

Emocionální nebo psychické ubližování nebo chronická slovní agresivita zahrnuje slova a interakce, které očerňují starší jedince. Jsou zraňující a poškozují jejich identitu, důstojnost a sebeúctu. Tento typ špatného zacházení se vyznačuje a/ nerespektováním soukromí a majetku starší osoby; b/ nerespektování jeho/jejích přání; c/ odepřením přístupu k osobám pro seniora významným/důležitým; a d/ ignorováním zdravotních a sociálních potřeb dané osoby. Příznaky emocionálního ubližování jsou například strach, snížená rozhodovací schopnost, apatie, stažení se do sebe a deprese.

Finanční vykořisťování neboli **materiální zneužívání** zahrnuje a/ nezákonné nebo nepatřičné užívání nebo zpronevěru majetku a/nebo financí starší osoby; b/vynucené změny jeho/její poslední vůle a dalších právních dokumentů; c/ odepření práva přístupu k osobním financím a jejich správě; a d/ finanční podvody a machinace.

Zanedbávání je opomíjení činností, které uspokojují potřeby staršího jedince, a to a/ neposkytování vhodné stravy, čistého ošacení, bezpečného a pohodlného příbytku, dobré zdravotní péče a osobní hygieny; b/ odpírání společenských styků; c/ neposkytnutí po-

můček, jsou-li zapotřebí; d/ nezamezování tělesné újmě a neposkytování dozoru. Pečující osoba může nezbytnosti neposkytnout kvůli nedostatečným informacím, dovednostem, zájmu nebo zdrojům. Příznaky zanedbávání zahrnují celou řadu tělesných symptomů špatné pohody, jako jsou bledost, vysušené rty, váhový úbytek, špinavé oblečení, chvění se, absence pomůček, špatná tělesná hygiena, inkontinence, boláky na kůži a v ústech, tělesné a duševní chátření. Zanedbávání se někdy spojuje i s uzavíráním seniora někde (omezování pohybu, pobytu) a s nepřiměřeně vysokými dávkami léků.

V některých rozšířených typologiích se uvádí i **sebezanedbávání** coby soubor činností, které ohrožují zdraví nebo bezpečí osoby pokročilého věku, např. při tělesném a/ nebo kognitivním poškození, a které vyúsťují ve sníženou schopnost se o sebe postarat a vykonávat zdravotně prospěšné aktivity. Příznakem sebezanedbávání může být deprese či život v nečistotě.

Další typy zneužívání začleněné do předchozích kategorií nebo chápané jako jejich obměny jsou:

Sexuální zneužívání je nedobrovolný sexuální kontakt od znásilnění přes sexuální napadení po sexuální obtěžování ze strany pečovateli. Pohlavní zneužívání je obzvláště nebezpečné, pokud oběť nedovede dobře komunikovat nebo pokud se fyzicky a/nebo z hlediska svých životních podmínek nemůže bránit. Sexuální zneužívání je obvykle řazeno pod tělesné ubližování.

Partnerské násilí může zahrnovat tělesné, emocionální a sexuální zneužívání, finanční/materiální vykořisťování a zanedbávání v celoživotním nebo nedávno započatém partnerském vztahu.

Zneužívání léků označuje nesprávné užívání léků a předpisů, úmyslné nebo nahodilé, tím, že se neposkytují potřebné léky, nebo se léky dávkuje tak, že starší osobu otupují nebo jí způsobují tělesnou újmu.

V odborné literatuře se někdy vymezují i další specifické formy zneužívání:

Opuštění starých osob jedinci, kteří jsou za péči o ně zodpovědné nebo tuto zodpovědnost přijali.

Ztráta úcty vnímaná staršími osobami v chování, které je neuctivé, potupné nebo urážlivé.

Institucionální ubližování označuje marginalizaci starších osob v institucích nebo v sociálních a ekonomických koncepcích a při jejich realizaci: vede k nespravedlivému rozdělování zdrojů a k diskriminaci v poskytování a dodávání služeb.

V některých společenských souvislostech bývá **ekonomické násilí** směřující k přivlastnění si majetku starých jedinců přirostěno ekonomickými, společenskými a politickými strukturami, které takové násilí omlouvají nebo nepřímou podporují. Starší osoby jsou vystaveny riziku **ekonomického násilí** kvůli nedostatku fyzické síly a neschopnosti

vzdorovat násilí. Pokud disponují majetkem důležitým pro blahobyt domácnosti, jako je penze nebo vlastnictví domu, bývají v některých souvislostech nuceni vzdát se nároku na tento majetek. Existují zprávy o případech znásilnění vedených snahou přimět ženy, aby se zřekly majetku, i o případech vyvlastnění či vypuzení vdov z rodinného příbytku.

V některých souvislostech došlo i k **ostrakizování**, kdy starší osoba (obvykle žena) byla označena jako obětní beránek za neštěstí postihnuvší komunitu, např. sucho, záplavy nebo smrtící epidemie. Existují zprávy o případech, kdy žena byla ostrakizována, mučena, zmrzačena nebo i zabita, pokud z komunity neuprchla. Útěk před ostrakizováním může vést ke ztrátě nemovitého majetku.

K sociálnímu nebo domácímu násilí na starších osobách dochází v důsledku rozpadu sociálních vztahů mezi starší osobou a jeho/její rodinou nebo v důsledku rodinného nesouladu. To, do jaké míry se násilí stupňuje, závisí na sociokulturních normách přijatelného chování, prvořadosti rodinných hodnot a hodnocení stáří v dané společnosti.

Komunitní (společenské) násilí působí na starší osoby nejen jako přímé násilí, ale také všeobecnými pocity strachu, které zvyšují jejich celkový pocit nejistoty. Kriminální násilí, např. násilné napadení, vloupání, znásilnění, vandalismus, delikvence, násilí spojené s drogami a války gangů, může mít dopad na domovy a komunity přímou viktimizací i tím, že obyvatelům znemožní přístup k základním službám, zdravotní péči a společenským kontaktům.

Politické násilí a ozbrojené konflikty dopadají na osoby pokročilého věku přímo a skrze nucené přesídlování. V humanitárních podpůrných plánech se zřídka myslí na zvláštní potřeby starých osob. V utečeneckých táborech mohou být staré osoby znevýhodněny při rozdělování jídla a zdravotní péče.

K násilí souvisejícímu s HIV/AIDS dochází v zemích postižených pandemií, kde starší ženy obvykle nesou břímě pečovatelské zodpovědnosti za umírající příbuzné i osiřelé děti. Stigma spojené s HIV/AIDS někdy členy postižených domácností sociálně izoluje.

Příloha č. 2

Minimální počty Policie ČR evidovaných obětí trestné činnosti ve věku 60 let a více, ČR, r. 2010 až 2015 – bez osob ve skupinách. Týká se, objektů napadení-osob/mužů, žen/ x/ (Formulář o trestném činu, pol.08). Z údajů policejních statistik zpracovala M. Martinková

Heslo takticko statistické kvalifikace	§ TZ	Oběti celkem									Oběti celkem – z nich:	
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	Oběti celkem	muži	ženy		
Krádež	205	4601	4839	4537	4435	3473	3340	25225	9956	15269		
Loupež	173	565	547	489	446	344	318	2709	898	1811		
Loupež ve finanč. institucích	173	2	2	1	0	1	0	6	2	4		
Vydírání	175	73	58	71	53	50	61	366	210	156		
Vražda	140	29	35	32	23	22	22	163	79	84		
Zabití	141	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Usmrcení z nedbalosti	143	12	21	19	28	25	36	141	75	66		
Úmyslné ublížení na zdraví	145,146,146a	262	269	273	270	267	308	1649	1143	506		
Ublížení na zdraví z nedbalosti	147,143,148	56	69	78	69	76	71	419	212	207		
Ohrožování pohlavní nemocí	155	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Pohlavní zneužívání v závislosti	187/2	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Pohlavní zneužívání ostatní	187/1,3,4	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Znásilnění	185	11	10	3	5	10	13	52	1	51		
Obchodování s lidmi	168	0	0	0	0	2	0	2	2	0		
Únos	200	0	1	0	0	0	0	1	1	0		
Omezování a zbavení osob. svobody	171, 170	14	7	7	9	14	12	63	20	43		
Útisk	177	2	3	7	1	7	4	24	12	12		
Braní rukojmí	174	0	0	1	0	0	0	1	1	0		
Týrání svěřené osoby	198	2	4	5	3	6	0	20	3	17		
Týrání os. žijící ve spol. obydlí	199	51	64	75	63	52	54	359	49	310		

Heslo takticko statistické kvalifikace	§ TZ	2010 - 2015								Obětí celkem	Obětí celkem – z nich:	
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	muži	ženy			
Opuštění dítěte	195	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1	
Sexuální nátlak	186	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	
Násilí proti úřední os. a orgánu ve.moci	323,324,325,326	4	3	5	6	2	4	24	21	3		
Nebezpečné vyhrožování	353	105	140	150	163	156	173	887	371	516		
Nebezpečné pronásledování	354	4	3	11	10	8	16	52	17	35		
Ostatní násilné trestné činy	144,172,352	0	3	2	0	1	3	9	1	8		
Ostatní trestná činnost	xx/	35	43	63	47	58	48	294	175	119		
OBĚTÍ CELKEM		5 828	6 121	5 830	5 631	4 575	4 483	32 468	13 249	19 219		

x/Z technických důvodů nejsou v tabulce uvedeni jednotlivci, kteří tvořili v policejní statistice „objekty napadení-skupiny osob“.

xx/ §TZ: 202,145,146,184,189, 201,151,345,346,150,191,218

Příloha č. 3

Minimální počty Policíi ČR evidovaných obětí trestné činnosti ve věku 60 let a více, ČR, r. 2010 až 2015, dělení dle pohlaví obětí – bez osob ve skupinách. Týká se, objektů napadení-osob/mužů, žen/" x/ (Formulář o trestném činu, pol. 08). Z údajů policejních statistik zpracovala M. Martinková

Heslo takticko statistické kvalifikace	§ TZ	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2010–2015 obětí celkem			
		muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
		Krádež	1726	2875	1897	2942	1675	2862	1783	2652	1477	1996	1398	1942	9956	15269	9956
Loupež	171	394	166	381	148	341	143	303	140	204	130	188	898	1811	898	1811	
Loupež ve finanč. instituci	173	0	2	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2	2	4	
Vydrání	175	47	26	29	29	45	26	21	32	28	35	26	210	156	210	156	
Vražda	140	14	15	19	16	15	17	8	15	12	13	9	79	84	79	84	
Zabití	141	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Usmrcení z nedbalosti	143	4	8	10	11	11	8	18	10	10	17	19	75	66	75	66	
Úmyslné ublíž. na zdraví	145,146,146a	186	76	179	90	182	91	187	83	190	219	89	1143	506	1143	506	
Ublížení na zdraví z nedbal.	147,143,148	32	24	29	40	37	41	32	37	39	43	28	212	207	212	207	
Ohrož. pohlavní nemocí	155	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Pohlavní zneuž. v závislosti	187/2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Pohlavní zneužívání ostatní	187/1,3,4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Znásilnění	185	1	10	0	10	0	3	0	5	0	10	13	1	51	1	51	
Obchodování s lidmi	168	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2	0	2	0	
Únos	200	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	
Omez.a zbavení os. svobody	171, 170	4	10	2	5	2	5	4	5	5	3	9	20	43	20	43	
Útisk	177	0	2	2	1	4	3	0	1	3	3	1	12	12	12	12	
Braní rukojmí	174	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	
Týrání svěřené osoby	198	0	2	0	4	2	3	0	3	1	5	0	3	17	3	17	
Týrání os. žijící ve spol. obydlí	199	8	43	13	51	12	63	5	58	5	47	6	49	310	49	310	

Heslo takticko statistické kvalifikace	§ TZ	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2010–2015 obětí celkem	
		muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
Opuštění dítěte	195	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Sexuální nátlak	186	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Násilí proti úř. osobě, veř. modí	323,324,325,326	4	0	3	0	5	0	5	1	2	0	2	2	2	3
Nebezpečné vyhrožování	353	42	63	63	77	51	99	74	89	68	88	73	100	371	516
Nebezpečné pronásledování	354	1	3	2	1	4	7	4	6	3	5	3	13	17	35
Ostatní násilné tr. činy	144,172,352	0	0	0	3	1	1	0	0	0	1	0	3	1	8
Ostatní trestná činnost	xx/	19	16	23	20	34	29	37	10	35	23	27	21	175	119
OBĚTÍ CELKEM		2 259	3 569	2 439	3 682	2 229	3 601	2 332	3 299	2 018	2 557	1 972	2 511	13 249	19 219

x/Z technických důvodů nejsou v tabulce uvedeni jednotlivci, kteří tvořili v policejní statistice „objekty napadení-skupiny osob“.
xx/ § TZ: 202,145,146,184,189, 201,151,345,346,150,191,218

Příloha č. 4 A

Základní charakteristiky souboru respondentů, N=3 047

Věk respondentů

	abs.	%
65–68 let	1 134	37,2
69–72 let	828	27,2
73–76 let	586	19,2
77–80 let	499	16,4
Celkem	3 047	100,0

Pohlaví respondenta

	abs.	%
muž	1 305	42,8
žena	1 742	57,2
Celkem	3 047	100,0

Velikost místa bydliště respondenta

	abs.	%
do 1999 obyvatel	756	24,9
2 000–4 999 obyvatel	320	10,5
5 000–19 999 obyvatel	534	17,5
20 000–99 999 obyvatel	729	23,9
100 tisíc obyvatel a více	708	23,2
celkem	3 047	100,0

Rodinný stav respondenta

	abs.	%
ženatý/vdaná	1 716	56,3
vdovec/vdova	697	22,9
žije s partnerkou/partnerem	259	8,5
rozvedený/á nebo žije odděleně	319	10,5
svobodný/á	47	1,5
jinak	6	0,2
bez odpovědi	3	0,1
Celkem	3 047	100,0

Příloha č. 4 B

Základní charakteristiky souboru respondentů N=3 047

Vyšší územně správní celky, ve kterých respondent žije

	abs.	%
Praha	372	12,2
Středočeský kraj	357	11,7
Jihočeský kraj	184	6,0
Plzeňský kraj	171	5,6
Karlovarský kraj	90	3,0
Ústecký kraj	233	7,6
Liberecký kraj	123	4,0
Královéhradecký kraj	173	5,7
Pardubický kraj	143	4,7
Vysočina	149	4,9
Jihomoravský kraj	342	11,2
Olomoucký kraj	179	5,9
Zlínský kraj	180	5,9
Moravskoslezský kraj	351	11,6
Celkem	3 047	100,0

Používání internetu respondentem

používá:	abs.	%
ano	1 483	48,7
ne	1 547	50,8
bez odpovědi	17	0,5
celkem	3 047	100,0

Počet osob, které tvořily domácnost respondenta

	abs.	%
jedna osoba	874	28,7
dvě osoby	1 870	61,4
tři osoby	175	5,7
čtyři osoby	64	2,1
pět a více osob	60	2,0
bez odpovědi	4	0,1
celkem	3 047	100,0

Příloha č. 5

Frekvence zasažení respondentů deliktem během 12 měsíců, které předcházejely výzkumu, ČR, N=3 047. Delikty, které se staly výhradně respondentovi a delikty, které se mohly stát jak respondentovi, tak členům jeho domácnosti (počty majitelů/uživatelů či spotřebitelů či spotřebitelů^{sv} nebo z majitelů/uživatelů^{sv} či spotřebitelů^{sv} , plat. karet^{sv}),

Delikt:	jednou		dvakrát		tři a vícekrát		bez odpovědi		počet obětí deliktu celkem (=100 %)		% obětí deliktu z dotazovaných osob (N=3047) nebo z majitelů/uživatelů ^{sv} či spotřebitelů ^{sv} , plat. karet ^{sv}	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%		
	krádež osobních věcí	265	91,7	23	8,0	1	0,3	0	0,0	289		
loupež (vč. pokusu)	38	92,7	2	4,9	0	0,0	1	2,4	41		1,4	
krádež – vpuštění cizí osoby do obydlí	58	85,3	6	8,8	1	1,5	3	4,4	68		2,2	
fyzické násilí (od cizí osoby)	40	90,9	3	6,8	0	0,0	1	2,3	44		1,4	
vyhrožování fyz. násilím (od cizí osoby)	89	85,5	8	7,7	6	5,8	1	1,0	104		3,4	
fyz. násilí (od osoby respondentovi známé)	21	60,0	7	20,0	4	11,4	3	8,6	35		1,2	
vyhrožování fyzickým násilím (od osoby respondentovi známé)	39	60,0	11	16,9	12	18,5	3	4,6	65		2,1	
vylákání peněz (vč. pokusu) cizí osobou	56	82,3	8	11,8	0	0,0	4	5,9	68		2,2	
zneužití osobních údajů	18	81,9	1	4,5	1	4,5	2	9,1	22		0,7	
úplatky	104	78,2	21	15,8	3	2,2	5	3,8	133		4,4	
žádost o poskytnutí bezpečnostních kódů (k online účtu, platebním kartám – internet ^{sv})	45	56,3	18	22,5	15	18,7	2	2,5	80		6,2	
krádež auta ^{sv}	36	100,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	36		2,0	
krádež věcí z auta ^{sv}	122	89,1	14	10,2	1	0,7	0	0,0	137		7,6	
krádež jízdního kola ^{sv}	103	94,5	5	4,6	0	0,0	1	0,9	109		8,9	
vloupání do obydlí ^{sv}	169	87,1	21	10,9	2	1,0	2	1,0	194		6,4	
vloupání do chaty/ chalupy ^{sv}	137	83,0	25	15,2	3	1,8	0	0,0	165		21,6	
ošizení-nákup zboží (ne prodej. akce) ^{sv}	171	54,6	82	26,2	57	18,2	3	1,0	313		11,1	
ošizení při nákupu služeb ^{sv}	187	83,8	24	10,8	6	2,7	6	2,7	223		9,0	
ošizení-nákup zboží-prodejní akce ^{sv}	nebylo zjišťováno										30	33,0

*/ Delikty se mohly stát jak respondentovi, tak někomu z jeho domácnosti (N=3 047, z nich majitelů/uživatelů aut n= 1 812, chat/chalup n=764, kol n=1 232).
**/ Delikty, které se staly výhradně respondentovi/respondentce (N=3 047, z nich sám/sama nakupoval/a zboží n=2 817, sám/sama nakupoval/a služby n=2 474, sám/sama nakupoval/a zboží na prodejních akcích n=91).

***/ Delikty, které se staly výhradně respondentovi/respondentce (N=3 047, z nich uživatelé on-line účtu a/nebo platebních karet za použití internetu n=1 284).

Příloha č. 6

Nahlášení policii posledního deliktu, kterého se respondent stal obětí během 12 měsíců, jež předcházelý výzkumu, ČR, N=3047. Delikty, které se staly výhradně respondentovi/respondence a delikty, které se mohly stát jak respondentovi, tak členům jeho domácnosti (počty majitelů/uživatelů či spotřebitelů mezi respondenty viz poznámka pod tabulkou).

Delikt:	ano, nahlásil/a		ne, nenahlásil/a		bez odpovědi		počet obětí deliktu celkem (=100 %)	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	abs.
	krádež osobních věcí	156	54,0	133	46,0	0	0,0	289
loupež (vč. pokusu)	24	58,6	16	39,0	1	2,4	41	41
krádež – vpuštění cizí osoby do obydlí	28	41,2	40	58,8	0	0,0	68	68
fyzické násilí (od cizí osoby)	12	27,3	32	72,7	0	0,0	44	44
vyhrožování fyzickým násilím (od cizí osoby)	18	17,3	86	82,7	0	0,0	104	104
fyzické násilí (od osoby seniorovi známé)	3	8,6	32	91,4	0	0,0	35	35
vyhrožování fyzickým násilím (od osoby seniorovi známé)	6	9,2	59	90,8	0	0,0	65	65
vylákání peněz (vč. pokusu) cizí osobou	10	14,7	55	80,9	3	4,4	68	68
zneužití osobních údajů	9	40,9	13	59,1	0	0,0	22	22
úplatky	4	3,0	129	97,0	0	0,0	133	133
krádež auta ^{x/}	35	97,2	1	2,8	0	0,0	36	36
krádež věcí z auta ^{x/}	100	73,0	37	27,0	0	0,0	137	137
krádež jízdního kola ^{x/}	88	80,7	21	19,3	0	0,0	109	109
vloupání do obydlí ^{x/}	153	78,9	38	19,6	3	1,5	194	194
vloupání do chaty/chalupy ^{x/}	145	87,9	20	12,1	0	0,0	165	165
ošizení při nákupu zboží ^{xx/}	6	1,9	306	97,8	1	0,3	313	313
ošizení při nákupu služeb ^{xx/}	6	2,7	217	97,3	0	0	223	223
ošizení na předvádění akci, prodej, zájezdu ^{xx/}	2	6,7	27	90,0	1	3,3	30	30

^{x/} Delikty se mohly stát jak respondentovi, tak někomu z jeho domácnosti (N=3 047, z nich majitelů/uživatelů aut n=1 812, majitelů/uživatelů chat/chalup n=764, kol n=1 232).

^{xx/} Delikty, které se staly výhradně respondentovi/respondence (N=3 047, z nich sám/sama nakupoval/a zboží n=2 817, sám/sama nakupoval/a služby n=2 474, sám/sama nakupoval/a zboží na prodejních akcích n=91).

Příloha č. 7

Spokojenost s prací policie po nahlášení posledního deliktu, kterého se respondent stal obětí během 12 měsíců, které předcházely výzkumu, ČR, N=3 047. Delikty, které se staly výhradně respondentovi a delikty, které se mohly stát jak respondentovi, tak členům jeho domácnosti (počty majitelů/úživatelů mezi respondenty, viz. poznámka pod tabulkou).

Delikt:	spokojen/a		nespokojen/a		bez odpovědi		počet obětí, které incident policii nahlásily (=100 %)	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	
krádež osobních věcí	79	50,6	65	41,7	12	7,7	156	
loupež (vč. pokusu)	10	41,7	13	54,1	1	4,2	24	
krádež – vpuštění cizí osoby do bydlí	16	57,1	11	39,3	1	3,6	28	
fyzické násilí (od cizí osoby)	4	33,3	8	66,7	0	0	12	
vyhrožování fyzickým násilím (od cizí osoby)	7	38,9	11	61,1	0	0	18	
fyzické násilí (od osoby respondentovi známé)	1	33,3	2	66,7	0	0	3	
vyhrožování fyzickým násilím (od osoby respondentovi známé)	2	33,3	4	66,7	0	0	6	
vylákání peněz (vč. pokusu) cizí osobou	6	60,0	4	40,0	0	0	10	
krádež auta ^{x/}	23	65,7	12	34,3	0	0,0	35	
krádež věcí z auta ^{x/}	38	38,0	58	58,0	4	4,0	100	
krádež jízdního kola ^{x/}	40	45,5	44	50,0	4	4,5	88	
vloupání do bydlí ^{x/}	85	55,6	58	37,9	10	6,5	153	
vloupání do chaty/chalupy ^{x/}	86	59,3	56	38,6	3	2,1	145	

x/ Delikty se mohly stát jak respondentovi, tak někomu z jeho domácnosti (N=3 047; z nich majitelů/úživatelů aut n=1 812, majitelů/úživatelů chat/chalup n=764, majitelů/úživatelů jízdních kol n=1 232).

Příloha č. 8

Subjektivní závažnost posledního deliktu, kterého se stal respondent obětí během 12 měsíců, které předcházely dotazování, ČR, N=3 047. Delikty, které se staly výhradně respondentovi a delikty, které se mohly stát jak respondentovi, tak členům jeho domácnosti (počty majitelů/ uživatelů či spotřebitelů mezi respondenty viz poznámka pod tabulkou).

Delikt:	velmi závažný		závažný, ale ne až tak příliš		celkem bezvýznamný		bez odpovědi		počet obětí deliktu celkem (=100 %)	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
	krádež osobních věcí	88	30,5	166	57,4	33	11,4	2	0,7	289
loupež (vč. pokusu)	21	51,2	17	41,5	3	7,3	0	0,0	41	
krádež – vypuštění cizí osoby do obydli	25	36,8	34	50,0	9	13,2	0	0	68	
fyzické násilí (od cizí osoby)	12	27,3	23	52,2	8	18,2	1	2,3	44	
vyhrožování fyzickým násilím (od cizí osoby)	31	29,8	54	51,9	17	16,3	2	2,0	104	
fyzické násilí (od osoby respondentovi známé)	10	28,5	12	34,3	12	34,3	1	2,9	35	
vyhrožování fyzickým násilím (od osoby respondentovi známé)	19	29,2	27	41,5	17	26,2	2	3,1	65	
vylákání peněz (vč. pokusu) cizí osobou	15	22,1	31	45,5	18	26,5	4	5,9	68	
zneužití osobních údajů	11	50,0	7	31,8	4	18,2	0	0	22	
krádež auta ^{x/}	31	86,1	3	8,3	1	2,8	1	2,8	36	
krádež věcí z auta ^{x/}	27	19,7	90	65,7	20	14,6	0	0,0	137	
krádež jízdního kola ^{x/}	48	44,0	54	49,6	5	4,6	2	1,8	109	
vloupání do obydli ^{x/}	60	30,9	101	52,1	32	16,5	1	0,5	194	
vloupání do chaty/chalupy ^{x/}	47	28,5	104	63,0	14	8,5	0	0	165	
ošizení při nákupu zboží na prodejní akci ^{xx/}	5	16,7	22	73,3	3	10,0	0	0	30	
ošizení při nákupu zboží (ne prodejní akce) ^{xx/}	21	6,7	174	55,6	115	36,7	3	1,0	313	
ošizení při nákupu služeb ^{xx/}	32	14,3	149	66,9	38	17,0	4	1,8	223	

^{x/} Delikty se mohly stát jak respondentovi, tak někomu z jeho domácnosti (N=3 047, z nich majitelů/ uživatelů aut n=1 812, majitelů/ uživatelů chat/ chalup n=764, majitelů/ uživatelů jízdních kol n=1 232).

^{xx/} Delikty, které se staly výhradně respondentovi/ respondentce (N=3 047, z nich sám/ sama nakupoval/ a zboží n=2 817, sám/ sama nakupoval/ a služby n=2 474, sám/ sama nakupoval/ a zboží na prodejních akcích n=91).

Příloha č. 9

Důvody nenahlášení policii posledního deliktu, kterého se respondent stal obětí během 12 měsíců, které předcházely dotazování, ČR, N=3047. Respondenti mohli uvést více odpovědí.

Delikt:	důvody														celkem počet obětí, které policii delikt neohlásily															
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%														
celá věc či škoda nebyly až tak závažné	4	25,0	6	37,5	6	37,5	8	50,0	2	12,5	0	0	1	6,3	0	0	0	0	0	0	16	0								
nešlo to za námahou spojenou s oznamováním	14	43,8	8	25,0	12	37,5	9	28,1	0	0	2	6,3	7	21,9	3	9,4	2	6,3	0	0	2	12,5	0							
měl za to, že byl ne-dostatek důkazů	24	27,9	31	36,0	23	26,7	46	53,5	4	4,7	1	1,2	9	10,5	19	22,1	2	2,3	2	2,3	20	23,3	1	1,2						
nevěřil/a, že by to policie vyřešila	11	34,4	6	18,8	4	12,5	8	25,0	0	0	0	0	6	18,8	3	9,4	2	6,3	2	6,3	4	12,5	10	31,3	1	3,1				
neměl/a čas to nahlásit	20	33,9	13	22,0	13	22,0	13	22,0	2	3,4	0	0	16	27,1	6	10,2	3	5,1	18	30,5	9	15,3	5	8,5	16	27,1	0	0		
ne-podařilo se kontaktovat policii i přes snahu to udělat	24	27,9	31	36,0	23	26,7	46	53,5	4	4,7	1	1,2	9	10,5	19	22,1	2	2,3	27	31,4	5	5,8	2	2,3	20	23,3	1	1,2	6	7,0
stýděl/a se incident nahlásit	11	34,4	6	18,8	4	12,5	8	25,0	0	0	0	0	6	18,8	3	9,4	2	6,3	6	18,8	8	25,0	4	12,5	10	31,3	1	3,1	3	9,4
z minulosti špatná zkušenost s policií	20	33,9	13	22,0	13	22,0	13	22,0	2	3,4	0	0	16	27,1	6	10,2	3	5,1	18	30,5	9	15,3	5	8,5	16	27,1	0	0	6	10,2
měl/a pocit viny, že k incidentu došlo	14	43,8	8	25,0	12	37,5	9	28,1	0	0	2	6,3	7	21,9	3	9,4	2	6,3	6	18,8	4	12,5	1	3,1	4	12,5	0	0	1	3,1
měl/a za to, že se jednalo o soukromou/osobní/rodinnou záležitost	24	27,9	31	36,0	23	26,7	46	53,5	4	4,7	1	1,2	9	10,5	19	22,1	2	2,3	27	31,4	5	5,8	2	2,3	20	23,3	1	1,2	6	7,0
obava z pomsty pachatele	11	34,4	6	18,8	4	12,5	8	25,0	0	0	0	0	6	18,8	3	9,4	2	6,3	6	18,8	8	25,0	4	12,5	10	31,3	1	3,1	3	9,4
pachatele znal/a a nechtěl mu způsobit nepříjemnost	20	33,9	13	22,0	13	22,0	13	22,0	2	3,4	0	0	16	27,1	6	10,2	3	5,1	18	30,5	9	15,3	5	8,5	16	27,1	0	0	6	10,2
událost vyřešil/a sama	14	43,8	8	25,0	12	37,5	9	28,1	0	0	2	6,3	7	21,9	3	9,4	2	6,3	6	18,8	4	12,5	1	3,1	4	12,5	0	0	1	3,1
incident byl ohlášen jinde,	24	27,9	31	36,0	23	26,7	46	53,5	4	4,7	1	1,2	9	10,5	19	22,1	2	2,3	27	31,4	5	5,8	2	2,3	20	23,3	1	1,2	6	7,0
jiný důvod	11	34,4	6	18,8	4	12,5	8	25,0	0	0	0	0	6	18,8	3	9,4	2	6,3	6	18,8	8	25,0	4	12,5	10	31,3	1	3,1	3	9,4
bez odpovědi	20	33,9	13	22,0	13	22,0	13	22,0	2	3,4	0	0	16	27,1	6	10,2	3	5,1	18	30,5	9	15,3	5	8,5	16	27,1	0	0	6	10,2

Příloha č. 10

Důvody nenahlášení policii posledního deliktu, kterého se respondent stal obětí během 12 měsíců, které předcházely dotazování, ČR, N=3 047. Delikty, které se staly výhradně respondentovi a delikty, které se mohly stát jak respondentovi, tak někomu z jeho domácnosti. (počty majitelů/uživatelů mezi respondenty viz poznámka pod tabulkou). Respondenti mohli uvést více odpovědí.

Delikt:	důvody																počet obětí, které policii delikt nena- hlásily														
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%													
krádež auta ^{x/}	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1											
krádež věcí z auta ^{x/}	29	78,4	18	48,6	11	29,7	18	48,6	6	16,2	0	0	1	2,7	2	5,4	3	8,1	0	0	37										
krádež kola ^{x/}	5	23,8	6	28,6	2	9,5	2	9,5	8	38,1	3	14,3	0	0	5	23,8	0	0	1	4,8	5	23,8	0	0	21						
vloupání do obydlí ^{x/}	20	52,6	14	36,8	8	21,1	5	13,2	14	36,8	1	2,6	0	0	5	13,2	3	7,9	1	2,6	0	0	2	5,3	6	15,8	0	0	38		
vloupání do chaty nebo chalupy ^{x/}	14	70,0	13	65,0	8	40,0	2	10,0	8	40,0	3	15,0	0	0	2	10,0	0	0	0	0	0	0	0	6	30,0	3	15,0	0	0	20	
krádež osobních věcí	49	36,8	39	29,3	20	15,0	43	32,3	73	54,9	3	2,3	1	0,8	19	14,3	7	5,3	1	0,8	1	0,8	1	0,8	31	23,3	7	5,3	2	1,5	133
krádež-vpuštění cizí os. do obydlí	17	42,5	6	15,0	2	5,0	12	30,0	10	25,0	1	2,5	0	0	2	5,0	8	20,0	4	10,0	1	2,5	5	12,5	3	7,5	1	2,5	40		
vyjádření peněz cizí osobou (vč. pokusu)	13	23,6	12	21,8	2	3,6	15	27,3	21	38,2	2	3,6	0	0	4	7,3	19	34,6	11	20,0	0	0	2	3,6	11	20,0	0	0	55		

^{x/} Delikty se mohly stát jak respondentovi, tak někomu z jeho domácnosti (N=3 047, z nich majitelů/uzivateľů aut n= 1 812, majitelů/uzivateľů chat/chalup n=764, majitelů/uzivateľů jizdních kol n=1 232).

Příloha č. 11

Kazuistiky

Kauza č. 1

U Okresního soudu v N. byla podána obžaloba na J. M. (66 let) pro přečiny krádeže dle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 2 TZ v souběhu s přečiny porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 TZ. J. M. násilím vnikal do opuštěných rekreačních objektů, kde si opatřoval potraviny, a to poté, co byl propuštěn z nepodmíněného trestu odnětí svobody ve výměře 20 měsíců, který vykonal v březnu 2017. Trestnou činnost začal páchat týž měsíc, kdy byl propuštěn. Např. v březnu 2017 v Š. po rozpletení drátěného oplocení vnikl na pozemek chalupy. Rozbil skleněnou výplň okna a vzniklým otvorem vnikl do chalupy, kterou prohledal a odcizil různé potraviny, a to tři kusy rybiček v plechovce, perníčky, tatrunku a instantní polévku. Škoda na potravinách činila 109 Kč a na poškozené skleněné výplni 275 Kč.

Soud J. M. za jeho jednání odsoudil k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 20 měsíců a pro výkon trestu ho zařadil do věznice s ostrahou. Dále mu uložil povinnost zaplatit poškozeným náhradu škody ve výši 384 Kč a 500 Kč.

J. M. je již 24× soudně trestaný multirecidivista, který převážně páchal majetkovou trestnou činnost, tj. krádeže. Cestou ze svého posledního výkonu trestu odnětí svobody (bylo mu vyplaceno úložné ve výši 942 Kč) do místa svého trvalého bydliště v B., kde má také bratra, si opatřoval trestnou činností jídlo.

Od svých 27 let se zabývá soustavně pácháním majetkové trestné činnosti, přičemž na jiný způsob života patrně již před delší dobou rezignoval. Ve výkonu trestu odnětí svobody strávil více než 27 let. V posledním desetiletí byla jeho délka pobytů na svobodě jen zcela minimální a byla vyplněna pácháním trestné činnosti – krádežemi.

V době spáchání trestného činu mu bylo 66 let, byl rozvedený, měl jednoho syna. Vyučil se soustružníkem. V době spáchání trestného činu nikde nepracoval a důchod si zatím nevyřídil, ačkoli má na něj nárok. Je hlášen na adrese Městského úřadu v B., v jehož katastru se pohybuje jako bezdomovec a přespává na neznámých místech. Trpí dlouhodobou nemocí, která se ve stresu zhoršuje. Na způsobu svého života ale do budoucna patrně nic měnit nebude.

Kauza č. 2

V září 2016 byla u Krajského soudu v B. podána obžaloba na starobního důchodce A. P. (66 let) pro zločin vraždy podle § 140 odst. 2 TZ a přečin nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1 TZ. Trestného činu se dopustil v důsledku dlouhodobých neshod se svým tchánem (86 let) poté, kdy si mu jeho manželka stěžovala, že ji její otec opět bezdůvodně slovně napadl. Za tímto účelem si přinesl do společně užívaného domu z garáže podomácku vyrobenou jednorannou pistoli s náboji, na kuráž požil alkoholické nápoje a přivedl se tak do stavu lehkého stupně prosté opilosti. Svého tchána, který k němu seděl zády a sledoval

televizi, z bezprostřední blízkosti střelil dvakrát do hlavy, v důsledku čehož poškozený na místě zemřel. Ke svému trestnému činu se bezprostředně doznal, když zavolal na tísňovou linku 158. Za zločin vraždy a přečin nedovoleného ozbrojování mu soud uložil úhrnný trest ve výši 13 let (zařadil ho pro výkon trestu do věznice se zvýšenou ostrahou) a trest propadnutí věci (pistole s náboji).

Ze znaleckého posudku oboru psychiatrie vyplývá, že A. P. netrpěl žádnou duševní chorobou či poruchou ani v době spáchání trestného činu. V době jeho spáchání se nacházel ve stavu prosté opilosti, do tohoto stavu se přivedl sám, vlastní nedbalostí. Podle znalců je jeho resocializace fakticky reálná a je téměř bezpředmětné o ní vůbec diskutovat. Pobyt na svobodě není pro společnost nebezpečný a znalci nenavrhli uložení ochranného léčení.

V případě A. P. se jednalo o osobu do té doby soudně netrestanou, bezproblémovou, s dobrou pověstí. Spolu s manželkou vychoval jednoho syna, měl vnučata. Aktivně se zúčastnil komunitního života v obci. Před odchodem do penze pracoval jako zaměstnanec Obecního úřadu v B., kde k jeho chování nebylo nikdy žádných připomínek.

Na jeho protiprávní jednání měly velký vliv dlouhodobě neřešené rodinné spory a negativní vztahy mezi ním a poškozeným. Situace se ještě zhoršila v důsledku úmrtí manželky poškozeného, která byla sjednocujícím článkem v rodině. Nicméně bylo ve vlastní dispozici A. P., aby své letité problémy s poškozeným L. N., jako osobou žijící s ním ve společné domácnosti, řešil nebo se o to alespoň pokusil.

Kauza č. 3

Krajský soud v Ú. v květnu 2017 rozhodl v hlavním líčení ve věci zvláště závažného zločinu znásilnění podle § 185 odst. 1, 2 písm. a), odst. 3 písm. a) TZ. Obžalovaný důchodce J. M. (67 let) v přesně nezjištěné době roku 2016 v různých částech domu přiměl pod pohrůžkou zbití poškozenou nezletilou (8 let) k jinému pohlavnímu styku provedenému způsobem srovnatelným se souloží. Nejméně dvakrát k tomu přiměl také její nezletilou šestiletou sestru. Jednání se dopouštěl zneužívaje nízkého věku a nízkých duševních a rozumových schopností poškozených, které sice byly schopny chápat jednání jako nevhodné, ale nebyly schopny jím navozenou situaci přiměřeně vyhodnotit, logicky a účinně na ni reagovat a pro své zanedbatelné fyzické síly ani nebyly způsobilé případný odpor adekvátně projevit a proti jednání se účinně bránit. Za zvláště závažný zločin znásilnění soud odsoudil J. M. k trestu odnětí svobody ve výměře deseti let do věznice s ostrahou.

Jedná se o muže, který nebyl v minulosti pravomocně odsouzen. Je třikrát rozvedený a má tři dcery. S jednou z nich, jejím mužem a dvěma vnučkami žil společně v rodinném domku. Vztahy měly výborné a neměli mezi sebou konflikty.

Manželka od něj odešla v roce 2005 a nechala mu všechny děti včetně synů z jejího prvního manželství. Od té doby neměl žádnou sexuální partnerku.

Posuzovaný pachatel byl bez forenzně významné psychopatologie a nebyla prokázána sexuální deviace, ani závislost na alkoholu či jiných psychoaktivních drogách. Spáchání deliktů popírá. Při nepřítomnosti sexuální i psychické patologie nebyl důvod k doporučení ochranné léčby.

Z vazby posílal peníze na splácení půjček, kterých měl hodně a vzal si je společně s dcerou³⁹. V době výkonu trestu odnětí svobody již byla na jeho polovinu rodinného domku provedena exekuce.

39 V době, kdy zeť neměl práci, žili jenom z rodičovského příspěvku dcery ve výši 3 800 Kč a jeho důchodu (9 900 Kč).

Přehled titulů vydaných v edici Institutu pro kriminologii a sociální prevenci od roku 2012

Ediční řada Studie:

2019

- 449 Roubalová, M., Holas, J., Kostelníková, Z. & Pešková, M. *Oběti kriminality. Poznatky z viktimizační studie.*
- 452 Tomášek, J., Diblíková, S., Hamplová, N. & Rozum, J. *Rodinné skupinové konference.*
- 453 Zeman, P., Blatníková, Š., Grohmannová, K., Koňák, T., Novák, P., Roubalová, M. & Trávníčková, I. *Uživatelé drog ve vězení – hodnocení účinnosti terapeutických programů.*
- 454 Diblíková, S., Cejp, M., Hulmáková, J., Raszková, T., Roubalová, M., Scheinost, M., Večerka, K. & Zhřivalová, P. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2018.*
- 455 Roubalová, M., Grohmannová, K., Trávníčková, I. & Zeman, P. *Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky.*

2018

- 447 Diblíková, S., Hulmáková, J., Večerka, K., Scheinost, M., Cejp, M. & Pešková, M. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2017.*
- 446 Scheinost, M., Cejp, M., Pojman, P. & Diviák, T. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem.*

2017

- 440 Zeman, P. (ed.) *Research on Crime and Criminal Justice in the Czech Republic (selected results of research activities of IKSP in the years 2012–2015).*
- 441 Tomášek, J., Faridová, P., Kostelníková, Z., Přesličková, H., Rozum, J. & Zhřivalová, P. *Zaměstnání jako faktor desistence.*
- 443 Karabec, Z., Hulmáková, J., Vlach, J., Diblíková, S., Zeman, P. *Criminal Justice System in the Czech Republic. 3rd amended and revised edition.*
- 444 Budka, I. *Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu.*
- 445 Diblíková, S., Hulmáková, J., Večerka, K., Scheinost, M., Karban, M., Martinková, M. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2016.*

2016

- 431 Blatníková, Š., Faridová, P., Vranka, M. *Kriminální styly myšlení: Inventář PICT-cz.*
- 432 Marešová, A., Biedermanová, E., Rozum, J., Tamchyna, M. & Zhřivalová, P. *Výkon nepodmíněného restu odnětí svobody – kriminologická analýza.*
- 433 Blatníková, Š. *Nebezpečnost a násilí ve vězeňském prostředí.*
- 435 Holas, J., Krulichová, E., Háková, L., Scheinost, M. *Regionální kriminalita a její odraz v kvalitě života obyvatel.*
- 437 Diblíková, S., Cejp, M., Štefunková, M., Smejkal, V. & Martinková, M. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2015.*
- 438 Tomášek, J., Diblíková, S. & Scheinost, M. *Probace jako efektivní nástroj snižování recidivy.*

439 Rozum, J., Tomášek, J., Vlach, J. & Háková, L. *Efektivita trestní politiky z pohledu recidivy.*

2015

423 Scheinost, M., Háková, L., Rozum, J., Tomášek, J. & Vlach, J. *Trestní sankce – jejich uplatňování, vliv na recidivu a mediální obraz v televizním zpravodajství. (Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí III.).*

424 Marešová, A., Havel, R., Martinková, M. & Tamchyna, M. *Násilná kriminalita v nejisté době.*

425 Marešová, A., Biedermanová, E., Diblíková, S., Požár, J. & Martinková, M. *Analýza trendů kriminality v ČR v roce 2014.*

426 Zeman, P., Štefunková, M. & Trávníčková, I. *Drogová kriminalita a trestní zákoník.*

427 Večerka, K. & Štěchová, M. *Preventivní praxe po novelizaci zákona o sociálně-právní ochraně dětí.*

428 Blatníková, Š., Faridová, P. & Zeman, P. *Znásilnění v ČR – trestné činy a odsouzení pachatelé.*

429 Scheinost, M., Válková, H., (eds.) *Sankční politika a její uplatňování. (Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí IV.).*

430 Cejp, M., Blatníková, Š., Háková, L., Holas, J., Trávníčková, I. & Vlach, J. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu.*

422 Škvain, P. *Zabezpečovací detence z pohledu vybraných zahraničních právních úprav.*

2014

414 Martinková, M., Slavětínský, V. & Vlach, J. *Vybrané problémy z oblasti domácího násilí v ČR.*

415 Štěchová, M. & Večerka, K. *Systémový přístup k prevenci kriminality mládeže.*

417 Marešová, A., Cejp, M., Holas, J., Martinková, M. & Rozum, J. *Analýza trendů kriminality v roce 2013.*

418 Blatníková, Š., Faridová, P. & Zeman, P. *Násilná sexuální kriminalita – téma pro experty i veřejnost.*

419 Scheinost, M., Háková, L., Rozum, J., Tomášek, J. & Vlach, J. *Sankční politika pohledem praxe. (Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí II.).*

2013

403 Košťál, J. *Vybrané metody vícerozměrné statistiky. (Vybrané metody kriminologického výzkumu – svazek 4).*

404 Pojman, P. *Ruský a ukrajinský organizovaný zločin.*

405 Tomášek, J. *Self-reportové studie kriminálního chování. (Vybrané metody kriminologického výzkumu – svazek 5).*

406 Holas, J. *Politický radikalismus a mládež.*

408 Zeman, P., Diblíková, S., Slavětínský, V. & Štefunková, M. *Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity.*

410 Scheinost, M., a kol. *Trestní sankce a jejich odraz v praxi, tisku a v názorech veřejnosti. (Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí I.).*

- 411 Marešová, A., Cejp, M., Holas, J., Kuchařík, K., Martinková, M. & Scheinost, M. *Analýza trendů kriminality v roce 2012.*
- 412 Holas, J. & Večerka, K. *Stát a občan v prevenci kriminality.*
- 2012**
- 397 Cejp, M. (ed.) *Selected Results of Research Activities of ICSP in the Years 2008–2011.*
- 398 Marešová, A., Cejp, M., Martinková, M., Tomášek, J., Vlach, J. & Zeman, P. *Crime in the Czech Republic in 2010.*
- 399 Večerka, K. *Mládež o kriminalitě a etice každodennosti.*
- 402 Marešová, A., Biedermanová, E., Cejp, M., Holas, J., Martinková, M. & Tomášek, J. *Analýza trendů kriminality v roce 2011.*

Ediční řada Prameny:

- 2019**
- 448 Heiskanen, M. & Lietonen, A. *Kriminalita a gender. Studie zaměřená na zastoupení mužů a žen v mezinárodní statistice kriminality.*
- 450 *Škody působené kybernetickou kriminalitou. Zpráva shrnující hlavní poznatky Pracovní skupiny k nákladům kyberkriminality.*
- 451 *Příručka k evaluaci. Pokyny k navrhování, provádění a používání nezávislé evaluace v UNODC.*
- 2017**
- 442 UNODC: *Mezinárodní klasifikace trestných činů pro statistické účely.*
- 2016**
- 434 Heiskanen, M., Aebi, M. E., van der Brugge, W., Jehle, J.–M. *Evidence alternativních trestů a zjišťování míry atrice. Metodologická studie komparativních dat v Evropě.*
- 436 *13. kongres OSN o prevenci kriminality a trestní justici. Dauhá, Katar, 12.–19. dubna 2015*
- 2015**
- 420 Francis, B., Humphreys, L., Kirby, S. & Soothill, K. *Kriminální kariéra v organizovaném zločinu.*
- 421 Mendel, R. A. *Mládeži nepřístupno. Argumenty pro snižování počtu odnětí svobody u mladistvých.*
- 2014**
- 416 Benes, M. & Astbury, B. (eds.) *Problémy trestního soudnictví: evaluace programů, prevence kriminality, strach z kriminality a recidiva – pohledem australských kriminologů.*
- 2013**
- 407 United Nations Office on Drugs and Crime *Odhad nezákonných finančních toků plynoucích z obchodu s drogami a jiného nadnárodního organizovaného zločinu.*
- 409 United Nations Office on Drugs and Crime *Světová zpráva o obchodování s lidmi 2012.*

413 European Forum for Urban Security *Pouliční násilí v EU: Skupiny mladistvých a násilí na veřejnosti.*

2012

395 Cejp, M. (ed.) *Britské strategické dokumenty k prevenci a potírání závažné trestné činnosti.*

396 Goodey, J. & Aromaa, K. (eds.) *Trestné činy z nenávisti (příspěvky ze Stockholmského kriminologického sympozia 2006 a 2007).*

400 Marešová, A. (ed.) *Trendy kriminality ve světě a nové problémy a reakce v oblasti prevence kriminality a trestní justice.*

401 Diblíková, S. (ed.) *Rada Evropy a International Juvenile Justice Observatory k soudnictví nad mládeží.*

Plné texty všech titulů, publikovaných v edici Institutu pro kriminologii a sociální prevenci od roku 2000, jsou volně dostupné na webu IKSP www.kriminologie.cz v sekci Publikace.

Senioři v České republice jako oběti i pachatelé kriminálních deliktů

Autoři: Milada Martinková
Eva Biedermanová
Vydavatel: Institut pro kriminologii a sociální prevenci
Nám. 14. října 12, Praha 5
Určeno: Pro odbornou veřejnost
Design: addnoise.org
Sazba: Lukáš Pracný, sazbaknih.cz
Tisk: Reprocentrum, a. s., Blansko
Dáno do tisku: listopad 2019
Vydání: první
Náklad: 200 ks

www.kriminologie.cz

ISBN 978-80-7338-181-3

